

ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

„CARTEA CĂRȚILOR NE-A ADUS AICI“

DISCURSUL EMINENȚEI SALE LA ADUNAREA ECUMENICĂ MONDIALĂ DIN MALTA

Doar citeva zile ne despart de acel final al sărbătorilor anului nou iudaic, zi în care poporul evreu, în întreaga sa răspîndire, săvîrșea un „ritual” unic în felul său: „Dansul cu cartea”.

Ne mărturisim, în exuberanța supramei bucurii, fericirea că o avem pe această mireasă mult iubită, pentru care oricînd sintem gata să ne dăm viața. Mireasa aceasta se numește Tora, Cartea. Cartea aceasta ne-a adus aici, în Malta. „Cartea cărților” e Biblia care ne unește pe toți cei aici adunați, lideri ai tuturor cultelor din lume, creștini de toate riturile, musulmani, mozaici, hinduși, brahmani ș.a.m.d.

„Tempus regit actum”. Timpul în care se împlinește un act e elementul determinant, spuneau juriștii romani și cei evrei, fiecare pe limba lor, latină sau arameică. הַזְמַן נִרְמָא. Sintem strînși aici la timpul potrivit, în săptămîna a doua de lectură biblică a noului an iudaic, săptămîna capitolului care narează Potopul din timpul lui Noah. Nici nu se putea un capitol biblic mai potrivit pentru a aduna ecumenică atît de măreață, atît de hotărîtoare.

Creația a pus capăt Haosului. „TOHU-VAVOHU” era — și o spunem în limbajul secolului XX — dezagregarea elementelor, ciocnirea lor arhaică. Hăul care inghite toate. Creația a pus capăt coliziunii, Cuvîntul Divin a creat ȘALOM-Pacea-Coeziunea, stabilind armonioasă cooperare a elementelor. Atît în Macrocosmos — Marele Univers — cît și în Microcosmos — Lumea aceea în miniatură care se numește OM —, a intervenit cooperarea elementelor. De la planete și pînă la firicelul de iarbă — totul funcționează ca roțile unui ceasornic, iar Simfonia Creației răsună din îmbinarea felurilor instrumentale ale naturii. Armonia în Natură, armonia în om, armonie fizică și spirituală.

Ce au făcut însă fiii Omului? Au săvîrșit păcate multe. S-au ciocnit între ei. Crime ca aceea a lui Cain împotriva lui Hevel au transformat repede lumea într-o junglă. O astfel de lume era sortită pieirii, iar modalitatea catastrofele finale trebuia să aducă „răspлата după cum e fapta”.

Dezagregarea morală? Să se întoarcă deci acel TOHU-VAVOHU, fizice, material, a gîndit Creatorul. Apa — aceea condiție binefacătoare a vieții — s-a dezlănțuit sălbatică și a rupt zăgăzurile. Din creatoare a devenit distructivă și potopul s-a năpustit spre a nimici o creație care nu-și mai merita existența.

Pînă la urmă, Părintele Cerese hotărîse totuși salvarea acestei lumi și ca niciodată dezagregarea să nu se mai întîmple și nicidecum haosul să mai amenințe Cosmosul. O cheazășie, un simbol era necesar și Curcubul a fost destinat acestui scop.

În definitiv, ce e curcubul altceva decît tot ap? O picătură de apă pe care o străbate o rază de soare și rezultatul e spectrul solar. Cele șapte culori se îmbină într-o splendidă armonie în care fiecare dintr-insele își păstrează individualitatea. Verdele rămîne verde, roșul își păstrează specificul ș.a.m.d. Aceeași

apă, la început dătătoare de viață, mai apoi distrugătoare, redevine armonie, frumos, splendoare, cînd elementele, culorile cooperează.

Aceasta este măreața idee a Ecumenismului, a înfrățirii, a cooperării, păs-trindu-ne fiecare specificul, precum o spune profetul Micha: „Toate popoarele să pășească, fiecare cu numele Dumnezeului său, iar noi vom merge cu al nostru Dumnezeu” (Micha, 4.5).

כָּל הָעַמִּים יֵבֹאוּ בִשְׁם אֱלֹהֵינוּ וְאִתָּנוּ

בְּשֵׁם אֱלֹהֵינוּ נֵלֵךְ

Curcubul ne povătuiește ca nu cumva să-i treacă cuiva prin minte că o cultură, o religie, o filozofie, o ideologie ar putea să o „asimileze” pe cealaltă, ar putea pune a ei strălucire ca să o umbrească pe cealaltă.

Nu asimilării, da coeziunii: acesta e mesajul curcubului, „Tempus regit actum”. Ne-am adunat la timpul potrivit deci, în săptămîna acestei lecturi biblice a bazelor eterne ale ecumenismului, ale ideii de Anti-Potop.

„DACĂ NU ACUM, ATUNCI CÎND?”

Întrebarea de mai sus, pe care o pune înțeleptul Hilel (Tractatul Avot, 1, 14) כִּי עֲשֵׂה נֶאֱמַר וְנֶאֱמַר לֹא עֲשֵׂה, este, pentru noi, de acută actualitate. Un vacuum spiritual s-a produs. Două generații au uitat credința și au crezut în necredință. Pînă la urmă, o cruntă dezamăgire i-a auzvilit într-un haos... spiritual, iar în locul steagului credinței se află un vid, un hău spiritual.

Dreptate socială, revoltă împotriva asupririlor, a exploatații omului de către om, a războaielor, rugă și luptă pentru pace și coexistență, de unde le-au scos comuniștii, din care izvor, dacă nu din eternă „Carte a cărților”? Pînă la urmă, s-au dovedit pingăritori ai acestor sfînte idealuri, au agitat doar lozinci golite de conținut.

Să ne unim, dar, noi, purtătorii „Cărții cărților”, să lăsăm de-o parte tot ce ne desparte și să umplem golul spiritual, printr-o platformă comună, din care să afle milioanele de oameni o nouă orientare pe drumul vieții. De vreo patru decenii merg la conferințe ecumenice. Niciodată ele n-au oferit astfel de posibilități de acțiuni eficiente și utile ca acum.

Deci să o facem, căci „dacă nu acum, atunci cînd?” și să mai adăugăm și o altă întrebare a aceluiași înțelept Hilel: „Dacă nu o vom face noi, cine o va face?” (Ibidem).

Intr-adevăr, e axiomatic că orice vacuum se ocupă. Depinde cine o face mai întîi. Nu uitați, deci, că istoria se repetă. În bălălia secolului XX între fascism și comunism, cînd pălește steaua unuia, încearcă să se ridice aceea a celuilalt. Iar bătăia omenire varșă riuri de sînge pe altarul acestui blestemat Moloh dublu de la finele celui de al doilea mileniu. Luați bine aminte! Fascismul se strecoară, sub ochii noștri, în rîndurile generațiilor zăpăcite, prin ațîțarea urilor naționale, a șovinismului, a antisemitismului.

(Continuare în p. 8)

PREȘEDINTELE ION ILIESCU L-A PRIMIT PE EMINENȚA SA DL ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

Președintele României, domnul Ion Iliescu, l-a primit, la Palatul Cotroceni, în ziua de 29 octombrie a.c., pe Eminența Sa dr. Moses Rosen, Șef Rabinul Cultului Mozaic și președintele Federației Comunităților Evreiești din România.

Eminența Sa a mulțumit președintelui Ion Iliescu pentru regimul de largă libertate religioasă de care se bucură cultul mozaic, laolaltă cu celelalte culte din România, precum și pentru deplina egalitate în drepturi cu ceilalți cetățeni ai țării, de care beneficiază populația evreiască din România. Totodată, au fost reliefate acțiunile Federației Comunităților Evreiești în cadrul organizațiilor mondiale evreiești și aportul F.C.E. la o mai bună și reală cunoaștere a poziției actuale a României de către opinia publică mondială.

Președintele Ion Iliescu și-a exprimat satisfacția în legătură cu contribuția pe care populația evreiască din România a adus-o și continuă să o aducă la propășirea țării și la prestigiul ei în lume, mulțumind personal Eminenței Sale pentru strădanile ce le depune în această privință. Totodată, președintele României l-a asigurat pe Șef Rabinul Cultului Mozaic că va veghea, ca și pînă acum, la respectarea deplină a drepturilor și demnității populației evreiești din România și va lua toate măsurile prevăzute de legile țării pentru combaterea antisemitismului, xenofobiei și intoleranței, care sînt, de altfel, străine spiritului și sufletului poporului român.

PRIMIRE LA PRIMUL MINISTRU THEODOR STOLOJAN

Joi, 24 octombrie 1991, dl prim-ministru Theodor Stolojan l-a primit în audiență pe Eminența Sa dr. Moses Rosen, Șef Rabinul Cultului Mozaic și președintele Federației Comunităților Evreiești din România.

Dl Șef Rabin a exprimat Excelenței Sale d-lui prim ministru, atît din partea Federației Comunităților Evreiești din România, cît și în nume personal, urări călduroase pentru succesul deplin al misiunii grele ce a primit-o, aceea de a scoate țara din starea de ruină în care se găsește și de a-i reda strălucirea pe care o merită în mijlocul celorlalte popoare.

Eminența Sa a ridicat apoi problema antisemitismului care bîntuie într-o anume parte a presei, a campaniei de pungere și insulte la adresa populației evreiești și a cultului mozaic și a solicitat o energică aplicare a legilor țării, traducerea în fapte justiției a fasciștilor, care, prin acțiunea lor, pătează imaginea României și păgubesc interesele vitale ale acestei țări.

Dl prim-ministru și-a exprimat oprobriul împotriva acțiunilor de ură între etnii și religii și l-a asigurat că va veghea ca liniștea și ordinea să domnească în țară, iar toți cetățenii să fie apărați de atacuri, insulte și calomnii.

Audiența a decurs într-o atmosferă cordială.

AUDIENȚĂ LA DL ALEXANDRU BĂRLĂDEANU, PREȘEDINTELE SENATULUI

În ziua de miercuri, 23 octombrie 1991, Eminența Sa dr. Moses Rosen, Șef Rabinul Cultului Mozaic și președintele Federației Comunităților Evreiești din România, a fost primit în audiență de dl Alexandru Bărlădeanu, președintele Senatului.

A avut loc, într-o atmosferă cordială, o discuție în legătură cu probleme actuale care privesc comunitatea evreiască din România.

Eminența Sa a înmănat dlui Alexandru Bărlădeanu următoarea scrisoare:

DOMNIEI SALE
DOMNULUI
ALEXANDRU BĂRLĂDEANU
PREȘEDINTELE SENATULUI

Prea stimate Domnule Președinte,
Ziarele de ieri au adus știrea că un domn senator Valeriu Momanu s-a arătat, într-o ședință a Senatului, îngrijorat de cele ce se vor petrece la un congres evreiesc care va avea loc în Canada la începutul lui noiembrie. Temerea exprimată se referă la faptul că s-ar putea ca la acel congres să se abordeze problema antisemitismului în România, în care eventualitate ar trebui să fie prezentă o delegație a Senatului României spre a răspunde.

Îmi fac datoria de a vă aduce la cunoștință că am fost invitat la Montreal la un simpozion organizat de „Anti-Defamation League” cu subiectul „Antisemitism în Europa de Est”.

Am acceptat invitația de a lua cuvîntul la acest simpozion.

Fără a supune nimănui controlul asupra a ceea ce conștiința mea îmi dictează să spun, vreau să asigur pe domnul senator că, precum am făcut o viață întreagă, nu voi spune altceva decît ade-

vărul și voi depune, o dată mai mult, strădanii pentru a sprijini patria mea, România, pentru a-i ameliora imaginea creată de către fasciștii antisemiți care au ridicat capul în ultimul timp, pentru a arăta clar și fără echivoc faptul că una sînt acești dușmani ai omenirii și alta este poporul român.

Această ameliorare de imagine se poate face numai cu adevărul și nu cu minciuna.

Dacă domnul Momanu crede că poate să facă dînsul o treabă utilă pentru țară, sînt dispus să-mi anulez călătoria în Canada și să-i dau Domniei Sale posibilitatea să o facă.

Ii atrag însă atenția să nu încerce să repete acolo stupidele sloganuri ale campaniei antisemite tip 1991 și anume: a) Nu a fost Holocaust în România; b) Nu există antisemitism în România; c) Cine contestă formulele „a” și „b” „culpabilizează” poporul român.

Dacă nu-mi va asculta sfatul, va face un prost serviciu cauzei acestei țări care ne e atît de scumpă.

Cu adînc respect,
DR. MOSES ROSEN
ȘEF RABINUL CULTULUI MOZAIC

35 DE ANI DE APARIȚIE A „REVISTEI CULTULUI MOZAIC”

Revista noastră împlinește în acest an (19 octombrie 1991) 35 de ani de apariție. Creată, de la început, ca organ de presă al Federației Comunităților Evreiești, cu sarcina precisă de a constitui un instrument educativ în slujba populației evreiești, a țării, ea și-a îndeplinit constant această sarcină, bucurându-se azi de un binemeritat prestigiu nu numai în rândul cititorilor evrei din România, dar și în cercuri largi de neevrei și chiar în afara țării. Cine citește azi colecția revistei are posibilitatea să constate că aceasta a devenit de mult o cronică a vieții comunității noastre, fiind în același timp și o mică enciclopedie de cunoștințe iudaice și general umane.

Primim numeroase scrisori de la persoane diferite care ne roagă să le abonăm la această revistă, exprimându-și satisfacția pentru conținutul ei bogat de idei și informații.

În numărul 1 al revistei, Eminentă Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, fondatorul și mentorul ei permanent, în articolul programatic scria: „Pornim la muncă cu însuflețire și plini de speranțe, pentru că sintem convinși că prin această publicație vom sluji deopotrivă interesele cultului mozaic și ale patriei, care se împletesc strâns”.

În 1986, la sărbătorirea a 30 de ani de apariție a „Revistei Cultului Mozaic”, Eminentă Sa constata: „Prin cuvîntul pe care-l răspîndește — și nu facem fraze mari cînd o spunem — revista intră în istoria poporului evreu. Sintem prea aproape ca să avem perspectiva sa istorică, dar mă întreb: dacă peste 50, peste 100 de ani cineva va voi să vadă ce s-a întîmplat cu tribul de evrei de pe aceste meleaguri, la ce concluzie va ajunge? El va afla ce au făcut după ce i-a lovit suprema catastrofă a Holocaustului, cum au ajuns în Țara Sfîntă, ca să participe la reclădirea ei, cum și-au conceput rolul în acești ani. Revista noastră va fi, ca atare, un document istoric. Iar istoricul de mîine care o va cerceta va ajunge, fără îndoială, la concluzia că a fost deopotrivă un brilliant, o piatră nestemată, care i-a luminat pe cei 400.000 de evrei în această perioadă decisivă din istoria lor și o fereastră, care a ținut contactul deschis între lumea de afară a iudaismului și realitățile obștii noastre”.

La acea sărbătorire au luat cuvîntul numeroși invitați, printre care filosoful

Henri Wald, prof. dr. Nicolae Cajal, scriitorul Domokos Geza, prof. dr. Horia Deleanu, publicistul Anton Celaru și scriitoarea Ileana Vulpescu.

Pornind de la faptul că istoria obștii evreiești din România face parte din istoria României, scriitoarea Ileana Vulpescu a relevat largă audiență de care se bucură „Revista Cultului Mozaic” și în mediile neevreiești, audiență datorată, în bună parte, aportului ei la mai buna cunoaștere a contribuției evreilor din țara noastră în diferite domenii ale spiritului: „Dacă m-ar întreba pe mine cineva de ce se citește «Revista Cultului Mozaic», mai ales în mediile neevreiești, aș spune: pentru că la început a fost cuvîntul. Și poate nimeni și nimic nu demonstrează mai mult că la început a fost cuvîntul decât iudaismul. El este cel mai fidel acestui Cuvînt biblic. Această revistă face, în primul rînd, o educație iudaică. Și respect pe cel care își res-

pectă neamul, respect pe cel care își respectă religia. Revista te ține la curent cu evenimentele iudaismului mondial. Un act de solidaritate care nu poate fi neglijat. În ceea ce mă privește pe mine, ca neevreică, consider această revistă ca făcînd parte din patrimoniul nostru național, al tuturor românilor. Cu cît este mai specifică, cu atît este mai importantă și mai interesantă din punct de vedere românesc. Noi toți, spuneva cineva de mult, un autor care se chema Lessing, îi avem pe evreii pe care îi merităm.

Noi sintem mulțumiți și mulțumim pentru aceasta public celor care ne fac să ne amintim că la început a fost cuvîntul”.

Numeroase personalități din afara țării au trimis cu acest prilej mesaje de felicitare cuprinzînd calde aprecieri la adresa revistei:

• Chaim Herzog, președintele Statului Israel, vedea în revistă „o cristalizare a conștiinței iudaice”.

• Yitzhak Shamir, prim-ministru al Statului Israel, arăta că aceasta este „o

revistă importantă care aduce cuvîntul evreimii române nu numai evreimii din România, ci și fraților lor din Israel și comunităților evreiești din Diaspora”.

• Congresul Mondial Evreiesc, sub semnătura președintelui Edgar Bronfman și a secretarului general, Israel Singer, a calificat-o ca „un far luminos pentru evreii din Europa și din întreaga lume”.

• Dr. Yosef Burg, ministrul cultelor de atunci al Israelului, ne scria: „fiecare număr al revistei îmi umple inima de bucurie”.

• „Am față de ea o adîncă prețuire pentru conținutul ei bogat”, scria ambasadorul de atunci al Statului Israel în România, dr. Y. Govrin.

• Iar Sir Immanuel Jakobovitz, Șef Rabin al Marii Britanii și al Commonwealth-ului, considera că este „una dintre cele mai remarcabile publicații evreiești”.

REVISTA CULTULUI MOZAIC

• Și Marele Rabin Menachem M. Schneerson Lubavitch, această luminoasă și extraordinară figură a iudaismului contemporan, a scris despre revista noastră, subliniind că ea este „organ de presă al iudaismului din România, a cărui sarcină este să răspîndească valorile iudaice nu doar în afara sa, ci și în alte țări”.

• Yitzhak Korn, președintele Ligii de prietenie Israel — România, scria cu acest prilej: „prin conținut revista este unică în felul ei pentru comunitatea evreiască din Europa răsăriteană”.

• Iar Yitzhak Artzi, pe atunci deputat în Knesset și vicepreședinte al Primăriei orașului Tel Aviv, declara: „Pînă azi, orînd primesc, la Tel Aviv, un număr al revistei, îl deschid cu emoție. Fiecare pagină e un salut de la cei dragi. Fiecare număr nou îmi amintește emoția primelor numere, din acei ani în care o asemenea revistă era un eveniment istoric și revoluționar”.

Pentru a-și asigura o cît mai mare eficiență, revista noastră a apărut de la început în trei limbi: română, ebraică și idiş, iar în urmă cu 10 ani, în 1981 i s-a adăugat și limba engleză, asigurîndu-i

astfel o mai mare circulație și în Occident.

În anii grei ai dictaturii, care domina toată această zonă din răsăritul Europei, primeam emoționante scrisori de la co-religionari din Basarabia, vorbitori de limba română care ne mulțumeau pentru picătura de balsam pe care revista le strecura în suflete, știut fiind că ei nu aveau o altă posibilitate de informare asupra vieții evreiești din lume, ca și asupra problemelor iudaismului. Primeam, de asemenea, scrisori de la evrei din zone îndepărtate ale Uniunii Sovietice, pînă la Vladivostok și Novosibirsk, care ne împărtășeau bucuria lor atunci cînd, bilunar, aveau posibilitatea de a citi în paginile scrise în limbile idiş sau ebraică atîtea informații prețioase despre viața fraților lor din România și din restul lumii, ca și atîtea articole privind iudaismul în general.

Numeroși intelectuali — medici, ingineri, profesori universitari, preoți — se abonau și citeau revista transmitînd mulțumiri pentru tot ceea ce găseau în ea. De altfel, mulți cititori ai revistei comunicau că ea este solicitată de numeroși prieteni ai lor și circula din mîină în mîină.

Din Israel primeam scrisori de mulțumire de la evreii plecați din România care, prin intermediul revistei, aveau încă o posibilitate de legătură cu melegeurile lor natale, de care au rămas legați sufleteste pentru toată viața.

În toți acești ani, revista ajungea în numeroase țări ale lumii, de pe toate continentele, fiind citită de oameni de diferite categorii, care au continuat să prețuiască și să-i rămînă abonați fideli. În special după introducerea paginilor în limba engleză, audiența ei la un asemenea public a crescut simțitor, revista devenind un mesager al României în străinătate, numeroase materiale din revistă prezentînd realizări din țară și nobilele sentimente de prietenie ale poporului român.

Fără îndoială, am fost obligați, în anii dictaturii, să publicăm și unele materiale laudative la adresa regimului și a dictatorului, așa cum au fost obligate toate publicațiile ce apăreau în România, așa cum o făcea, de nevoie, o țară întreagă. Este noștim că tocmai cel care a fost „poetul de curte” sau alții ca el nu se rușinează să ne facă această acuzație. Fără aceste materiale impuse nu primeam ștampila de aprobare din partea cenzurii și, fără această ștampilă, conducerea tipografiilor refuza să ne tipărească revista. De pata acestui tribut n-au scăpat nici măcar publicațiile cu caracter tehnic, chiar dacă acest lucru evita să-l recunoască, în mod perfid, unii răuvoitori. Ne-a supărat și atunci faptul că eram obligați să facem asemenea concesii, dar știam că sintem totodată obligați să asigurăm apariția revistei pe care zeci de mii de cititori o așteaptă cu nerăbdare și că revista aduce o rază de lumină și de speranță în atîtea case.

Acum, la 35 de ani de apariție, privim cu satisfacție drumul parcurs de revista noastră și dorim să încredințăm pe cititorii ei că ne vom strădui și în viitor să facem din această publicație o tribună a ideilor înaintate, a intereselor populației evreiești și ale României.

Contribuții privitoare la instituții sanitare evreiești din Transilvania (1780-1918)

Una dintre preocupările curente ale comunităților evreiești din Transilvania a constituit-o asistența membrilor. Această sarcină revenea, de regulă, asociațiilor „Hevra Kadiša”, înființate adesea chiar și înainte de organizarea comunităților. Fondurile necesare proveneau din colizații, oferte și fundații. În unele localități mai importante au fost inițiate așezăminte de asistență sanitară, inspirate din tradiția biblică. Nu putem uita că respectarea neabătută a regulilor cuprinse în Șahhan-Ar-h, mai ales cele referitoare la hrana rituală, reprezenta o problemă deosebită pentru bolnavul de religie mozaică.

O unitate de acest fel a fost înființată în Arad. Activitatea ei a luat proporții începând cu anul 1840, construindu-se atunci clădirea spitalicească existentă până azi, în str. Grigore Ghica nr. 4-6. În anul 1861, s-a adăugat o nouă aripă, iar din 1875, a dispus de un fond propriu alimentat și din subvenția comunității și de la „Fundația Bernhard Deutsch”. Pe parcurs, mobilierul și dotarea medicală au fost modernizate.

Disponem de date statistice privind spitalul, începând cu anul 1860. La finele

acelui an rămăseseră internați zece bolnavi. În anul următor au fost primii 117 (94 bărbați și 23 femei). Dintre aceia au ieșit vindecați 102 (83 bărbați și 19 femei), deci 80,31%, la care se adăugă cinci bărbați care au plecat cu starea sănătății ameliorată (3,93%). Restul au murit în continuare sub tratament.

Cu 21 de ani mai târziu, în 1881, fost internați 90 de bolnavi. În același an funcționat și o ambulanță, care a asat 265 de suferinzi nevoiași. În 1881 spitalul a primit 67 de bărbați, 27 femei și 6 copii, în total deci, 100 persoane. În ultimul an al secolului XIX-lea, efectivul de bolnavi era de 74.

Dintre medicii spitalului, se remarcă Maurițiu Robicsek și Ilie Schuster, care au servit timp de decenii fără a fi munerati.

Spitalul evreiesc din Oradea, înființat în 1849, a funcționat ca spital comunitar până în anul 1905, devenind mai mare instituție de acest fel, cu caracter public, din Oradea. Se știe în multe localități, și băile evreiești, totodată, băi publice comunale, cunoscut și că, sub conducerea doctorului Frederic Grosz, s-a deschis, în 1905, un spital oftalmologic interconfesional.

În întunecatul an 1941, anul singurei rebeliuni legionare, al intrării României în război, al pogromului de la Iași, cu cele 12.000 de victime ale sale, al începerii deportărilor de evrei din Basarabia și Bucovina de Nord peste Nistru și Bug, spre locurile exterminării, al unor măsuri rasiale, barbar discriminatorii, tot mai înfricoșătoare, legiferate sau

singure, cu elemente politice în curs de apariție; b) grupurile integrate mai mari decât tribul nu pot fi unite numai prin

situat în sfera feniciană¹, c) statele d) Egiptul⁹, cu influențe determinate de pătrunderea popoarelor mării¹⁰. Avra-

AM FĂCUT PARTE DIN TEORETIC EVR

TIPARUL EBRAC ÎN ITALIA

ה'תקנ"ח (1798) - Tiparul ebraic în Italia. Tiparul ebraic în Italia. Tiparul ebraic în Italia.

ה'תקנ"ח (1798) - Tiparul ebraic în Italia. Tiparul ebraic în Italia. Tiparul ebraic în Italia.

ה'תקנ"ח (1798) - Tiparul ebraic în Italia. Tiparul ebraic în Italia. Tiparul ebraic în Italia.

ה'תקנ"ח (1798) - Tiparul ebraic în Italia. Tiparul ebraic în Italia. Tiparul ebraic în Italia.

ham, plecând din Mesopotamia asiro-babiloniană, a intrat în Canaan, a avut contacte cu hitiții și a trecut în Egipt. În sinteză — cu excepția unor aspecte proprii —, principiile și instituțiile, în toate zonele menționate aveau factori comuni: a) politeismul; b) statutul de zei al regilor, cu temple și un cult propriu; c) universalitatea regatului, temei pentru războaie de cucerire; d) despotism și tiranie politico-religioasă; e) sclavia, considerată instituție de bază a sistemului politico-social; f) sacrificii umane și expunerea noilor născuți.

Monoteismul — prin apariția sa în urma revelației divine și a rolului lui Moise — a constituit o bază nouă de gândire și acțiune pentru om, cu caracter original și, conchidem, cu prioritate absolută a monoteismului mozaic pe plan cronologic¹¹.

„Tablele legii” concentrează în formă definitivă monoteismul și caracterizează, printr-un sistem de norme fundamentale, total deosebit de cel existent până atunci

PROBLEMA PĂCII ȘI ROLUL OMULUI*

— La început pentru antichitatea orientală și apoi pentru întreaga lume — modalitatea umanistă de abordare a vieții.

Cu privire la originalitatea monoteismului mozaic, precizăm că acesta nu are nici o relație de structură, sau de conținut, cu zeul Aton, recunoscut de faraonul Amenophis al IV-lea (1372-1354 î.e.n.) drept divinitate unică a Egiptului. Monoteismul solar egiptean are un caracter distinct, rezultând din amalgamarea întregului panteon al zeilor și funcționează în paralel cu alte forme de manifestare ale divinității.

G. G. FLORESCU

(Va urma)

¹ Dr. Moses Rosen, *Eseuri iudaice*, București, 1988, p. 159; idem, *În lumina Torei*, ed. a IV-a, București, 1984, p. 45-46; idem, *Invățăturile biblice*, București, 1978, p. 11, 257; idem, *Să se facă lumină*, în „Revista Culturii Mozaic”, nr. 704 din 1 decembrie 1990.

² Cf. G. Baladier, *Anthropologie politique*, Paris, 1976; M. Gluckman, *Politics, Law and Ritual in Tribal Societies*, New York, 1965; A. Toynbee, *A Study of History*, New York, 1957.

³ Silviu Brucan, *Dialectica politicii internaționale*, Cluj, 1985, p. 38-50; Cf. idem, *Dialectic of World Politics*, New York, 1978.

⁴ Cf. Jean René Dupuy, *La communauté internationale entre le mythe et l'histoire*, Paris, 1986; Monique Chemillier-Gendreau, *Le rôle du temps dans la formation du droit international*, Paris, 1986.

⁵ C. Daniel, *Civilizația asiro-babiloniană*, București, 1981; J. Bottero, *La religion babylonienne*, Paris, 1952.

⁶ W. F. Albright, *Yahweh and the Gods of Canaan*, New York, 1968; G. Conteanu, *La civilisation phénicienne*, Paris, 1941.

⁷ C. Daniel, *Civilizația feniciană*, București, 1979, D. B. Harden, *The Phoenicians*, Londra, 1962.

⁸ K. Bittel, *Les Hittites*, Paris, 1976, M. Riemschneider, *Die Welt der Hethiter*, Stuttgart, 1955.

⁹ G. Steindorf, K. C. Seele, *When Egypt ruled the East*, Chicago, 1957; W. Helck, *Die Beziehungen Ägyptens zu Vorderasien*, im 3. und 2. Jahrtausend v. Chr., Wiesbaden, 1971.

¹⁰ N. K. Sanders, *The Sea Peoples*, Londra, 1978; I. Velikovsky, *Peoples of the Sea*, New York, 1977.

¹¹ W. Keller, *La Bible arrachée aux sables*, Paris, 1958, p. 114-115; cf. Claire Lalouette, *Civilizația Egiptului Antic*, 2 vol., București, 1987, vol. I, p. 269-273; C. Daniel, *Cultura spirituală a Egiptului antic*, București, 1985, p. 414-416; J. D. Smith, *Ramesses II. A Chronological Structure for His Reign*, Baltimore și Londra, 1973; H. Cazeilles, *Les Hébreux en Egypte*, Paris, 1963; Iosephus Flavius, *Contra Apionem*, I, 36.

* Apărut în revista „Orient”, nr. 2, București, 1991.

Pe la începutul secolului al XVI-lea, când Spania și Portugalia erau dominate de inchiziție, iar persecuțiile împotriva evreilor s-au extins și în unele comitate franceze, statele italiene s-au arătat mai binevoitoare. Deși erau și acolo în vigoare legi și dispoziții restrictive — ghetouri, impozite speciale, purtarea obligatorie de semne distinctive ș.a. —, totuși, faptul că evreii aveau dreptul de a exercita anumite profesii și meserii, de a se deplasa de la un loc la altul, de a-și exercita cultul, a atras un oarecare număr de evrei. Noii veniți au contribuit la dezvoltarea economică a statelor care i-au adăpostit. Că aportul lor era apreciat, o dovedește în mod limpede o stipulație a tratatului încheiat la acea epocă între Ravenna și Venetia și care arată că aceasta din urmă va autoriza un număr de locuitori ai ei, evrei, să se stabilească la Ravenna pentru a deschide case de comerț și a stimula, în acest fel, economia provinciei. Situația era asemănătoare și în alte domenii. De pildă, evreii au introdus în Italia țesătoria de mătase pe care o practicau înainte în țările iberice de basțină. De asemenea, s-au ilustrat în mod deosebit în domeniul medicinei. Deși medicii evrei le era interzisă consultarea pacienților de altă religie, Papa Pius al III-lea avea un medic evreu, iar alți înalți demnitari eclesiastici i-au urmat exemplul.

Dar cea mai remarcabilă activitate s-a făcut simțită în domeniul imprimăriei. La Livorno, Venetia, Parma, Padova au fost înființate tiparnițe, cele mai multe aduse din Spania și Portugalia. Inițial, preesele erau destinate exclusiv scrierilor în limba ebraică. Utilizarea lor s-a extins însă repede, au început să se imprime lucrări în toate limbile ce se vorbeau pe atunci în Italia. Este cunoscută și astăzi „Marea Biblie”, careia i se mai spune și „Biblia din Ferrara”, o lucrare monumentală pentru acea epocă, realizată la tiparnița din acest oraș, a lui Abraham Uské.

Secolul al XVI-lea s-a dovedit fecund în ce privește oamenii de cultură. Tiparul a facilitat răspândirea științelor și artelor. Prin răspândirea cărții, evreii stabiliți în Italia au adus o contribuție de seamă la Renașterea din epocă.

Și obștea evreiască din Italia a contribuit la această mișcare. Medici, poezi, rabini erudiți și-au pus amprenta pe viața spirituală a colectivității. Iehuda Abrabanel — fiul a lașt lucrări filozofice de inspirație platoniciană; Zacuta s-a făcut cunoscut în special prin tra-

Erste Seite des Traktats Bérachot der Talmud-Ausgabe von Daniel Bomberg (In der Mitte: Text der Mischna und Gemara, rechts: der Kommentar Raschi, links: die Glossen der Tossafisten. Gedruckt 1520 in Venedig; Anordnung in allen folgenden Ausgaben beibehalten).

Prima folie a ediției Bomberg a Tractatului Berachot (Venetia, 1520)

tatele sale de medicină; „Dialoguri cu privire la aur”, ca și alte lucrări au dovedit vastele cunoștințe filozofice ale lui Porta Leon; Iacob Mantinus a exercitat, la Napoli, atit profesia de medic, cit și pe cea de profesor de literatură, traducând în limba latină lucrările lui Averroes și Aristotel; De Balmis a publicat, printre altele, o gramatică a limbii ebraice; David Depomis a redactat nu numai un dicționar ebraic, ci și dicționare latine și italiene.

Enumerarea ar putea continua, dar să ne oprim asupra citorva nume cunoscute din pleiada de rabini ce s-au ilustrat și ca poezi și lingviști. Firește, limba ebraică a reprezentat preocuparea lor primordială, dar au abordat cu competență și studiul altor limbi. Au tradus în latină, italiană, greacă lucrări arabe sau ebraice, au creat opere proprii în aceste limbi. David Provençal, de exemplu, a lăsat un glosar cuprinzând mai mult de 10.000 de cuvinte care au trecut din limba ebraică în limbile latină, greacă și italiană. Ioseph Zarkî a scris un studiu asupra gramaticii ebraice, tradus în italiană. Elias Levita, cel mai cunoscut dintre toți, profesor de limba ebraică la instituția de învățământ superior din Padova și, mai târziu, din Roma, a fost un talent multilateral. Cele mai cunoscute dintre lucrările sale de lingvistică sint: *Dictionarul de parafraze chaldeene* și *Dictionarul rabinic*, ambele traduse în mai multe limbi. A scris poezii în limba ebraică, pe care le-a tradus el însuși în latină și italiană; a lăsat, de asemenea, o foarte apreciată culegere de vorbe de spirit și aforisme iudaice. Rabinul Semtov ben Iosef Paskera, în lucrarea *Resit Hohma*, enumeră cunoștințele umane asupra cărora redă păreriile lui Platon, Aristotel, Hipocrat, comentându-le cu vădită erudiție. La tipografia fraților Usque din Ferrara s-au tipărit și tratate filozofice ale rabinelor Azaria Andonin și Emanuel Abuab.

Temele care preocupau cercurile rabinice vădeau cunoștințele în domenii variate și complexe. De la Biblie la științele umaniste, de la astronomie la matematică, nimic nu le era străin. Un exemplu: rabinul Șlomo ben Virga, care s-a distins prin lucrările sale științifice, imaginează un dialog între regele Aragonului și un rabin erudit din Valencia, afirmând — prin intermediul rabinului — că pământul rămâne suspendat, atras de alte corpuri cerești. Să fi intuit el sistemul de gravitație încă înainte de Newton?...

50 DE ANI DE LA MĂCELUL DIN KIEV — BABI YAR

PREȘEDINTELE UCRAINEI A „CULPABILIZAT”
POPORUL UCRAINEAN LA BABI YAR

În decursul ceremoniilor de comemorare a unei jumătăți de veac de la măcelul din Babi-Yar (Kiev), care au avut loc în capitala Ucrainei, în prezența unor importanți conducători ai marilor organizații evreiești mondiale și a ministrului educației din Israel, Zevulun Hammer, președintele Ucrainei, Leonid Kravciuk, a cerut iertare, în numele poporului ucrainean, pentru partea pe care acesta a avut-o în groaznicul masacru

săvârșit împotriva populației evreiești la Kiev în toamna anului 1941.

„E foarte trist, a spus președintele Kravciuk, că s-au găsit atât de puțini vecini neevrei ai evreilor uciși la Babi-Yar, care au întins o mână de ajutor victimelor”.

Ministrul israelian Zevulun Hammer a spus: „Acea care au știut sau au privit la măcel și au tăcut sînt și ei vinovați, nu numai hitleriștii”.

PREȘEDINTELE GORBACIOV AVERTIZEAZĂ CĂ EXISTĂ O RECRUDESCENȚĂ A ANTISEMITISMULUI ÎN UNIUNEA SOVIETICĂ

Președintele Uniunii Sovietice a trimis un mesaj, prin consilierul său Aleksandr Iakovlev. În mesaj, Mihail Gorbaciov înfățișează energic antisemitismul și ororile acestuia.

„Între zecile de milioane de victime ale celui de-al doilea război mondial se află șase milioane de evrei. Ei au fost primele victime ale fasciștilor. Arma principală a fasciștilor a fost antisemitismul, otrăvind astfel conștiința și simțămintele popoarelor”.

„Buruiana antisemitismului, continuă mesajul lui Gorbaciov, crește iarăși, chiar în țara noastră sovietică. Corifeii birocrăției staliniste, deși strigau că nu sînt antisemiți, au făcut de fapt din acesta arma lor”.

„Chiar azi simptomele de antisemitism se simt între noi și sînt folosite de către cercurile reacționare”.

Gorbaciov a adăugat: „Declarația drepturilor omului, adoptată de Sovietul Suprem, a întărit baza legală și a făcut ca sancțiunile împotriva antisemitismului să devină mai eficiente”.

În finalul mesajului său, președintele Uniunii Sovietice a declarat că el susține drepturile evreilor și ale altora la libera emigrare, însă regretă că atîtea creiere minunate pleacă din țară din cauza antisemitismului.

Iată cum s-au spus adevăruri triste în locul minciunilor comuniste și fasciste și nimeni nu s-a supărat. Nimănui nu i-a trecut prin gînd să-l facă pe Gorbaciov sau pe Kravciuk... „antisovietic” sau... „antiucrainean”. Nimeni n-a sărit să-i insulte, să-i calomnieze. Dimpotrivă. Adevărul e merit să readucă liniștea în

conștiințe, să restabilească armonia între cei vii și sfîntirea memoriei martirilor.

Președintele Statelor Unite, George Bush, a trimis la comemorarea de la Babi-Yar pe fratele său, Johnson Bush, care a dat citire impresionantului mesaj al președintelui.

Filarmonica din Kiev a prezentat în cadrul solemnității o compoziție simfonică special dedicată tragediei de la Babi-Yar, iar marele poet sovietic Evgheni Evtuşenko a dat citire poemului scris de el în amintirea acestei cutremurătoare drame.

Bogdan Mardak, învățător într-o școală ucraineană, a spus: „Poate că acum, cînd noi, ucrainenii, ne mărturisim păcatele și răspunderea noastră față de acest măcel, aceasta îi va încuraja pe evreii din Ucraina să rămînă cu noi și să nu plece de aici”.

Din Statele Unite au participat și doamna Shoshana Cardin, președinta Conferinței președinților marilor organizații evreiești din S.U.A., rabinul Arthur Schneier, președintele lui „Appeal for Conscience”, Abraham Foxman, președintele lui „Anti-Defamation League” și alții.

Solemnitățile au decurs într-o atmosferă de pietate și reculegere. Poporul ucrainean a omagiat, cu amărăciune și tristețe, memoria victimelor tragicului eveniment.

Fie memoria scumpilor noștri martiri de la Babi-Yar în veci binecîvîntată! Niciodată nu-i vom uita!

PENTRU PACE ȘI DEMNITATE

DOMNIEI SALE DOMNULUI
DORU VIOLELE URSU
MINISTRU DE INTERNE

Prea stimate Domnule Ministru,
Cu întreg respectul ce vi-l datorăm, protestăm împotriva faptului că autoritățile tolerează, în Piața Universității, peste drum de Hotel „Intercontinental” și în multe alte locuri din Capitală, lăfărea unor inscripții de modelul acelorale căror fotografii vi le anexăm prezentei întîmpinări.

Aceste inscripții cheamă la eliminarea noastră, a evreilor, din viața publică, la expulzarea noastră din România. Ele sînt de esență pur fascistă, rasistă și autoritățile au datoria să ne asigure protecția legii, iar dacă în văzul organelor de ordine, asemenea inscripții au putut fi făcute pe zidurile unor clădiri din centrul Capitalei, apoi era de datoria acestor organe de a lua imediat măsuri pentru curățarea Bucureștiului de asemenea barbare afișări.

Vă rugăm deci, să binevoiți a lua măsurile necesare pentru ca populația Capitalei, care, împreună cu întregul popor român, înfățișează astfel de provocări la ură interetnică și interconfesională, să nu fie obligată să suporte astfel de chemări.

Cu deosebită stimă,
DR. MOSES ROSEN,
ȘEF RABINUL CULTURII MOZAIC
PREȘEDINTELE FEDERAȚIEI
COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI
DIN ROMÂNIA

DOMNIEI SALE
DR. MOSES ROSEN
Șef Rabinul Culturii Mozaic
Președintele Federației Comunităților
Evreiești din România

Avem onoarea să vă informăm că, în rezolvarea solicitării dumneavoastră nr. 1872/1991, în baza Legii nr. 10/1982 și a Hotărîrii Guvernului nr. 109/1991, împreună cu Primăria Municipiului București, s-au stabilit și luat o serie de măsuri pentru curățirea zidurilor din Piața Universității și prevenirea unor astfel de situații pe viitor.

Totodată, Primăria Municipiului București a cerut proprietarilor și factorilor de răspundere în cauză să ia măsuri de reparare și restaurare, în condițiile prevăzute de lege, a statuiilor și celorlalte construcții reprezentînd monumente de artă.

ȘEFUL DIRECȚIEI DE POLIȚIE
(ss.) Indescifrabil

22.10.1991

CĂTRE
MINISTERUL DE INTERNE
DIRECȚIA DE POLIȚIE A
MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

Vă mulțumim pentru bunăvoința Dvs. de a lua măsurile convenite spre a pune capăt afișării de lozinci antisemite pe zidurile Capitalei.

Vă încredințăm de stima noastră,

ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

DE APARIȚIE TULUI MOZAIC

revistă importantă care aduce cuvîntul evreimii române nu numai evreimii din România, ci și fraților lor din Israel și comunităților evreiești din Diaspora”.

• Congresul Mondial Evreiesc, sub semnătura președintelui Edgar Bronfman și a secretarului general, Israel Singer, a calificat-o ca „un far luminos pentru evreii din Europa și din întreaga lume”.

• Dr. Yosef Burg, ministrul cultelor de atunci al Israelului, ne scria: „fiecare număr al revistei îmi umple inima de bucurie”.

• „Am față de ea o adîncă prețuire pentru conținutul ei bogat”, scria ambasadorul de atunci al Statului Israel în România, dr. Y. Govrin.

• Iar Sir Immanuel Jakobovitz, Șef Rabin al Marii Britanii și al Commonwealth-ului, considera că este „una dintre cele mai remarcabile publicații evreiești”.

I MOZAIC

• Și Marele Rabin Menachem M. Schneerson Lubavitch, această luminoasă și extraordinară figură a iudaismului contemporan

Președintele Leonid Kravciuk și Rabinul Arthur Schneier privesc fotografii din Valea Morții de la Babi Yar

DECESE

În cimitirele comunităților evreiești din țară au fost înhumați, în trimestrul III/1991, următorii:

ARAD. Berger Clara (80 de ani); Böhm Ludovic (86); Havas Carol (88); Rodei Ludovic (77); Rosenberger Hermina (79); Weinstein Vasile (81). BACAU. Barach Iosif (68 de ani); Hercovici Maria (63); Lungu Samoilă (61); Moscovici Amalia (94); Rorlich Iacob (72) — cetățean israelian decedat în România. BIRLA. Gelber Strul-Isac (81 de ani). BRAȘOV. Camael Saia (74 de ani); Gedemai Gisela (93); Iakovovici Ernest (90); Schowweter Avram (75). CLUJ. Brădy Eva (81 de ani); Horovitz Bernhard (80); Krausz Sofia (80); Răcz Andrei (79). DOROHOI. David Ilic Leib (75 de ani); Leib Eliza (78) — originară din Botoșani, înmormintată la Dorohoi. GALAȚI. Goldenblank Isac (71 de ani). IAȘI. Dascal David (57 de ani); Gold Monica (53); Leibovici Solo (68); Moscovici Leivi (82); Schor Amalia (91); Zilberman Olga (87). ORADEA. Bleier Iosif (88 de ani); Gottlieb Clara (76); Leb Elisabeta (79); Rosenthal Etelca (88); Vajna Wilhelm Lupu (36). RADAUȚI. Rosenbaum Ilse (71 de ani). ROMAN. Vital Rașela (77 de ani). SATU MARE. Roth Matilda (85 de ani). SUCEAVA. Blaustein Regina (95 de ani);

astfel o mai mare circulație și în Occident.

În anii grei ai dictaturii, care domina toată această zonă din răsăritul Europei, primeam emoționante scrisori de la coreligionari din Basarabia, vorbitori de limba română care ne mulțumeau pentru picătura de balsam pe care revista le strecura în suflute, știut fiind că ei nu aveau o altă posibilitate de informare asupra vieții evreiești din lume, ca și asupra problemelor iudaismului. Primeam, de asemenea, scrisori de la evreii din zone îndepărtate ale Uniunii Sovietice, pînă la Vladivostok și Novosibirsk, care ne împărtășeau bucuria lor atunci cînd, bilunar, aveau posibilitatea de a citi în paginile scrise în limbile idiș sau ebraică atîtea informații prețioase despre viața fraților lor din România și din restul lumii, ca și atîtea articole privind iudaismul în general.

Numerosi intelectuali — medici, ingineri, profesori universitari, preoți — se abonau și citeau revista transmițînd mulțumiri pentru tot ceea ce găseau în ea. De altfel, mulți cititori ai revistei comunicau că ea este solicitată de numeroși prieteni ai lor și circulă din mîină în mîină.

Din Israel primeam scrisori de mulțumire de la evreii plecați din România care, prin intermediul revistei, aveau

Bucstein Aron-Iosef (61); Ciubotaru Sumner (62); Klein Estera-Siminea (80). TULCEA. Davidov Ithac (86 de ani); Hercovici Iancu (85). TIMISOARA. Csallós Elena (77 de ani); Freiburger Maximilian (96); Izsák Margareta (83); Jäger Elzic (84); Krausz Piroșka (89); Müller Mano (82); Sandner Iolanda (87); Schwartz Elena (97); Telsch Edith (70). TG. MUREȘ. Also Sidonia (80 de ani); Rosenberg Iolanda (78); Struhl Dora (80).

Un gînd pios, vesnică amintire dragilor părinți, SCHWARTZ EMANAIL și SERENA, din Sibiu, de la a căror dispariție comemorăm 30, respectiv 15 ani.

Solo — soț amintește cu durere că se împlinesc opt ani de la trista despărțire de soția lui, doctor HORENSTEIN PEPPI, un suflet cald, sincer și bun.

CAUT MOȘTENITORII INGINERULUI PINCU LEIBOVICI, decedat în 1966. Relații la telefon: 79.88.45, între orele 8-12.

Contribuții privitoare la instituții sanitare evreiești din Transilvania (1780-1918)

Una dintre preocupările curente ale comunității evreiești din Transilvania a constituit-o asistența membrilor. Această sarcină revenea, de regulă, asociațiilor „Hevra Kadiša”, înființate adesea chiar și înainte de organizarea comunității. Fondurile necesare proveneau din cotizații, oferte și fundații. În unele localități mai importante au fost inițiate așezăminte de asistență sanitară, inspirate din tradiția biblică. Nu putem uita că respectarea neabătută a regulilor cu privire la hrana rituală, reprezenta o problemă deosebită pentru bolnavul de religie mozaică.

O unitate de acest fel a fost înființată în Arad. Activitatea ei a luat proporții începând cu anul 1840, construindu-se atunci clădirea spitalicească existentă până azi, în str. Grigore Ghica nr. 4-6. În anul 1861, s-a adăugat o nouă aripă, iar din 1875, a dispus de un fond propriu alimentat și din subvenția comunității și de la „Fundatia Bernhard Deutsch”. Pe parcurs, mobilierul și dotarea medicală au fost modernizate.

Disponem de date statistice privind spitalul, începând cu anul 1860. La finele

acelui an rămăseseră internați zece bolnavi. În anul următor au fost primiți 117 (94 bărbați și 23 femei). Dintre aceștia au ieșit vindecați 102 (83 bărbați și 19 femei), deci 80,31%, la care se adăuga cinci bărbați care au plecat cu starea sănătății ameliorată (3,93%). Restul au rămas în continuare sub tratament.

Cu 21 de ani mai târziu, în 1881, au fost internați 90 de bolnavi. În acel an a funcționat și o ambulanță, care a asistat 265 de suferinzi nevoiași. În 1886, spitalul a primit 67 de bărbați, 27 de femei și 6 copii, în total deci, 100 de persoane. În ultimul an al secolului al XIX-lea, efectivul de bolnavi era doar de 74.

Dintre medicii spitalului, se remarcă Maurițiu Robicsek și Ilie Schuster, care au servit timp de decenii fără a fi remunerați.

Spitalul evreiesc din Oradea, înființat în 1849, a funcționat ca spital comunitar până în anul 1905, devenind cea mai mare instituție de acest fel, cu caracter public, din Oradea. Se știe că, în multe localități, și băile evreiești au fost, totodată, băi publice comunale. E cunoscut și că, sub conducerea doctorului Frederic Grosz, s-a deschis, în 1830, un spital oftalmologic interconfesional,

cu rezultate excepționale. În 1849, „Hevra Kadiša” a dat curs inițiativei unui grup de trei medici, printre care Frederic Grosz, inaugurând *Spitalul evreiesc de medicină generală*. În anul 1899, spre exemplu, au fost internați aici 168 de bolnavi, iar la ambulatoriu s-au acordat 2303 consultații.

La începutul secolului al XX-lea, spitalul nu mai corespundea exigențelor moderne, ceea ce a impus reconstruirea lui. Resursele asociației patronatoare fiind insuficiente, au intervenit și subvențiile comunităților mozaice (ortodoxă și neologă).

Noul spital a fost deschis la 1 septembrie 1905, în funcția de director fiind confirmat Martin Weisz. Pe parcurs s-au adăugat spitalului noi dezvoltări, numărul paturilor ajungând la 75, iar secția de medicină generală i s-a adăugat și chirurgie. Personalul s-a mărit la patru medici și opt asistente. O premieră locală a reprezentat-o achiziționarea aparatului Roentgen. Toate aceste îmbunătățiri au devenit posibile cu ajutorul unor filantropi. Astfel, în anul 1906 cheltuielile s-au ridicat la 126 000 de coroane, dintre care 55 000 (43,44%) au provenit din donații. Au fost create și fundații. Activul spitalului se ridica, în 1909, la 41 450 de coroane.

Ca urmare a încrederii sporite față de spital, numărul internaților a crescut, în 1906, la 1 498, în 1907 — la 1 778 și în 1908 — la 1 838. În ultimul an de pace au fost înregistrați 1 929 de bolnavi. Nu este de mirare că în anul 1914 spitalul evreiesc era considerat a fi neîncăpător față de solicitanți. Datele statistice confirmă că *aproximativ jumătate din internați erau creștini*. În 1908, pe lângă 974 de mozaici, au fost tratați 864

de creștini, iar în 1913 proporția era de 45%. O rodnică activitate a existat și la dispensar, fiind eliberate, în 1913, 2 245 de rețete. O inițiativă meritorie a constituit-o organizarea consultațiilor gratuite pentru copii, fără deosebire de religie. În 1913 au fost consultați 1 700 de copii.

Au existat și unele inițiative locale, pe linie sanitară, ca acelea din Lugoj, Hăgeș, Carei etc.

O înfăptuire deosebită a constituit-o crearea rețelei de dispensare de către asociația înființată de cunoscutul filantrop Moritz Hirsch, începând cu anul 1890. Primele dispensare s-au deschis la Lugoj, Oradea și Alba-Iulia, cu cite un consultant. Sistemul a ajuns la apogeu pe la 1898. În acel an, la Timisoara, au dat consultații șase medici generalisti și un stomatolog, la Arad și Cluj cite doi, iar la Lugoj și Oradea cite unul. În aceste din urmă dispansare s-au dat consultații de medicină generală. În 1909, la Timisoara lucrau cinci, la Cluj — trei, la Arad și Lugoj — cite doi și la Oradea un medic generalist. La Timisoara activa în continuare un stomatolog.

În ceea ce privește volumul asistenței, menționăm că, în anul 1897, la Cluj, cei doi medici au consultat 1 002 bolnavi și au făcut 3 066 vizite la cei netransportabili. S-au obținut și facilități pentru cei ce aveau nevoie de cură balneară la Băile Herculane și Buziaș.

Datele de mai sus subliniază contribuția așezămintelor sanitare evreiești la dezvoltarea sănătății publice pe teritoriul României.

EUGEN GLUCK

AM FĂCUT PARTE DIN PRIMA PROMOȚIE A LICEULUI TEORETIC EVREIESC DIN BUCUREȘTI

LICEUL TEORETIC EVREIESC DIN BUCUREȘTI
Autorizat de Ministerul Culturii Naționale și al Culetorilor cu No. 161.018/1908

No. _____

DIPLOMĂ
DE ABSOLVIRE A LICEULUI TEORETIC
SECȚIUNEA Științifică

Noi, Președintele comisiei de examinare pentru examenul de absolvire, instituit la Liceul Teoretic Evreiesc din București, cu ordinul No. 1194/1911 al Ministerului Culturii Naționale

universitar, distinsul filolog și lingvist Jacques Byck, la limba română, și el după război profesor universitar, de asemenea distins cu Premiul de Stat, I. Climer la limba franceză, Bruno Colbert la limba germană, germanist de valoare europeană — și desigur că enumerarea este doar exemplificativă. Cât despre elevii din diferite seri ale acestei școli, să amintesc și dintre ei pe câțiva: Iancu

Fischer, actualul decan al Facultății de Filologie, istoricul literar Mihail (Millo) Petrovici (decedat la cutremurul din 1977), muzicologul Alfred Hoffman, publicistul C. Dariu, publicistul Alexandru Stark, medicul radiolog și acupuncturist Silviu Gropeanu, arhitectul M. Caffé, profesor la Institutul Bucurestean de Arhitectură, pentru a nu enumera decît cîtiva al căror nume e, cred, familiar cititorilor

În ziua de 27 octombrie a.c., s-a deschis ciclul de conferințe săptămânale organizat de Federația Comunităților Evreiești și de Comunitatea Evreilor din București.

Prelegerea inaugurală, cu tema: „Primul monoteist — Avraham” —, a fost ținută de Eminența Sa dl Șef RABIN dr. MOSES ROSEN.

**PROGRAMUL CONFERINTELOR
 CE VOR FI ȚINUTE ÎN LUNA NOIEMBRIE,
 ÎN SALA DIN STR. POPA SOARE**

Duminică 3 noiembrie 1991

Prof. HAIM RIEMER — „Introducere în Talmud”

Duminică 10 noiembrie 1991

Publicistul ȚICU GOLDSTEIN — „Cabala noastră”

Duminică 17 noiembrie 1991

Publicistul GHEORGHE IOSUB — „Israel 1991”

Duminică 24 noiembrie 1991

Academician prof. dr. NICOLAE CAJAL — „Contribuția evreilor pe plan mondial în medicină”

În întunecatul an 1941, anul singeroasei rebeliuni legionare, al intrării României în război, al pogromului de la Iași, cu cele 12 000 de victime ale sale, al începerii deportărilor de evrei din Basarabia și Bucovina de Nord peste Nistru și Bug, spre locurile exterminării, al unor măsuri rastale, barbar discriminatorii, tot mai înfricoșătoare, legislate sau pur și simplu ordonate de guvernanti — ei bine, în acel an, acum jumătate de secol, vara, s-a produs, ca un miracol al supraviețuirii culturale, un eveniment deosebit de semnificativ: prima promoție a Liceului Teoretic Evreiesc din București, din strada Dionisie Lupu, își susținea examenul de absolvire (nu ni se îngăduise să îl numim „baccalaureat”, dar de fapt asta fusese, iar după război a fost recunoscut, firește, ca atare). M-am numărat în rândurile acelei prime promoții și păstrez cu emoție „DIPLOMA de absolvire a Liceului Teoretic Evreiesc, Secțiunea Științifică”, purtând nr. 15/1941. Președintele „Comisiei de examinare”, care semna diploma, nu a fost altul decât ilustrul matematician Simion Sanielevici, care, mai târziu, avea să devină membru de onoare al Academiei Române.

Liceul Teoretic Evreiesc se alătură astfel sistemului celorlalte licee evreiești mai vechi („Cultura” etc.), iar mai târziu și al „colegiilor” de nivel superior din București (despre Colegiul Onescu am scris cîndva în „R.C.M.” un articol, care a fost reprodus și într-o carte publicată în 1984 la Tel Aviv). Cum se explică existența acestei insule de cultură în plin regim fascist? Ea se datorează în primul rând insistențelor și sacrificiilor bănești ale conducătorilor obști evreiești, în frunte cu neobositul președinte W. Fildermann, totodată și sprijinului unor oameni de suflet și de cultură români, printre care ministrul culturii naționale și al culetorilor, filosoful Ion Petrovici și ar fi nedrept să nu cităm și alte nume, ca ale lui Al. Rosetti, N. Gh. Lupu, Simion Stoilov, Mihai Ralea, Miron Nicolescu, N. Bagdasar, I. S. Gheorghiu, Ștefan S. Nicolau, Traian Săvulescu, Const. I. Parhon, N. Hortolomei și alții; ei au sprijinit aceste lăcașe de învățămînt, unii la înființarea lor, alții în ceasurile grele cînd acestea primeau — și s-a întîmplat în repetate rînduri — de la felurile autorității ordinul de a-și închide porțile.

Dar să revenim la Liceul Teoretic Evreiesc. Îmi amintesc că, fiind scotit șef de promoție, am primit misiunea de a rosti cuvîntul festiv din partea elevilor. E drept, mi-a fost „cenzurat” în cancelarie. Mă încumetaseam să citez nu doar pe directorul în funcție, lingvistul și filologul Alexandru Graur, ci și pe primul director al liceului, eminentul matematician Arnó Kahane, care părăsise școala datorită unui conflict cu alte cadre didactice. Am primit deci textul rețezat... dar l-am citit integral, încît să nu omît pe primul director, cel care, cu un dar pedagogic rar întîlnit, ne trezise multora pasiunea pentru matematică.

Și, fiindcă am menționat primele două nume de dascăli, să amintesc și de alți profesori străluciți de la L.T.E.: Alexandru Sanielevici, la fizică (elev al Mariei Curie, avea să devină membru corespondent al Academiei), Mauriciu Kandel, la istorie și geografie, după război profesor

lor noștri. Mulți foști elevi s-au răspîndit în alte țări ale lumii, în primul rînd în Israel și la un moment dat se concepea chiar ideea unei întîlniri în Țara Sfîntă.

Ar fi nedrept să încheiem astfel, fără a aminti că Liceul Teoretic Evreiesc din București a fost și un nucleu al mișcării antifasciste și antirăzboinice, animat de profesorul Alexandru Sanielevici și de alte cadre adolescente, alături de ei. Avcam unele „state de serviciu”. La 16 ani fusese eliminat din toate liceele din țară, pentru „atitudine treverențioasă” față de o dispoziție a autorităților. În timpul dictaturii regale a lui Carol al II-lea, se ordonase ca, la sfîrșitul oricărui spectacol cinematografic, să se întoneze imnul regal, iar spectatorii să se ridice în picioare, cu capul descoperit. Centrul de istorie a evreilor din București a identificat nu de mult documentele, clasate „confidențiale”, prin care fusese „demascat” și „osîndit”. „Numitul elev — se arată într-o notă informativă a Marelui Stat Major — deși sala era aproape goală și a observat că asistența s-a descoperit în momentul cînd se întona Imnul Regal, și-a pus ostentativ șapca pe cap...” În consecință, printr-un ordin al Ministerului Educației Naționale (nr. 84 482 din 31 mai 1938) am fost eliminat din toate școlile din țară, „cu dreptul de a putea da examen particular”. Am dat examenul respectiv, dar a venit ordinul (verbal) să fîu declarat repetent.

Ca să mi se piardă urma, am dat în anul următor examen, în particular, la Liceul „Sf. Petru și Pavel” din Ploiești, unde locuia un unchi de-al meu, astfel încît am putut, în ciuda „treverenței”, să promovez clasa a VI-a. Clasa a VII-a am urmat-o la București, la excelentul liceu „Titu Maiorescu”, obținînd premiul al II-lea. Pe urmă însă, legislația rasială mi-a interzis, ca evreu, să continui a urma la o școală de stat, și m-am înscris la Liceul Teoretic Evreiesc, în septembrie 1940. Directorul Liceului „Titu Maiorescu”, un anume prof. Gheorghiu, mi-a eliberat certificatul de absolvire a șapte clase liceale, omîiînd să menționeze premiul, dar specificînd, într-o însemnare de mînd, care să mă încrimineze, că „în anul 1937/1938, elevul a dat examen de clasa a VI-a în particular și la sfîrșitul anului a fost declarat repetent” (sublinierea directorului). „Incrimnarea” nu a împiedicat asupra școlarității mele din anul următor la Liceul Teoretic Evreiesc, nici asupra activității mele antifasciste, care în acea vreme implica riscurile cunoscute. Am păstrat și un extract de naștere din anul absolvirii, 1941, pe care funcționarul primăriei a aplicat vizibil, cu roșu, stampila „evreu”, deși nici un regulament nu o cerea. Ce vreți? Era „la modă”.

I. M. ȘTEFAN

Scrieri de la...
 EUGEN GLUCK

NADINE GORDIMER

laureată a Premiului Nobel pentru literatură

Femei laureate ale
PREMIULUI NOBEL
PENTRU LITERATURĂ

1909 : Selma Lagerlöf
1926 : Grazia Deledda
1928 : Sigrid Undset
1938 : Pearl Buck
1945 : Gabriela Mistral
1966 : Nelly Sachs
1991 : NADINE GORDIMER

Nadine Gordimer este a șaptea femeie laureată a acestui prestigios premiu, după 1901, data creării lui (1909 : Selma Lagerlöf — Suedia; 1926 : Grazia Deledda — Italia; 1928 : Sigrid Undset — Norvegia; 1938 : Pearl Buck — Statele Unite; 1945 : Gabriela Mistral — Chile; 1966 : Nelly Sachs — născută în Germania, stabilită în Suedia). După 25 de ani de când Nelly Sachs (1891—1970) — supravieuitoare a lagărului morții de la Auschwitz — a fost onorată cu Premiul Nobel, ocazie în care avea să afirme că ea „reprezintă tragedia poporului evreu”, iată că acest premiu a revenit, în anul 1991, din nou unei femei, Nadine Gordimer, scriitoare evreică din Africa de Sud. Premiul Nobel pentru literatură i-a fost conferit la 3 octombrie, la Stockholm, de către Academia Suedeză, cu motivația: pentru lucrările sale „care au ca temă consecințele pe care le implică ființei umane deosebirile rasiale”.

Scriitoarea s-a născut în anul 1923, într-un orașel al minelor de aur din Springs, în jurul Johannesburg-ului, într-o familie de emigranți evrei, mama evreică din Anglia, tatăl lituanian, refugiat, ca și alți evrei lituanieni, de groaza pogromurilor, încă din secolul al XIX-lea. Mediul familial îi va influența orientarea în viață, atitudinea ei consecventă împotriva rasismului și de par-te celor persecutați fiind o urmare a ideilor generoase, în spiritul Torei, pe care i le-a transmis tatăl ei, care, ca mai toți evreii lituanieni, a venit în Africa de Sud cu bogate cunoștințe și cu o profundă educație evreiască.

Nadine Gordimer s-a remarcat încă de la prima apariție — volumul de povestiri „Față-n față” (1949) —, urmat, la numai câțiva ani distanță, de un dens roman cu caracter biografic („Zile înșelătoare” — 1953), care avea să-i înscrie numele definitiv printre prozatorii de valoare. Stabilită la Johannesburg, a făcut parte din „intellectualitatea europeană liberală”, alături de soțul său, provenit dintr-o familie de anticari evrei, Cassirer, intelectuali din Berlin, cu idei democratice.

De altfel, elemente autobiografice — pierderea copilăriei, dezvoltarea încrederei în sine și în aproapele său, maturizarea — răzbat în mai toate romanele ei, îngemănate, nu întîmplător, cu teme majore ca: lupta împotriva discriminărilor rasiale, tensiunile politice și rasiale, ambiția scriitoarei fiind de a cuprinde „ultimii patruzeci de ani din istoria continentului african”, epocă pe care scriitorul de culoare sud-african Lewis Nkosi a denumit-o „fabuloșii ani '50”.

Romanul mult apreciat, „O lume de străini” (1958), interzis în țara sa, cuprinde istoria prieteniei, imposibile în Africa de Sud, dintre o tinăra engleză și un negru de pe aceste meleaguri, în mijlocul „stresului apartheidului”. Sentimentele de dreptate socială, de etică personală, rezultate ale mediului și dispozițiilor structural sufleteste ale scriitoarei, le găsim exprimate în romanele: „Prilej pentru dragoste” (1963) — variantă a temei, deseori tratată, a legăturii interzise între un negru și o albă — și „Un oaspete de onoare” (1970), constituind primul mare succes al scriitoarei, luptătoare activă pentru drepturile omului, indiferent de religie și de loc. Acțiunea romanului se derulează, de data aceasta, în afara Africii de Sud, într-o țară africană, care a obținut independența. Din ampla-i creație — romane, eseuri și proză scurtă —, purtând amprenta unei mari lucidități — care vine să înscrie personalitatea scriitoarei în contextul culturii universale — și explo-

Femeia care a luat, în 1966, Premiul Nobel pentru literatură, în același timp cu israelianul S. Agnon, a fost Nelly Sachs, poeta evreică de limbă germană.

Azi, același premiu revine, din nou, unei femei, cunoscuta romancieră Nadine Gordimer, o disidentă din marea familie a luptătorilor pentru drepturile omului de genul laureaților Boris Pasternak, Iosif Brodsky, I. B. Singer sau Elie Wiesel. Juriul a vrut să celebreze o mare scriitoare, protestatară împotriva apartheidului din Africa de Sud, o neînfriată apărătoare a drepturilor omului.

Cine, oare, mai bine decît un fiu sau fiică a oprimatului popor evreu poate să dea mai bine glas înfierării blestematelor discriminări între rase, etnii sau confesiuni?!

O dată mai mult, geniul iudaic se manifestă în întreaga sa strălucire și, ceea ce e important, el se află în mod consecvent și ireversibil în tabăra Binelui, a Dragostei de om, a Dreptății pentru toți, a Egalității între toți purtătorii chipului lui Dumnezeu.

M. R.

rînd universul psihologic uman, conștiința răspunderii istorice nepărăsind-o, semnalăm: „Conservatorul” (1974) — pentru care i-a fost decernat premiul „British Booker” —, „Fiica lui Burger” (1979) — cu elemente reale din viața politică sud-africană —, „Oamenii lui July” (1981) și, cel mai aproape de noi în timp, „Povestea fiului meu” (1991). Se află în curs de apariție, la New York, culegerea de nuvele „Săritura”.

A publicat volume de povestiri, printre care „Șuieratul liniștit al șarpelui”, „Urmele pașilor de vineri” (1960), „Nu pentru publicare” (1965), — îndemnînd critica să apropie numele scriitoarei de „cele mai mari nume ale nuvelei anglosaxone, în special de Katherine Mansfield” („Le Monde”, 5 oct. 1991). În colaborare cu Lionel Abraham, îi apare antologia „Scrieri sud-africane de astăzi” (1967), care, ca multe alte creații ale Nadinei Gordimer, a fost interzisă în propria-i țară.

Tradusă în zeci de limbi, opera sa literară acoperă, în fapt, patru decenii de hegemonie a partidului național sud-african la putere după 1948 și promotor al apartheidului. Romanele Nadinei Gordimer sînt de nedespărțit de istoria sud-africană, o cronică a epocii, privind atît creșterea apartheidului, cît și declinul acestui odios fenomen social.

Luptătoare neînfriată împotriva oricărei discriminări, Nadine Gordimer este vicepreședintă a Pen Clubului Internațional — organizație democratică a scrii-

torilor din întreaga lume —, membră a Congresului Național African, a Congresului Scriitorilor sud-africani, în mijlocul căruia a favorizat tinerele talente africane.

Dacă unii intelectuali negri, în acele condiții vitrege, au părăsit Africa de Sud — Dennie Brutus, Alex la Guma, Bloko, Modigano — sau au devenit pasivi — Dan Jakobson, Doris Lessing sau Laurens der Post —, Nadine Gordimer s-a aflat în mijlocul evenimentelor, alături de cei ce au luptat pentru libertate și dreptate. Împreună cu Allan Paton, autorul celebrei opere „Mlingi, o, Țara mea iubită”, Nadine Gordimer a rămas și a continuat să scrie împotriva rasismului sud-african. Acest fapt apare evident și în romanul „Ultima lume burgheză” — carte interzisă de cenzură — al cărei titlu „este împrumutat de la filosoful austriac Ernst Fischer... (și în care)... abordează subiectul utilității luptei unui mic grup de intelectuali europeni pentru cauza populației negre”.

Numeroase alte premii au răsplătit atît activitatea sa literară, cît și cea desfășurată pe plan social, curajul și consecvența cu care Nadine Gordimer a luptat pentru binele umanității, propovăduind sentimentul dragostei și egalității între oameni, precum și împlinirea angajamentului personal în lupta contra apartheidului.

EVELIN FONEA

NUMĂRĂTOARE INVERSA

A început numărătoarea inversă,
de la șase milioane la patru,
de aici la cîteva mii,
au vorbit experții,
„Nu era cianură, domnule.
Gaze? Da, însă acid
cianhidric deloc”.
Și uite așa Pilat din Pont
se spală pe mîini,
le freacă atent cu leșie
să iasă curate și albe,
pielea omului are și ea
o rezistență limitată
și uneori singele
țîșnește cîntî în fața leșiei.
Iar Mielul de Jertfă
al lui Abraham pîlpîie,
urcînd la Domnul,
el vorbește de jertfă, de Holocaust,
Domnul l-a ascultat

Doamnă, lasă-i să numere invers,
cum vor, dar oprește-i
să numere, ucigînd,
de la unu la miliarde.

BORIS MARIAN

ש ל ו ם

PACE

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL „ZILELE TEATRULUI IDIȘ”

115 ANI DE TEATRU IDIȘ ÎN ROMANIA

Iași — 1876

București — 1991

„Zilele teatrului idiș”, manifestare culturală internațională, desfășurată la București între 7 și 14 octombrie 1991, la care au fost invitați creatori de teatru idiș din Moscova, Kiev, din Israel, Germania, Belgia, S.U.A., Mexic, Brazilia, au fost un moment cultural important al acestei toamne la București, urmărit de un public entuziasmat și foarte numeros.

În seara deschiderii festivalului, după cuvintele de salut rostite de directorul teatrului, dl. H. Eliad, de ministrul culturii, dl. A. Pleșu, și de dl. Th. Blumenfeld, secretarul general al F.C.E., a urmat spectacolul „Evreica din Toledo”, de L. Feuchtwanger, dramatizată de Al. Mirodan, prezentat de trupa Teatrului Evreiesc de Stat din București. În serile următoare, au prezentat spectacole teatrale evreiești oaspete: „Trenul spre fericire” de A. Haim (Teatrul „Salom” din Moscova), două remarcabile gale de recitaluri actoricești, cu Elsa Edelson, din Mexic, Hana Rieber, din Israel, Sorina Dan, din Germania, Arle Furman, din S.U.A., Anabella și Ofelia Struhl, din Israel, o seară de muzică și balet pe teme tradiționale care a încântat publicul și apoi piesa „Freilechs”, de Z. Șneer, ambele spectacole prezentate de artiștii Teatrului „Mazlov” din Kiev.

Manifestarea s-a încheiat cu constituirea Fundației Culturale Goldfaden.

În ultima seară, Eminentă Sa dl. Șef Rabin dr. Moses Rosen a oferit o recepție în onoarea participanților la acest important festival și a rostit o impresionantă cuvântare, din care redăm fragmente în această pagină.

Cuvîntul dlui ing. Th. Blumenfeld,
secretar general al F.C.E.,
la festivitatea de deschidere

De aproape 200 de ani, cronicari și istorici de teatru nu conțeneau a aminti, și a reaminti, seara în care François Talmá, marele actor francez promovat de Napoleon, a jucat în fața unui „partur de regi”.

Nu știu cât de marcat va fi fost artistul de emoție, satisfacție sau orgoliu, dar mă gîndesc, printr-o firească asociere, la faptul că actorii evrei n-au avut niciodată parte de un public dominat de capete încoronate și că, în fond, demer-

sului lor artistic nici nu i-au fost vreodată proprii asemenea veleități. Căci, pentru actorul evreu, rangul suprem în lăcașul artistic improvisat sau în sala de spectacol îl deținea omul de rînd, a pusețer id. El era „regele”. Pe el, în primul rînd, urma să-l înșenineze, lui năzuia să-i aline necazurile de peste zi, să-i înăvuiască sufletul cu harul său, întotdeauna pus în slujba unor idealuri purtînd pecetea dreptății și frumuseții morale. Cu săli dominate de asemenea „regi” au străbătut actorii evrei șiruri întregi de ani, fără a fi — cred eu — mai puțin fericiti decît, pe vremuri, Talmá.

Mă gîndeam la toate acestea în preajma momentului aniversar al Teatrului Evreiesc din București, demn urmaș și dăruit continuator al unei mișcări artistice de autentică vibrație, cu bogate tradiții specifice.

Îngăduiți-mi să vorbesc despre trecerea prin vremi a teatrului evreiesc și a celor ce-l slujesc. O fac — ca să zic așa — în cunoștință de cauză, dat fiind că, în calitate de spectator, sînt contemporan cu mai bine de jumătate din istoria teatrului evreiesc din România.

Văd, deci, teatru evreiesc de peste 60 de ani... Memoria mea păstrează, vii, imaginile multor reprezentatii... Din anii interbelici pînă în zilele noastre... Și mai ales spectacolele de pe această scenă, animate de o combustie artistică niciodată diminuată.

Crezul nedezmîntit al actorilor pentru teatru, în noblețea demersului lor a însemnat certitudinea perpetuării și propășirii în timp a acestuia.

Spunea, cu un secol în urmă, ctitorul teatrului evreiesc, Avram Goldfaden: „Teatrul este o carte vie pentru poporul nostru. Această carte este scena, literalele ei sînt actorii, iar cartea vorbește singură”. Referindu-se la această „carte” miraculoasă, un clasic al literaturii noastre, I. L. Peretz, era de părere: „Teatrul evreiesc să fie — că public va avea întotdeauna”. Le dau încă o dată, amindură, dreptate, acum, în această oră sărbătorească pentru teatru evreiesc, pentru devotații săi slujitori, dar și pentru publicul său, în rîndurile căruia m-am aflat mereu și continui să mă aflu.

În numele Federației Comunităților Evreiești din România, al dlui Șef Rabin dr. Moses Rosen, dau glas bucuriei că Bucureștiul găzduiește în aceste zile și o reuniune artistică internațională de prestigiu, cea a teatrelor idiș, care vine să aducă încă o mărturie despre perenitatea culturii noastre și a limbii idiș. Ne numărăm, în mod firesc, printre cei care sprijină această manifestare, și o facem la fel de firesc ca și în alte împrejurări.

Tin să exprim și satisfacția noastră față de inițiativa creării, în zilele Festivalului, a Fundației Culturale Internaționale GOLDFADEN, menită să păstreze, să valorifice și să cultive tezaurul spiritual al evreilor din România, în conexiunea și rodnică sa comuniune cu spațiul cultural românesc. Doresc acestei instituții, multe izbînzii în activitatea ei viitoare.

Aducînd, în acest cadru festiv, omagiul nostru Teatrului Evreiesc din București, mă întorc cu gîndul și la „Pomul

ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

TEATRUL EVREIESC—DAVKE

(Fragmente din cuvîntul Eminenței Sale la solemnitatea de închidere a festivalului)

„Federația Comunităților Evreiești din România prezintă, prin glasul meu, directorului, artiștilor și întregului personal al Teatrului Evreiesc de Stat călduroase felicitări la a 115-a aniversare a întemeierii, la Iași, a acestui cel dintîi teatru evreiesc din lume.

De la grădina „Pomul verde”, din capitala Moldovei, au pornit cîntecele de leagăn ale generației noastre. „Cîntecul iedului” și „Rojnkes mit mandlen” au cîntărat, cu ale lor dulci melodii de leagăn, firgusorele răsăritului Europei, picurînd balsam în sufletele triste și deznădăjduite ale milioanelor de evrei din ghetourile Galileei și Ucrainei, Poloniei și Rusiei. Trupa din Vilna, cu ai săi corifei ai scenei evreiești Iosef Bulov, Iudit Lares, Ester Kaminska, Dina König, Sevila Pastor, Paul Baratoș și alții alții, a poposit și în Fălțiceniul copilăriei mele, aducînd acolo evenimente artistice evreiești care niciodată nu se pot uita. Iacov Sternberg, cu a sa „Noapte în tirgul vechi”, a umplut cu simțire evreiască inimile bieților ambulanți și croitorii, cizmarii și negustorași ai Văcăreștilor și Dușefilor de altădată.

«Barașeum»-ul în care ne aflăm a constituit o redută de rezistență împotriva dușmanului fascist. În timp ce frații noștri mureau Al Kiduš Hașem, cu sufele de mil, la Iași (în același Iași!) sau Dorohei, în Basarabia sau în Transnistria, în nordul Transilvaniei sau în lagărele Ucrainei, în timp ce cuptoarele de la Auschwitz și Maidanek mistuiau milioane de evrei, pe această scenă Agnia Bogoslava cînta cu glas sfidător: «Și se duc ca vîntul», cîntecul de batjocură la adresa călăilor noștri.

Dramatici au fost acești 115 ani pe care îi aniversăm azi”.

„Au venit apoi anii terorii comuniste. Cu uimire și revoltă, stăteam și ne uitam cum această tribună a demnității evreiești, a eticii iudaice, a dragostei de Sion era transformată într-una anti-iudaică, antireligioasă și antisionistă. Sala aceasta s-a golit și marile talente care pășeau pe această scenă trebuiau, cu amărăciune, să joace repertoriu dubios și pline de conținut veninos la adresa propriei noastre religii, a culturii noastre multimilenare”.

„Ironia destinului a vrut ca, după ce, printr-o luptă acerbă, am izbutit să punem capăt acestei anormale situații și pe scena aceasta au reînceput să fie predicate idei iudaice, să fie cîntate cîntece evreiești autentice, publicul evreiesc să nu se mai afle aici și nici marii artiști care au luat cu toții drumul Israelului. Artiștii rămași jecau un minunat repertoriu. Goldfaden a reapărut în întreaga sa strălucire, dar... din nou se juca în fața unor săli goale.

Haim Schwartzmann, dirijorul care emana «Idiș Keit» din toate fibrele trupului său, uitîndu-se odată prin vizeta cortinei la cei cîțiva spectatori care se aflau în sală, le spuse artiștilor, cu umorul său amar: «Nu fiți îngrijorați. Dacă ajungem la bătaie cu publicul, noi sîntem mai mulți...».

Din dramă în dramă s-au scurs acești 115 ani. Scena vieții evreiești, de mii de ani încoace, cu prigoanele, cu nenorocirile, cu supraviețuirile și cu miracolele sale, se mutase parcă din Calea Văcărești la «Barașeum».

verde” de acasă, din locul meu de baștină, „dulcele tirg al leșilor”, unde, într-o seară de toamnă, am 115 ani scena unei modeste grădini de vară se inscria în istorie ca loc de obîrșie a teatrului evreiesc profesionist din România și, în același timp, din lume.

Din acel depărtat an 1876, „Pomul” — simbol al teatrului nostru — și-a întins, ramificat și învigorat rădăcinile, pentru a rămîne veșnic verde, pentru a dăinui. Și, după cum vedeți, el dăinuiră. Și va dăinui.

„Și acum ne aflăm aici, veseli, fericiti că, o dată mai mult, putem striga, împreună cu Hertz Grossbart: «Ich Leb!», «Trăiesc!». Și dacă ar fi să ne folosim de cuvîntul hardului iudaismului etern, al Psalmistului David, am putea exclama: *אֵלֹהֵינוּ יְהוָה וְהוֹדוּ לַיהוָה כִּי מֵעוֹלָם וְעַד עַד* «N-am murit. Trăim spre a povesti faptele lui Dumnezeu» (Psalmi, 118).

Încă o dată, prăznuim o minune. Încă o dată, se cade să privim nu numai spre trecut, ci și spre viitor.

Teatrul acesta trebuie să fie nu numai de limba idiș, ci — neapărat și ca o condiție sine qua non — cu conținut evreiesc.

«Să învățăm și de la dușmani» *לִלְמֹד מֵהַיָּדֵינוּ*

spunea același nemuritor psalmist. Dați-mi voie deci să-i citez, nici mai mult, nici mai puțin decît pe marxști. Ei dăduseră lozina: «La formă națională, conținut socialist». Ce vrea să spună, în realitate, această formulă? Ideea este că nu forma, adică limba, e principalul, ci conținutul. Te lasă să folosești limba ta și astfel să-ți dea iluzia că îți respectă specificul, dar, în realitate, conținutul socialist te va stăpîni. Aveau dreptate marxștii. Ei nu făceau decît să enunțe un străvechi principiu iudaic: *אֵלֹהֵינוּ יְהוָה וְהוֹדוּ לַיהוָה כִּי מֵעוֹלָם וְעַד עַד*

«Nu vasul, ci conținutul este important» (Pirkei Avot, 4, 27).

Iubim idișul, limba mamei noastre, «mame-lușn». În America, văzînd cît de slab este cunoscută această limbă, am spus că ea a devenit «babe-lușn», «limba bunicilor». Nu trebuie însă nici un moment să cădem în capcana marxștilor. Conținutul iudaic, seva eticii evreiești, simțămîntele de credință ale Torei, învățătura, istoria neamului nostru — ele trebuie să umple acest minunat vas care se numește Idiș.

Să nu uităm că «Idiș» înseamnă nu numai limba, ci esența ființei noastre naționale, religioase, culturale.

Spunea marele poet Chaim Nachman Bialik: «Decît să mi se cînte Internaționala în biserică la Moscova, prefer să aud Hatikva (cîntecul renașterii noastre naționale — cîntecul speranței) la Tel Aviv».

Da, iubii prieteni, teatrul evreiesc nu vrea să moară. Această serbare, la care s-au adunat artiști evrei de la Moscova și Kiev, din Israel și din America, este o dovadă că noi desfidăm piedicile, că noi nu ținem seama de greutate.

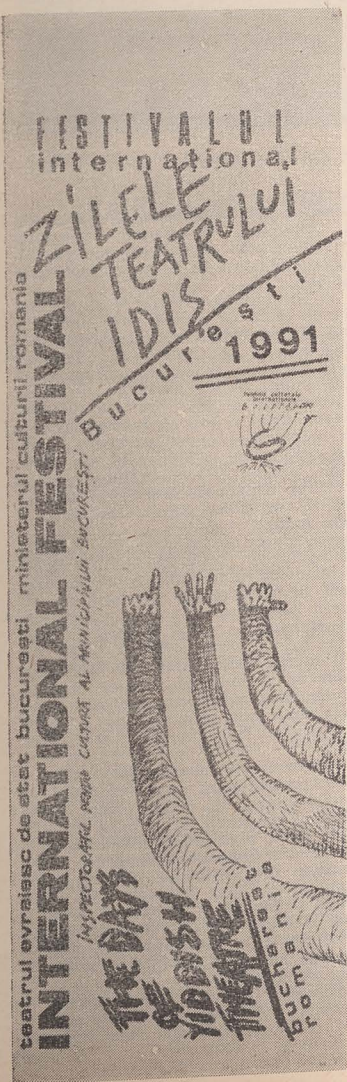
DAVKE e un cuvînt evreiesc intraducibil. Îl vom explica. El vrea să spună că, «în pofida și tocmai pentru că un lucru pare imposibil, noi nu renunțăm, nu ne răzgîndim și pînă la urmă reușim».

Rabi Ionatan Eibschutz, cînd a fost copil, a fost trimis, într-o simăbătă seară, de către tatăl său să aducă vin pentru rugăciunea de Havdala. Copilul îi ceru bani, dar tatăl îi răspunse: «Cu bani e o artă să aduci vin? Să te văd că aduci fără bani».

Ionatan plecă, se întoarse și puse sticla pe masă. Era goală. «Unde e vinul?» — îl întrebă părintele său. «Cu vin e o artă să faci ruga de Havdala? Fără vin să te văd, tată, că faci Havdala».

Da, domnule director Eliad, să nu te plîngi de greutate. A fi evreu, a fi Rabin, a fi Șef Rabin și chiar a face teatru evreiesc înseamnă să faci Havdala deși în sticlă nu se află vin. DAVKE!

Davke să țineți mulți ani sus steagul conținutului evreiesc și, cu sticla goală, totuși DAVKE să strigăm: «LEHAIM», «Spre viață!».

„CARTEA CĂRȚILOR NE-A ADUS AICI“

(Urmare din p. 1)

mului. Se răscălește iarăși sălbatic în sfincie, se lansează din nou chemări la genocid, se face iar din îndemnul la pogrom o doctrină.

Cine, dacă nu noi, cînd, dacă nu înainte de a fi prea târziu, trebuie să intervenim cu întreg prestigiul comun pe care ni-l conferă „Cartea cărților“?

Folosesc acest prilej spre a exprima, o dată mai mult, omagii respectuoase Sanctității Sale Papa Ioan Paul al II-lea, care, în mod ferm și clar, condamna antisemitismul și toate manifestările discriminării între etnii, confesiuni sau rase.

Același omagiu frăcesc îl aduc Prea Fericitului Teotist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, care, împreună cu întregul Sinod al acestei biserici, a dat o impresionantă pastorală către credincioșii infierind xenofobia, antisemitismul.

Frăților mei evrei, oprimați greu, fără sinagogi, fără Rabin, literalmente desființați ca religie și ca națiune, le spunem în 1938, la Leningrad:

„În toate întrevederile avute cu conducători ai Uniunii Sovietice, cînd le ceream, de exemplu, dreptul la educație religioasă, la sinagogi, la emigrare în Israel, la toate am primit un răspuns limpede, emoționant și cutremurător: «Pojalustva!» «Poftiți, faceți-o! Nimeni nu vă împiedică».

Emoționant răspuns după 70 de ani de teroare, dar cutremurător pentru noi cînd ne gîndim la răspunderea care ne covârșește. Pînă la «Pojalustva» aveam scuza nepuținței de a înfrunta teroarea, dar acum nu mai avem nici o scuza. A noastră și numai a noastră e răspunderea de acum înainte».

Același lucru vă spun și vouă, iubiți frați. A dispărut teroarea, a noastră e răspunderea. Sintem o forță, aceea a Spiritului. Să fim la înălțimea sfînteii noastre misiuni!

IALTA-MALTA

Cînd la Ialta, în 1945, Churchill a poment de Papa, Stalin l-a întrebat: „Papa cite divizii are?”. Era sfidarea Forței, adresată Dreptului, a Galagului adresată Bibliei.

Iată-ne însă azi, aici, în Malta, după aproape o jumătate de veac, dînd răspunsul cuvenit. Malta-Ialta nu e un simplu joc de cuvinte, ci — iar coincidență, oare? — o decisivă victorie a concepției opuse celei de la Ialta.

Dacă am demonstrat, la începutul acestei vorbiri, că adunarea noastră corespunde adagiului roman și ebraic: „timpul definește actul”, apoi, la finalul la care ajung, dați-mi voie să spun că și cealaltă școală romano-iudaică, aceea care susține că „locus regit actum” (המקום קובע, de asemenea, potrivită acestui forum mondial la care luăm parte.

Să ne întorcem la... potop, la arca lui Noah. Știm cu toții că viziunea mesianică a profetului Ieșia se întruchipează în arca „conviectivă a lupului cu mielul, a leoparului cu iedul” și că această viziune a ajuns pînă și pe frontispiciul palatului Națiunilor Unite din New York.

Pentru ce, mă întrebam, pentru ce ne-am agățat de o profecie care e doar o tentativă de spargere a zărilor viitorului, de un ideal care poate să rămînă doar o utopie, un vis frumos, cînd noi, credincioșii, avem deja un fapt istoric. În arca lui Noah, care a amerizat la poalele muntelui Ararat din Armenia, în arca aceasta au coabitat și lupi și miei și lei și iezi și nu s-a întîmplat nimic rău. De ce nu luăm această scenă biblică drept simbol al păcii universale, spre care cu toții năzuim?

E simplu. Locuitorii din arcă erau cu toții amenințați în fiecare clipă de puhoaietele potopului și primejdia comună a paralizat afiț ghearele, cit și colții. Leul, șacalul, lupul aveau alte griji și bieții iezi, miei sau oi au avut un răgaz. Numai un răgaz, însă. De îndată ce talarurile s-au retras și pericolul s-a îndepărtat, vai și amar ar fi fost de oile sau iezi care nu s-au refugiat departe de „binevoitori” lor „colocatori ocazionali”.

La Ialta, ironia sfidătoare a lui Stalin a avut, drept logică urmare, discursul acelui Winston Churchill, de la Fulton. În acest discurs, el a stabilit bazele unei viitoare „coexistențe”: „Balance of Spaiamei” — „Balance of Fear”. Bombe atomice și cu hidrogen să se stivuiască mereu și, astfel, frica unuia față de celălalt va aduce un „echilibru” și nimeni nu va îndrăzni să provoace război, de frica unei catastrofe care va aduce pierzania tuturor.

45 de ani a trăit lumea cu filozofia de la Ialta. Ea s-a dovedit ireală. Lumea nu poate — a la longue — să supraviețuiască doar într-o nesfîrșită reacție în lanț a spaimelor.

Ialta-Malta: nu e la mijloc doar schimbarea unei singure litere. E la mijloc o revoluție fundamentală. Ea înlocuiește o lume-arcă în mijlocul unui potop cu una în care „în locul apelor va fi o lume plină de știință cu Dumnezeu” (Ieșia, 11, 9).

כי מלך הארץ דעה את ה' כמים

„Locus regit actum”. Așa cum nu se putea alege un moment mai potrivit, tot astfel nu se putea găsi un loc mai potrivit decît Malta spre a schimba spiritul de la Ialta cu acela al păcii universale, prin credința în Creator, prin frăție între oameni, prin triumful Spiritului asupra Forței brutale.

Iar dacă bardul iudaismului, regele David, începe al său Psalm 47 chemînd noroadele toate כָּל הַעַמִּים חֲקָעוּ כָּר „Popoare, stringeți-vă miinile!”, el termina același capitol cu cuvintele: נָדְבִים

עַמִּים נִדְבִים

„Voi, îndrumători ai popoarelor, adunați-vă!” אֲנִי-אֶלֶם אֲדָרָם

„popor al Dumnezeului lui Avraham” (el, Avraham, e părintele nostru, al tuturor) כִּי לֹא-אֶלֶם מִנִּי אֶרֶץ כְּנָדָר נִצְּחָה

„A lui Dumnezeu este cauza apărătorilor lumii, ea e foarte înaltă”. Psalm de la sine grăitor. Psalm-chemare pentru noi toți. Să-i dăm ascultare!

ÎN SPRIJINUL EVREILOR DIN U.R.S.S.

Datorită Fundației memoriale pentru cultură iudaică, copiii evrei din Uniunea Sovietică beneficiază de trei noi publicații în limba rusă. Ele fac parte din seria „Oroi” („Lumini”), ce și-a mărit repede tirajul. E o adevărată bibliotecă evreiască pentru copii și adulți, în limba rusă, înființată cu doi ani în urmă.

Există acum mai mult de 30 de cărți, ilustrate în culori, tipărite în Israel și de largă circulație în U.R.S.S. prin intermediul seriei „Oroi”. Cărțile au ca temă sărbătorile evreiești, istoria evreilor, Holocaustul și reprezintă un ghid fundamental al vieții evreiești pentru adolescenți și adulți. Alte zece lucrări sînt sub tipar.

Cele mai actuale proiecte prevăd: 1) o carte ilustrată cu momente biblice; 2) o casetă înregistrată, cu 30 de cîntece ebraice pentru Șabat și sărbători, însoțită de o carte de cîntece conținînd partituri și traducerea cîntecelor în limba rusă și 3) „Nisan” — primul număr dintr-o nouă serie magazin, dedicată, de astă dată, lunilor calendarului ebraic —, înfățișînd epopea de Pesah.

Cu mult înainte de a fi slăbite constrîngerile religioase în Uniunea Sovietică, Fundația memorială pentru cultură iudaică a susținut și a condus programe educative menite să reînnoiască viața culturală și religioasă evreiască în U.R.S.S., lucru subliniat și în declarațiile făcute de lordul Immanuel Jakobovits, președintele Fundației.

EMINENȚEI SALE DR. MOSES ROSEN ȘEF RABINUL EVREILOR DIN ROMÂNIA

La înțoarcerea mea din vizita făcută în România, pe baza invitației dumneavoastră, vă mulțumesc pentru primirea făcută și pentru tot ce ați făcut în folosul evreilor români.

Mi-a făcut plăcere întîlnirea cu dumneavoastră pentru reînnoirea și întărirea prieteniei noastre și am fost impresionat de manifestările organizate la împlinirea a 50 de ani de la Martiriul evreilor din România.

Țin să vă felicit, de asemenea, pentru importante dvs. acțiuni în folosul poporului evreu în decursul anilor și în prezent.

Urez Eminenței Voastre și soției d-voastră sănătate și continuarea activității de conducere și religioasă, binecuvîntată.

Cu prietenie și respect,
ZEVLUN HAMMER
ministru educației și învățămîntului al Statului Israel

DE VORBĂ CU I. KARA—'85

— Lexiconul noii literaturii idiș, vol. 8, coloana 127, informează că v-ați născut în anul 1906, octombrie 13.

— Nu am nici un merit în acest eveniment și nici o vină...

— Merit sau (și?) vină aveți, însă în activitatea obștească, pedagogică, științifică, literară...

— Se pare că da. Activez în cultura idiș încă din liceu, am intrat în învățămînt în 1926, în literatură în 1932; activitatea de cercetare a istoriei evreilor din România datează din 1938 (prin publicarea unor lucrări).

— Pe care activitate puneți accentul?

— Pe studii de istorie și folclor, vizînd mai ales depistarea și publicarea de izvoare evreiești (în ebraică, idiș, ladino etc.). Am început să public la Institutul „Yivo” din Vilna, mutat apoi la New York. Și acum sînt un fidel colaborator al acestei prodigioase instituții. Am colaborat din 1934 cu o cercetătoare prematur decedată, Ana Herzog-Svart (1909—1947).

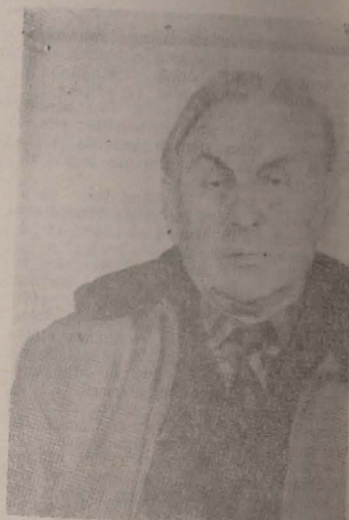
— Ce domenii vă interesează în mod deosebit?

— Istoria economică și culturală, dar mai ales izvoarele: consultații rabinice, inscripții funerare, cronici, corespondență, relatări de călătorie, extrase din presă, acte publice și private.

— Unde și în ce limbi ați publicat studiile de istorie?

— Am publicat în românește, idiș, ivrit, engleză. Cronologic, în țară, în Polonia, America, Israel, Franța... În țară am publicat, firește, în „R.C.M.”, dar și în publicații științifice din Iași, București, Tîrgoviște, Piatra-Neamț, Vaslui, Sibiu, Brașov...

— Cum activați în ultimii 5 ani?

— Desigur că sănătatea și... anii au ceva de spus. Dar public anual cam 20 de lucrări. Editura „Kriterion” mi-a publicat în 1987 un al treilea volum de proză idiș. Editura „Hasefer”, de curînd, monografia tîrgului meu de baștină — Podu Iloaiei. Am colaborat la prețioasele trei volume de „Izvoare și mărturii...”

— Ce planuri aveți?

— Cum o vrea Cel de Sus.

P. A.

SĂRBĂTORIREA DLUI PRIM-RABIN DR. ERNEST NEUMANN

În ziua de 3 octombrie a.c., a avut loc, la Timisoara, sărbătorirea domnului Prim-Rabin dr. Ernest Neumann, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de activitate rabinică.

Au participat Eminența Sa dl. Șef Rabin dr. Moses Rosen cu soția, reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române, ai altor biserici creștine și ai diferitelor culte din Timisoara, al Sacerdotului de Stat pentru Culte, prefectul județului, reprezentanți ai unor instituții de învățămînt superior și ai altor foruri, ai presei, radioului și televiziunii locale, numeroși cetățeni de diferite etnii din Timisoara, delegați ai comunităților evreiești din Cluj, Oradea (inclusiv corul de Talmud Tora), Sibiu, Satu Mare, Arad și Alba Iulia.

Publicăm (p. 12) fragmente din cuvîntările rostite de: Eminența Sadl Șef Rabin dr. Moses Rosen, dl. vicar Ilie Maier, în numele I.P.S. Mitropolit Nicolae, P.S. Velimir Marcovici, vicar al bisericii ortodoxe sîrbe, I.P.S. Episcop reformator Leszlo Tokes, Au mai rostit cuvîntări de salut Eminența Sa dr. Sebastian Kräuter, episcop catolic, dl. Dorel Borza, prefectul județului Timiș, acad. prof. dr. Pius Brănzeu, dl. Francisc Eisler, consilier al comunității.

Tuturor le-a răspuns sărbătoritul. La cocktail oferit cu același prilej, au ținut toasturi: dr. Petru Kóvari, președintele Comunității din Oradea, ing. Tibor Roth, președintele Comunității Evreilor din Brașov, avocat Ernst Toma, consilier, prof. univ. dr. Cornel Ungureanu, prof. Oskar Schwartz, dñii Maximilian Grünwald, N. Popper — Arad și Josef Weintraub — Cluj. La ambele reuniuni ținute în această zi, cei prezenți au transmis calde felicitări și urări de bine sărbătoritului.

Redacția revistei noastre adresează, la rîndul ei, domnului Prim-Rabin dr. Ernest Neumann cele mai bune urări de viață lungă și prosperă.

ADUNAREA ECUMENICĂ DIN MALTA

La invitația Mgr. Vincenzo Paglia, președintele organizației ecumenice „UOMINI E RELIGIONI” (Oameni și Religii) de la St. Egidio, a Primatului Poloniei, E.S. Cardinalul Josef Glomp, și a Arhiepiscopului de Malta, Joseph Mercieca, Eminentă Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a plecat, duminică 6 octombrie 1991, spre Malta, pentru a lua parte la Conferința mondială — Religions for a Sea of Peace — care a avut loc acolo, în zilele de 8—10 octombrie 1991.

Au participat aproape trei sute de lideri religioși din peste 60 de țări, reprezentând toate religiile lumii.

Dintre personalitățile politice care au luat cuvântul la această prestigioasă adunare, notăm pe: președintele Republicii Malta, Excelența Sa Di Censu Tarbone, prim-ministrul Italiei, Giulio Andreotti, viceprim-ministrul Egiptului, dr. Butros Ghali, președintele Mozambicului, Alberto Chissano, ministrul de interne al Italiei, Vincenzo Scotti, Munawir Sjadsali, ministrul cultelor din Indonezia, ambasadorul Moshe Gilboa, consilier pentru relații interconfesionale la Ministerul de Externe al Israelului, Sir Sigmond Sternberg, președintele Executivului Consiliului Internațional Creștin și Iudaic ș.a.

Dintre liderii religioși notăm: Sanctitatea Sa Maximos, Patriarhul greco-catolic al Antiochiei, Eminentă Sa cardina-

lul Edward Cassidy, trimisul Sanctității Sale Papa Ioan Paul al II-lea, Eminentă Sa secul Mohamed Tantawy, Marele Muftiu din Cairo, Sanctitatea Sa Stephanos H. Gatta, Patriarhul Catolic din Alexandria, M. Ven Tep Yong, Patriarhul Budist din Cambodgia etc., etc.

Eminentă Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a luat cuvântul în cadrul mesei rotunde „Religiile și Europa”. La această reuniune au mai vorbit ministrul de interne al Italiei, Scotti, Arhiepiscopul Cracoviei, Cardinalul Macharschi, secretarul general al Alianței Reformate Mondiale, dr. Milan Opocensky, Arhiepiscopul de Bari, Eminentă Sa Mgr. Mariano Magrussi și Eminentă Sa Valentin, Arhiepiscopul de Chersom, trimis special al Patriarhului din Moscova.

Miercuri 9 octombrie 1991, Eminentă Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a luat parte ca invitat oficial la o masă oferită de președintele Republicii.

În aceeași zi, comunitatea evreiască din Malta (mai puțin de 50 de suflete) a organizat un serviciu divin la sinagogă, prăznindu-se ziua de Roș-Hodeș Marheșvan 5752.

Vineri 11 octombrie 1991, Eminentă Sa s-a întors în țară.

Publicăm în corpul revistei discursul rostit de dl Șef Rabin dr. Moses Rosen la această importantă reuniune religioasă mondială.

■ Ministrul de interne al Italiei Vincenzo Scotti, salută pe Eminentă Sa

INAUGURAREA UNUI AUDITORIU LA TEL AVIV

„Citi supraviețuitori direcți sau copii ai acestora există azi în cadrul populației evreiești din lume? Două milioane? Trei? Patru milioane? În orice caz nu poate fi mai mult de 20 la sută din totalul populației evreiești a globului. Și, totuși, procentajul de supraviețuitori ai Holocaustului care subvenționează proiectele U.T.A.* este aproape dublu, dacă nu chiar mai ridicat decât atât, în raport cu totalul sponsorilor”, a subliniat președintele Consiliului de administrație, dl M. B. Gitter, în cadrul inaugurării Auditoriului „Edzia și Tanez Dach” la Facultatea de Științe Exacte „Raymond și Beverly Sacker”.

De fapt, toți sîntem supraviețuitori ai Holocaustului.

Modernă sală de conferințe, proiectată și construită pentru manifestări universitare de înalt nivel, este dedicată părinților familiei Dach — Abraham și Ida Kerzenbaum și Yeshua și Sara Dach — și alți membri ai familiei Dach uciși în timpul Holocaustului, în Polonia.

Edzia și Tanez, singurii supraviețuitori ai familiilor lor, au emigrat în Venezuella, „care i-a primit și le-a oferit adăpost, dîndu-le posibilitatea să-și refacă viața”, a istorisit dl Gitter participanților. Ca reacție la tragedia Holocaustului și a pierderii familiilor lor, ei au hotărât să îmbogățească campusul universitar și să ofere studenților un spațiu mai confortabil destinat studiilor lor. Dl Gitter a remarcat cu acest prilej, că dona-

ția a fost acordată unei facultăți care și-a asumat importanta misiune de absorbție a olimilor provenienți din U.R.S.S., studenți și oameni de știință.

Mulțumind familiei Dach, fostul rector al Facultății „Raymond și Beverly Sacker”, prof. Yehuda Ben-Shaul, s-a referit, de asemenea, la politica institutului de ajutorare a olimilor și de absorbție a oamenilor de știință provenienți din Uniunea Sovietică, încă din 1970, printre care matematicieni de prestigiu. „Printre cei cu care am avut prilejul să colaborăm, a menționat prof. Ben Shaul, a fost și prof. Ilya Piatetski Shapiro, care, în aceste săptămîni, a devenit laureat în domeniul matematicii al Premiului Wolf — echivalentul israelian al Premiului Nobel. Au fost transmise felicitări familiei Dach și președintelui U.T.A. din partea dr.-ului Ruben Merenfeld, președintele Asociației Prietenilor U.T.A. din Venezuella. Tanez Dach a răspuns aprecierilor adresate, exprimîndu-și întreaga recunoștință față de U.T.A. pentru că i-a dat prilejul să participe la dezvoltarea științei israeliene și, de asemenea, „să cinstească memoria familiei sale”.

Prof. Israel Gombeg — un nou venit din U.R.S.S. în 1970 și integrat Școlii de matematică a U.T.A. — a ținut conferința înăgurală, în cadrul ceremoniei de deschidere a auditoriului, cu tema „Absorbția oamenilor de știință — beneficii și perspective”.

* U.T.A. = Universitatea Tel Aviv.

VIZITA DLUI ALFRED MOSES

În zilele de 18—21 octombrie 1991, dl Alfred Moses, președintele Comitetului Evreiesc American, a vizitat țara noastră.

D-sa a fost primit în audiență de președintele României, dl Ion Iliescu, de primul-ministrul, dl Theodor Stolojan și de ministrul de externe, dl Adrian Năstase.

Eminentă Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a oferit o masă în cinstea oaspetelui, la care au participat membrii conducerii Federației Comunităților Evreiești.

Di Alfred Moses a vizionat o repetiție a corurilor noastre de Talmud Tora și a felicitat călduros întreaga conducere a F.C.E. pentru activitatea desfășurată.

INCUNABULE EBRAICE ÎN U.R.S.S.

În ultimii ani am asistat la o revigoare a interesului specialiștilor față de cărți ebraice vechi — cele tipărite în ultimul pătrar al secolului al XV-lea. Numărul cărților tipărite între 1450 și 1500 ajunge la 30 000, numărul celor scrise în limbile țărilor în care au fost tipărite este cu mult mai mic. Primele cărți ebraice par a fi apărut la Roma, în jurul anului 1469, deși prima carte ebraică dată a apărut într-un oraș italian sudic, anume la Reggio di Calabria, în 1475. S-a afirmat că între 1469 și 1500 au fost tipărite aproape 200 de titluri, dar se știe sigur numai despre 140. Datorită pogromurilor și distrugerilor suferite de poporul evreu în Europa, incunabulele ebraice au devenit mai rare decât cele latine. Cercetările lui A. K. Offenbergh au relevat că există, în U.R.S.S., peste 40 de exemplare ale unor asemenea titluri de incunabule ebraice. Foarte puține exemplare în afara celor atestate de Offenbergh au rămas în lumea întreagă.

Catalogul dr.-ului Semen Yakerson este o ediție revizuită și lărgită a cărții sale apărute în 1985, care a fost redactată pe baza rezultatelor cercetărilor lui Offenbergh. Se constată o evidentă îmbunătățire a versiunii mai vechi. Catalogul cuprinde nu numai titlurile de incunabule din Biblioteca de la Sankt Petersburg a Institutului Oriental de Științe al U.R.S.S., dar și din Biblioteca „Saltikov-Scedrin” din Sankt Petersburg și din Biblioteca „Lenin” din Moscova. Este tipărit pe o hîrtie de calitate, deși tipărirea cu ajutorul computerului nu e suficient de bună. Spre deosebire de predecesorii săi, Yakerson a inclus șase fotocopii, deși reproducerile sînt adesea pătate, probabil din cauza proastei calități a hîrtiei sau din alte motive.

Yakerson enumeră 43 de titluri, din care 14 sînt într-un singur exemplar, 10 în două, altele — în trei, patru sau chiar șase exemplare. La un loc sînt 111 cărți față de cele 64 din catalogul său din 1985. Multe exemplare sînt deteriorate. Este interesant de observat că majoritatea copertelor sînt din secolul al XIX-lea și n-a mai rămas decât o singură copertă originală, din secolul al XV-lea.

Catalogul revizuit oferă informații foarte detaliate asupra fiecărei cărți și enumeră filigranele, paginația, paginile lipsă, tiparul folosit, felul de copertare și foștii proprietari. Are indici ai titlurilor, autorilor, locurilor de tipărire, numerelor tipografilor și ale corectorilor. Catalogul conține liste bibliografice mult mai complete ale literaturii despre incunabule decât cel precedent. Incunabulele sînt grupate potrivit locurilor în care au fost tipărite, așa cum este acceptat pe plan internațional, nu în ordine alfabetică, după numele autorilor, cum s-a procedat în alcătuirea celui anterior. Cea mai valoroasă parte a bibliografiei lui Yakerson este reproducerea textelor integrale ale colofonului în originalul ebraic și în traducerea rusească. Marea majoritate a cărților înscrise în bibliografia revizuită aparțin binecunoscutei colecții a baronilor Josef și David Guenzburg, M. A. I. Friedland și Daniel Chwolson și numai patru cărți aparțin colecției lui Poliakov și Makrushevich. Autoritățile sovietice nu au putut adăuga nici o carte acestor notorii colecții.

Ar fi fost de mare folos ca acest catalog să fi avut un capitol special privitor la felul cum au fost alcătuite colecțiile de carte ebraică. Incunabulele enumerate în catalogul din 1985 au provenit din colecțiile lui M. A. I. Friedland și Daniel Chwolson, numai o parte a colec-

ției celui de-al doilea aflîndu-se în Biblioteca Institutului Oriental din Sankt Petersburg. O mare parte a noilor titluri enumerate în prezenta ediție a catalogului lui Yakerson provine, după cum am arătat, din importanta bibliotecă a baronilor Josef și David Guenzburg, care au adunat un număr urias de manuscrise ebraice ca și peste 8 000 de cărți tipărite. Această bibliotecă a fost confiscată de bolșevici în 1919 și acum face parte din Biblioteca „Lenin” din Moscova. 20 din 27 de incunabule ebraice din Biblioteca „Lenin” provin din colecția baronilor Guenzburg.

Primul baron Guenzburg a început să-și adune colecția în Rusia, apoi a transferat biblioteca la Paris și l-a angajat pe cunoscutul specialist în Haskala și scriitor Shneur Sachs să scrie un catalog, din care au fost tipărite 20 de exemplare. Mai târziu, cunoscutul bibliograf Shmuel Wiener a lucrat la alcătuirea unui catalog amplu. Acesta a fost părăsit ulterior în forma manuscrisă.

Fotocopiile din catalog sînt foarte folositoare, fiindcă ele înfățișează măsura și forma caracterului de tipar și montajul general. Este păcat că dr. Yakerson nu a analizat literele gravate în lemn, inițialele și chenarele începuturilor de capitole. Acestea ar fi putut fi comparate cu duplicatele lor din incunabulele latine; mai presus de toate, ele sînt primele manifestări de artă grafică atestate în cărțile ebraice tipărite. Un interes considerabil îl prezintă faptul că în timpul celor mai vechi perioade de apariție a cărților tipărite nu au fost publicate cărți mistice, spre deosebire de secolele ulterioare, al XVI-lea și al XVII-lea, în care se constată o proliferare a acestora.

Dacă împărțim cărțile din bibliografia lui Yakerson pe categorii, aflăm 16 titluri de texte biblice și comentarii; majoritatea comentariilor sînt de natură filosofică și raționalistă (ele aparțin lui Abraham Ibn Ezra, Gersonides, Kimhi, Rashi și Immanuel din Roma) și un singur comentariu poate fi considerat ca influențat de misticism (respectiv, cel al lui Behaye Ben Asher), coduri legislative rabine și tractate talmudice numărînd nouă titluri. Filosofia și retorica sînt reprezentate de opt lucrări. Istoria e ilustrată printr-o singură carte, aceea a lui Jisoppon sau pseudo Josephus Flavius. Poezia și gramatica au cinci titluri. Una din lucrările majore de medicină a fost publicată în ebraică în secolul al XV-lea, respectiv, faimoasa enciclopedie medicală a marelui doctor și filosof musulman Abu Ali Ibn Sina (cunoscut sub numele său latin de Avicenna). În sfîrșit, există și un titlu de carte de rugăciuni, Mahzorul din Roma, tipărit la Casalmaggiore în 1496.

Catalogul lui Yakerson este o contribuție majoră la studiul incunabulelor ebraice. Este plăcut să se știe că, în perioada glasnostului, un tânăr cărturar sovietic a fost capabil să redacteze cu atât de bune rezultate o lucrare documentară. Sperăm că Yakerson va avea posibilitatea să completeze marea catalog al cărților ebraice, aflate în Biblioteca Academiei de Științe, început de Samuel Wiener în 1898, care a ajuns la litera **Kaf** în 1918. Yakerson este pregătit să-și asume o asemenea lucrare de proporții, după cum o dovedește acest catalog excelent.

(Soviet Jewish Affairs, vol. 20, nr. 2—3, toamna-iarna 1990, pp. 106—108).

RASIȘTII ȘI FASCIȘTII NU VOR GĂSI TEREN FAVORABIL ÎN ROMÂNIA

Un interviu acordat de Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen ziarului „Dreptatea”

INTREBARE: Eminență, vă rugăm să ne spuneți care este atitudinea Dvs. și, bineînțeles, a comunității evreiești din România, pe care o conduceți și o reprezentați — în legătură cu agitațiile ce se produc, în ultimul timp, cu așa zisa „problemă a Transilvaniei”?

RĂSPUNS: De la bun început este necesar să declar că nu există, după a noastră părere, nici o „problemă” în legătură cu integritatea teritorială, politică și socială a României. Socot de prisos a demonstra o axiomă. Agitațiile dezlănțuite atât la Budapesta cu un „guvern în exil” al Transilvaniei cit și în România cu „autonomia în secime” sînt o nouă confirmare a străvechii zicale că „extremele se ating”. Demagogii din Ungaria și cei din România caută să ațîțe spiritele, să creeze destabilizări, să incite ura interetnică. A-i lua în serios, pe unii sau pe alții, ar însemna să li se facă jocul.

A trecut vremea xenofobiei, a lui „divide et impera”, a incitării la încăierare a etniilor între ele, spre a le putea mai bine stăpîni. Priviți la două exemple, de la sine grăitoare, Franța și Germania, pe de o parte, Iugoslavia pe de alta. Părea că o ură veșnică va domni între Franța și Germania. Trei războaie în mai puțin de un veac (1870, 1914 și 1939), cu milioane de morți, păreau că sînt simptomele unei eterne dușmănii. Iată însă că bunul simț a triumfat, iar noile generații nici nu mai știu ce este acea aversiune a unuiu contra celuilalt. Alianța franco-germană, în toate domeniile, a devenit un fapt incontestabil.

Luăți celălalt exemplu, la cealaltă extremă, la zona în care s-a pierdut total logica, la Iugoslavia. Acolo, într-un stat federal au coabitat în liniște naționalități și religii timp de veacuri. Iată-i încăierări într-o distrugătoare luptă care nu duce decît la catastrofa pentru toate părțile implicate în artificiale litigii.

Sîntem însă convinși că, la noi, lecția istoriei va împiedica pe rasiști și șoviniști să găsească teren favorabil și că același lucru se va întîmpla și dincolo, în Ungaria.

Comunitățile evreiești, fidele trecutului lor de peste șase veacuri pe aceste meleaguri ale României Mari, comunitățile noastre, care au vărsat din belșug sînge în războaiele pentru independența și întregirea acestei țări, sînt animate de aceleași sentimente patriotice ca ale strămoșilor lor și stau, cu trup și suflet, alături de întregul popor român, în apărarea dreptății milenare a acestei nații.

Cînd am avut cîstea, în 1985, de a fi primit în audiență particulară de Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea, a venit vorba, în discuția avută, despre această problemă și atunci am răspuns:

„Îmi dau seama în fața cui mă aflu și de răspunderea ce mi-o iau cu răspunsul pe care îl dau. Ceea ce știu însă, clar și categoric, de un veac, în decursul căruia o jumătate (51 de ani) tatăl meu a părăsit comunități în România, iar de aproape o altă jumătate de veac (48 de ani se împlinesc în 1985) împlinesc eu această sfîntă misiune, îmi dă posibilitatea să răspund «în cunoștință de cauză».

Dacă românii din Transilvania ar fi avut înainte de primul război mondial drepturile, posibilitățile pe care le au ungurii din această provincie de cînd ea a revenit la români, ar fi fost atunci fericiți. Desigur că sînt și azi multe îmbunătățiri cu putință, că problema minorităților cu ale lor drepturi a evoluat, dar acestea sînt toate posibile de rezolvat, fără ciocniri și fără dușmănii”.

O FURIBUNDĂ, DEȘĂNTATĂ ȘI STUPIDĂ CAMPAНИЕ DE PRESĂ

INTREBARE: Aflîndu-ne în domeniul agitațiilor xenofobe, vă rugăm să ne spuneți ce aveți de spus în legătură cu unele ziare care vă acuză pe Eminența Voastră de „antiromânism” și de „culpabilizarea poporului român”?

RĂSPUNS: Răspunsul meu? Doar un zîmbet amar. Noi, evreii, sîntem obișnuiți de veacuri cu diversiunea, metodă banală de a face din alb negru, de a inversa rolurile potrivit proverbului românesc: „hoțul de păgubaș”. Am răspuns (în ziarul „Adevărul” din 18 iulie 1991, articolul intitulat „Bilanț”), dar de atunci începea campania dezlănțuită, după toate regulile clasice ale securității comuniste, a continuat. Totuși, n-am considerat că trebuie să răspund din nou. Nu se poate dialoga cu urechi care nu vor să audă. Totuși, dacă mă întrebați, nu vreau să vă rămîn dator un răspuns.

Vreau să zic că ne-am comemorat o jumătate de veac de cînd ne-au fost omorîți sute de mii de frați și surori, bătrîni și prunci în leagăn, în chinurile iadului. Am ridicat un monument în memoria lor sfîntă, pe care am scris că ei au căzut victime ale „fasciștilor germani, unguri și români”. Au participat la această comemorare președintele și primul ministru al României (prin mesageri), iar personal, președinții corpurilor legiuitoare, Preafericitul Patriarh, președintele Academiei Române, partidele politice din opoziție, elita politică, intelectuală și socială a țării. Reprezentanți ai guvernelor Israelului și Statelor Unite, conducătorii marilor organizații evreiești mondiale și — last but not least — Elie Wiesel, purtătorul Premiului Nobel pentru Pace au venit în România ca să ia parte la doliul și durerea noastră. Fostul Rege Mihai ne-a trimis un mesaj exprimînd, de asemenea, participarea la doliul nostru și vestejînd cele ce s-au comis contra noastră.

Am accentuat mereu, în toate ocaziile, în scris și verbal, deosebirea pe care o

facem între poporul român și călăii fasciști. Am dat numeroase exemple de eroi români care și-au periclitat viața spre a ajuta evreei în suferințe. A acuza un popor întreg de crimele comise de un număr limitat de fasciști ar însemna să facem rasism, să-l imităm pe Hitler. Nici măcar pe germani ca popor nu-i învinuim și nu-i confundăm cu Hitler.

Totuși a urmat o furibundă, deșănțată și stupidă campanie de presă. Cu stil huliganic, insultător, s-a lansat acuzația că aș fi „culpabilizat” poporul român. Unii domni senatori s-au raliat. Le-am scris scrisori. I-am invitat la o discuție și m-am obligat că, dacă mi se va arăta cînd, unde și cu ce cuvinte am „culpabilizat” poporul român, voi cere scuze. Nici un răspuns.

Am publicat un volum cu 166 de documente intitulat „Martiriul evreilor din România”. L-am trimis tuturor membrilor Senatului și Camerei Deputaților, membrilor guvernului, la toate zărele, la Uniunea Scriitorilor. Documentele sînt din arhivele armatei, ale poliției etc. Nici un cuvînt nu s-a pomenit pentru comentarea lor. Nici măcar nu s-a ostenit vreunul să le conteste. Tăcere absolută. În schimb, „culpabilizarea” zăpăcește copetele celor care nu știu ce sfori se trag în culise.

TOATE POPOARELE EUROPEI S-AU LEPADAT DE ACEASTA BLESTEMATĂ IDEOLOGIE

INTREBARE: Ce v-a îndemnat să ridicați un monument pentru martirii evrei, să publicați documente, să organizați comemorarea?

RĂSPUNS: O elementară și sfîntă datorie față de cei căzuți jertfe ale fascismului. Pe de o parte, se contesta Holocaustul (o „minciună jidovească”!); pe de alta, erau împroșcați cu calomnii: „Au tras în armată, și-au meritat pedeapsa”. Au fost astfel omorîți de două ori. Adevărul e acum la lumina zilei. O spun rapoartele, telegramele, cifrele indicate de organele militare și polițienești ale lui Antonescu. Ele sînt atît de evidente, încît nimeni nu mai poate cu-teza să le conteste.

Dacă acest adevăr nu ar fi fost ascuns poporului român (deși sute și mii de mărturii se află în arhivele lumii, deși mai trăiesc mii de martori care au trăit drama), atunci nu s-ar mai putea reîncepe otrăvirea spiritelor și ațîțările împotriva noastră. Fascismul ar apărea în toată urîtenia lui și orice om cinstit l-ar repudia.

De aceea, toate popoarele Europei s-au lepadat de această blestemată ideologie și previn noile generații să se ferească de primejdia infecției de la otrava rasiștă și antisemită. Iată, recent, acum vreo două săptămîni, a avut loc la Kiev comemorarea a 50 de ani de la pogromul

din Babi-Yar, pe care marele poet rus Evtușenko l-a evocat în celebrul său „Babi-Yar”. Acolo au fost omorîți multe zeci de mii de evrei în septembrie 1941.

A venit la comemorare președintele Ucrainei, Kravciuk, și a spus, între altele: „Ceram iertare poporului evreu, pentru partea pe care o avem noi, ucrainenii, în acest măcel executat de germani”. Kravciuk n-a devenit... anti-ucrainian.

Cu această ocazie, președintele Uniunii Sovietice, Gorbaciov, a trimis un mesaj de înfierare a antisemitismului, arătînd că „el se manifestă din nou în țara noastră și sîntem datori să luptăm împotriva sa”. Gorbaciov n-a fost pecetluit de nimeni precum că și-ar fi „culpabilizat” poporul.

Ceea ce e mai grav, mai îngrijorător, este că prin această teamă de a se confrunta cu adevărul, prin această ezitare de a tăia răul de la rădăcină, prin această toleranță a minciunii care otrăvește conștiințele, imaginea țării este știrbită, bunul ei renume este umbrît.

1991 NU E 1941

INTREBARE: Cum priviți actualmente problema?

RĂSPUNS: Considerăm că, în pofida acestor încercări de înăbușire a adevărului, el a ieșit acum la lumină, în mod ireversibil. Bunul simț, omenia și inteligența poporului român ajută la această clarificare absolut necesară. Caraghioasele atacuri antisemite, cu iz de ev mediu (evreii beau sînge de creștin, evreii vor să fie stăpîni lumii, două sute de mii de evrei sovietici ocupă România, Israelul vrea să facă din România o colonie ș.a.m.d.), sînt spulberate și se vor îneca în ridicol. Vocabularul huliganic și murdar nu e merit să convingă pe cei de bună-credință. Bineînțeles că pentru aceasta e nevoie de o acțiune curajoasă, patriotică, la care să ia parte toate forțele sănatoase ale țării. 1991 nu e 1941. Nu mai au nici o șansă ideile barbare care au adus nenorocire și păpăd poporului.

INTREBARE: Întreprindeți, în zilele următoare, o călătorie în Statele Unite și Canada. Cu toții știm că întotdeauna ați pus prestigiul de care vă bucurați, relațiile pe care le aveți, în slujba României. În anul trecut (decembrie 1990), am citit în ziare un comunicat al Departamentului de Stat care relatea strădanile Dvs. în slujba țării și rezultatele lor favorabile. Ce aveți de gînd acum?

RĂSPUNS: Întrebarea Dvs. mă miră, căci, așa cum mă cunoașteți, cine a urmărit întreaga mea viață, pe care întotdeauna am închinat-o comunității mele și patriei noastre scumpe, România, nu mai pune o astfel de întrebare. N-am confundat niciodată pe huligani cu poporul român, cu atît mai mult nu aș avea vreun motiv să o facem astăzi.

Chiar în timpul „campaniei” din vara aceasta, n-am ezitat nici o clipă să continui a mă strădui, cu umilele mele posibilități, să dau o mînă de ajutor și fără nici o îndoială că voi încerca și azi și în viitor să fac același lucru.

Drumul spre democrație, curățirea neghinei fasciste, extirparea urii interetnice se fac numai prin ameliorarea situației, a nivelului de trai, prin reconstrucția țării, prin ridicarea prestigiului ei. Foamă, sărăcie, mizeria generează fie comunism, fie fascism.

Aceste axiomatiche lucruri trebuie să le înțeleagă toată lumea și, în măsura posibilităților mele și mai mult decît atît, îmi propun să aduc o modestă contribuție la promovarea lor.

(Din „Dreptatea”, 24 octombrie 1991)

A consemnat
LUCIAN KANNER

ÎNVĂȚĂMINTELE ISTORIEI

(Continuare din nr. 721)

Dar, reîntorcându-ne în trecut, este cazul să relevăm și activitatea nocivă a istoricului P. P. Panaiteanu. Cu toate meritele incontestabile dobândite în mediistica românească, nu se pot trece cu vederea greșelile din tinerețe ale lui P. P. Panaiteanu, constând din aderența sa neșabuită la mișcarea legionară, precum și profundul antisemitism de care a dat dovadă în acea epocă. Spicuim câteva „mostre” de gândire din articolul său *Destin românesc*, publicat în „Convorbiri literare”, nr. 11—12/1941 (deci în plină guvernare a lui Antonescu și cu asentimentul cenzurii în timpul războiului, noiembrie—decembrie 1941), regăsind aceleași denigrări și idei periculoase ce au dus la un profund societății românești. Dintre păreriile lui P. P. Panaiteanu, ne limităm doar a sublinia pe cele în care autorul afirmă categoric că „atitudinea naționalistului față de problema rasei este aceea că națiunea se bazează pe rasă, pe ereditate socială, fizică și morală. Noi sintem de rasă, de singe dacic, autohtonă”, iar „în singele nostru nu avem decât foarte puține picături de singe roman. Noi aparținem tipului rasial autohton din Carpați, așezat aici poate din vremile neolitice, tip trecut apoi spre Apusul Europei și nu tipului latin-italic al coloniștilor romani” (p. 1276). Atacind problema rasială autorul afirmă în mod aberant că „rasele pure (!) sint creatoare, rasele amestecate sint slăbite în creația lor și în puterile lor, sint adesea joșnice și rele (!) : Rasa germanică e rezultată a cinci-sase rase preistorice, unificate și purificate (!). Rasa noastră este adăosă în decursul veacurilor cu mai multe alte rase. Nu ne vom putea îndeplini destinul fără unificarea rasei, care înseamnă unitate de sfortare, de creație, de tel, de puteri fizice și spirituale. Rasele se purifică, deoarece elementele predominante se înmulțesc prin ereditate și înlătură pe celelalte”. Și deodată autorul se lansează într-o pe cit de violentă pe atit de injustă diatribă antisemită : „Dar pentru aceasta trebuie să voim să ne apărăm rasa prin lege, prin organizarea noastră, s-o apărăm mai ales de noi amestecuri semite (!) sau țigănești (!). Trebuie să avem o politică a rasei, ca să putem merge în chip hotărât și sigur pe calea destinului nostru”. Și trecind la considerente pseudo-istorice, Panaiteanu afirmă că „în Răsăritul Europei... a lipsit o clasă mijlocie... După o încercare germană și armeană în Evul Mediu, au venit evreii și au ocupat acest loc liber. Element nearian, un popor care nu este întreg (!), ci formează o singură clasă socială, nu numai străină de destinul nostru, dar și dușmană (!) lui, evreii în lumina doctrinei destinului (!) sint o primejdie de moarte (!) pentru noi. Câtă vreme nu vom avea o puternică burghezie românească națională și naționalistă — perora incoerent autorul — care să ia locul evreilor, nu vom avea un organism național complet și unitar” (!). Și apoi urma apelul străvezii la exterminare, la pogrom : „Problema ovreiească nu este deci o problemă de minoritate națională, nici o problemă religioasă sau economică, e o problemă de omogenitate a societății noastre românești” (p. 1279—1280).

Așadar în preajma și în timpul alianței nefirești dintre România și Germania nazistă în timpul celui de al doilea război mondial, ideologii Gărzii de fier și ai mișcării legionare s-au străduit să răstălmăcească istoria națională pentru ca să ne rupă de rădăcinile noastre latine și de afinitățile existente pe plan afectiv și cultural cu democrațiile occidentale și să justifice, astfel, din punct de vedere al pretinsei noastre etnogeneză, o politică compromițătoare și complet nepopulară alături de puterile agresive ale Axei. Promovind un antisemitism primitiv dar deosebit de periculos și nociv, „arianismul” traco-dacic românesc trebuia să constituie corolarul celui germanic, smulgându-ne din aria romanității. Unde a dus țara această politică besmetică promovată de legionari și apoi de Antonescu este inutil a mai demonstra ; ceea ce ne interesează aici sint efectele tragice ale unei ideologii și propagande pestilențiale care a făcut să curgă mult singe evreiesc nevinovat, prin pogromuri sălbătice sau deportări comise într-o țară, altfel, recunoscută prin toleranța locuitorilor ei.

După cum se știe bilanțul anilor 1940—1944 a fost tragic pentru evreii din Ro-

mânia. Începând cu cifre „modeste” (de parcă n-ar fi fost tot crime miselești dacă erau uciși 100 în loc de 100.000 de oameni ?) adică cu 70 de victime în pogromul de la Dorohoi (iulie 1940)⁵, apoi cu cei 130 de evrei omorâți în chinuri bestiale în timpul rebeliunii legionare din București din 21—23 ianuarie 1941⁶ și continuând cu îngrozitorul pogrom de la Iași din 29 iunie—1 iulie cu 12.000 de oameni, femei, bătrâni și copii exterminați, plus masacrele din Basarabia⁷, s-a ajuns la cei peste 100.000 de evrei deportați în Transnistria din care au decedat 80.000⁸. Așadar numărul total al celor uciși în holocaustul provocat de legionari și Antonescu, la care se adaugă cei aproape 150.000 asasiinați din vina fasciștilor maghiari, s-a ridicat la un îngrozitor total de 400.000 de victime din cei peste 800.000 de evrei care trăiau în România înainte de război⁹. În felul acesta comunitatea evreiască din țara noastră a fost decimată, pierind aproape jumătate din efectivul ei. Iar din cei peste 400.000 de evrei care au supraviețuit ororilor celui de al doilea război mondial, majoritatea zdrobitoare a făcut *Alia* în Israel după 1948 prin strălucirea și inimoasa activitate a Eminenței Sale Șef Rabinul dr. Moses Rosen, astăzi mai viețuind în România cel mult 22.000 de persoane¹⁰.

Învățămintele istoriei sint aspre, dar trebuie înțelese și respectate. Populația evreiască care mai trăiește astăzi în țara noastră — puțin numeroasă dar animată de o fierbinte credință în religia mozaică străbună — are tot dreptul să-și amintească de morții și dispariții ei în holocaustul provocat de elementele fasciste din țara noastră. Nimeni nu trebuie minimalizat și nici uitat. Și totuși, chiar și în timpul regimului comunist, antisemitismul nu s-a stins cu desăvârșire, sub pretextul luptei contra sionismului și a celor ce doreau să facă *Alia* în Israel. Este adevărat că mai ales sub Ceaușescu, aceste manifestări antisemite au căpătat forme mai subtile, dar cu atit mai peride ; ele nu au provocat victime dar au produs daune morale și au întreținut un spirit latent ostil, antisemit, xenofob și retrograd.

Și exemplele pe care le dă Eminența Sa Șef Rabinul dr. Moses Rosen — apărătorul și binefăcătorul firavei dar călăi comunități evreiești din România — sint edificatoare. Astfel, bine cunoscutul leader comunist Emil Bodnăraș — vorbind, desigur, în numele lui Ceaușescu — exasperat de faptul că evreii din România continuau să-și plângă morții, pe victimele inocente ale pogromurilor și deportărilor, a strigat la Șef Rabinul Rosen în 1984 : „Pînă cînd o să continuați cu aceste comemorări ?... Willy Brandt n-a ingenunchiat la Auschwitz ? Ce mai vreți ?” La care Eminența Sa a răspuns cu o îndurată noblete : „Brandt a ingenunchiat spre a cere iertare, în numele fasciștilor germani. Cine a făcut acest gest, în numele celor români sau maghiari ?” Și apoi continuă : „Da. Comemorăm mereu. Atit timp cit dl. Mușat¹¹ și dl. Pelin¹² și dl. Drăgan¹³ contestă, ridiculizează, bagatelizează, justifică uriașa noastră dramă, atit timp cit călăii noștri devin „eroi” în pofida miilor de documente, în pofida faptului că mai trăim noi, ultimii supraviețuitori, e o sfințită datorie s-o amintim”¹⁴. Într-adevăr sub regimul ceaușist, săptămînalul lui Eugen Barbu „Săptămîna culturală” a dat crase dovezi de atitudini șovine, antisemite, „corifeii” acestei campanii fiind fascistoidul Corneliu Vadim Tudor și confratele său Mihai Pelin. Primul, „un tinăr versificator de duzină” a fost autorul unui editorial apărut la 5 septembrie 1980, „scris în stilul lui Gôbbels și Streicher” unde „folosea la adresa evreilor cuvîntul insultător de «tîrtan»... Limbajul venea direct din *Protocoloalele Înțelepților Sionului*, falsul devenit «clasic» al autorităților țariste... În articolul menționat se mai vorbește de «gheșef-tari» și de o populație «flotantă» etc. Expresiile antisemite sint abundente”¹⁵. Șef Rabinul dr. Rosen a protestat vehement pe lingă autoritățile de partid, unde s-a izbit de o culpabilă indiferență. Iar cînd C. V. Tudor a avut neobrăzarea să încerce să se disculpe în fața Șef Rabinului, a fost gratulat pe merit cu epitetul de „fascist” și dat afară¹⁶. În ceea ce privește pe Mihai Pelin, acesta a publicat — printre altele — un articol în almanahul revistei „Săptămîna...” pe 1986 în care „sub pretextul analizei cărții «Kaput», de scriitorul ita-

lian Malaparte, și-a bătut joc pur și simplu, de cei 12.000 de martiri evrei omorâți în pogromul de la Iași (iulie 1941)”. Șef Rabinul Rosen a protestat vehement împotriva acestei blasfemii, atacînd violent publicația comunistă și articolul ei infamant cu prilejul comemorării pogromului în cimitirul de la Iași¹⁷. În sfîrșit, spre a încheia cu un alt exemplu, spicuim d.n arsenalul antisemit al revistei „Săptămîna...”, tîn să relev imunda epigramă semnată semnificativ „Sima” (glorificînd astfel numele lui Horia Sima, șeful Gărzii de fier sub Antonescu pînă la rebeliunea din 1941) în care era batjocorit, cu prilejul decesului, luptătorul evreu antifascist și omul de cultură Valter Roman, tatăl fostului premier al României, Petre Roman. Față de acest act nelegiuit, Eminența Sa a protestat chiar pe lingă Ceaușescu, dar n-a primit nici un răspuns¹⁸.

PAUL CERNOVODEANU
Director adjunct al Institutului
de Istorie „Nicolae Iorga”

⁵ Dr. M. Rosen, *Primejdii, Încercări, Miracole*, București, Ed. Hasefer, 1990, p. 38.

⁶ Idem, *50 de ani de la pogromul legionar din București*, în „Revista Culturii Mozaic”, anul XXXV (1991), nr. 706—707 (1—15 ianuarie), p. 1.

⁷ Idem, *Primejdii, Încercări, Miracole*, p. 43.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Yosef Govrin, *Cîți evrei au fost uciși în timpul lui Antonescu*, în „Revista Culturii Mozaic”, anul XXXV (1991), nr. 712 (1 aprilie), p. 5.

¹⁰ Dr. M. Rosen, op. cit., p. 192—193.

¹¹ Este vorba de „aprigul” activist de la secția de propagandă a fostului c.c. al p.c.r., Mircea Mușat, istoric de ocazie, care a avut îndrăzneala să afirme că holocaustul din România a avut loc numai în „imaginația” evreilor.

¹² Ziaristul de tristă faimă Mihai Pelin de la fosta „Săptămîna culturală a Capitalei” a lui Eugen Barbu, în prezent „vajnic luptător” la „Națiunea” lui I. C. Drăgan.

¹³ Amintitul politolog Iosif Constantin Drăgan, filofascist, apoi pro-ceaușist.

¹⁴ Dr. M. Rosen, *50 de ani de la pogromul legionar...*, p. 1.

¹⁵ Idem, *Primejdii, Încercări, Miracole*, p. 253.

¹⁶ *Ibidem*, p. 254. Pentru alte aspecte privind conflictele cu C. V. Tudor mai vezi *ibidem*, p. 255—257. Totodată apariția la 15 martie 1984 a volumului de poezii al lui C. V. Tudor intitulat „Săptămîna”, în care Șef Rabinul dr. Rosen și evreii erau insultați de 15 ori cu cele mai murdare cuvinte de ocară, a stîrmit indignarea generală, primind însă riposta cuvenită cf. Dr. M. Rosen, *Tiranul antisemit (Una în vorbă, alta în fapt)*, în „Revista Culturii Mozaic”, an XXXV (1990), nr. 685 (1 febr.), p. 6 ; idem, *Un document de la sine grăitor*, în *ibidem*, XXXV (1990), nr. 686—687 (15 febr.—1 mart.), p. 1 și 7 (Scrisoarea Șef Rabinului către vice-prim ministrul Ion Dîncă din 11 aprilie 1984) și idem, *Vadim îl caută pe... Ahașveros*, în *ibidem*, XXXV (1990), nr. 688 (15 martie), p. 1.

¹⁷ Dr. M. Rosen, *Primejdii...*, p. 237. Pelin n-a primit nici o pedeapsă ; ba din contra a fost trimis cu o bursă în Italia, „unde îl ajută pe Iosif Constantin Drăgan, bogătașul antisemit, prietenul lui Ceaușescu, să tipărească o întreagă literatură plină de veninul urii de rasă” cf. idem, *Tiranul antisemit...*, p. 6.

¹⁸ Idem, *Primejdii...*, p. 236—237.

(Va urma)

GÎNDURI

„Cuvîntul cel rău este un uci-gaș.”

(C. A. Rosetti)

„Ca fiara să te înspăimînte, nu e nevoie să scoată un răcnet. E suficient să mirie.”

(Geo Bogza)

„Să nu lăsam ideile strimbe să ne conducă pe cale strîmă.”

(Mihail Kogălniceanu)

„Să lăsam dar... toată vrajba și prigonirea în zilele acestea de criză cînd este nevoie de a fi uniți și a socoti pentru binele și de obște a Patriei noastre...”

(Veniamin Costache)

„...Un bun patriot nu poate a-proba mișcarea antisemită...”

(C. Rădulescu-Motru)

„Socotesc antisemitismul ca un act de pauperitate a intelectualului ratat sau ca o ieftină posibilitate de afirmare a tineretului neînvățat. Socotesc, mai ales, că într-o epocă tulbură ca cea de astăzi, cînd urile sterpe ar trebui să facă loc înfrăirii sociale, antisemitismul nu poate fi privit decît ca un stupid ferment de agitație anarhică...”

(Ion Sân Giorgiu)

„Nimic n-ar fi mai de dorit decît să vedem o lume în care ura și discordia vor dispărea...”

(George Enescu)

„N-am s'mîit niciodată, ca adolescent, ură în legătură cu calitatea de neromân a cuiva. Mă înțelegeam foarte bine cu evreii, cum tot atit de bine sau chiar foarte bine, mă înțeleg și astăzi...”

(Iorgu Iordan)

„Înțeleg patriotismul fără șovinism, „în știință... nu fac deosebiri după cum cineva e dintr-un neam sau altul ; dacă e vrednic, oricui îi recunosc meritele...”

(Ovid Densusianu)

„Răul crește datorită indiferenței noastre...”

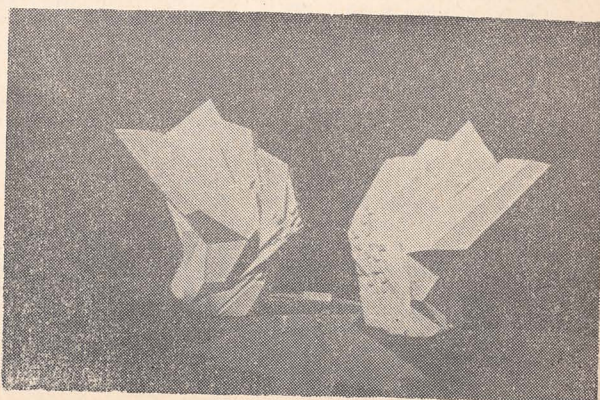
„Într-un întuneric deplin, flacăra unei luminări cit de mici înseamnă ceva, este totuși lumină !...”

(Augustin Buzura)

„Să nu îndușmănim ! Să nu învrăjbim naționalitățile prin afîșări și ofense nemeritate. Dintre toate luptele lăuntrice dintr-un stat, singure cele politice sint binevenite, căci ele pregătesc progresul. Luptele naționale, ca și cele religioase, sint dezastruoase.”

(N. Iorga)

Culese de EVELIN FONEA

SARBĂTORIREA A 50 DE ANI DE ACTIVITATE RABINICĂ ÎN CADRUL COMUNITĂȚII DIN TIMIȘOARA

CUVÎNTAREA EMINENȚEI SALE DL ȘEF RABIN

DR. MOSES ROSEN

După Simhat Tora, sârbătoarea Torei, sârbătorim astăzi un om care reprezintă această idee-forță a poporului evreu, ideea care ne-a făcut să supraviețuim tuturor furtunilor istoriei: bucuria cu omul cărții — Rabinul, învățătorul. Sârbătorim un om la 50 de ani de activitate rabinică. Sârbătorim un templu întemeiat acum 125 de ani. Sârbătorim o comunitate care are circa 300 de ani de existență.

În acest moment ce-l prăznuiam acum, nu mai sînt 10 000 de evrei la Timișoara, au mai rămas doar 7—800. Generația noastră este ultima generație a catastrofei și prima generație a mîntuirii. Noi sîntem generația Auschwitz-ului, dar sîntem și generația Statului Israel.

„Acestă zi nu este numai o zi de sârbătorire a unui om, ci e sârbătorirea unui popor, a unei cărți, a unui ideal, a unei idei.

Împotriva tuturor legilor logicii, împotriva tuturor legilor biologiei, noi trăim, pentru că reprezentăm această minunată idee a victoriei spiritului împotriva forței, a dragostei noastre pentru purtătorii cuvîntului dumnezeiesc.

Comunitatea din Timișoara, deși s-a redus simțitor, și-a păstrat întreaga vigoare, căci reducerea noastră cantitativă n-a dus și la o reducere calitativă. Dr. Neumann a crescut generații întregi, în pofida tuturor prigoanelor, mai ales din perioada comunistă a anilor '50, chiar din sinul comunității (chiar evreii comuniști erau cei care voiau să pună capăt vieții comunității și o prigoneau). Neumann a trebuit să stea și a stat cu cînte în slujba acestei idei a eternității iudaismului. Dr. Neumann are mari merite în această atmosferă de ecumenism, de frățietate, de armonie. Chiar această adunare este încă o demonstrație a atmosferei de prietenie care dăinuiește între reprezentanții tuturor cultelor. Dr. Neumann a animat, prin cuvîntul său, prin căldura sentimentelor sale, această colaborare între culte. Vreau cu această ocazie să vă rog, dle reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române din Timișoara, să transmiteți înalt-Prea-Sfințitului Mitropolit Nicolae, frate și bun prieten al meu, care mă cîntește prin frăția și prietenia sa, omagiul meu pe care l-am prezentat, și-l prezint, ori de cîte ori am ocazia, Bisericii Ortodoxe Române, celorlalte biserici — catolice, protestante — din România, cu care am stabilit cele mai bune relații în acești ani grei, în care un pericol comun ne pîndea pe toți, dar ne-am unit — nu protocolar, nu formal, ci ca frați — și, după cum spune autorul Bibliei, „fratele la nevoie se cunoaște”; în acești ani de nevoi am cunoscut această frățietate cu celelalte culte.

Dr. Neumann s-a dovedit un bun patriot. Da, iubiți prieteni, noi sîntem vecinici aici; 50 de ani de păstorie, 125 de ani de la clădirea templului, această zi este o dovadă în plus că sîntem în această țară înrădăcinați, că sîntem cetățeni loiali și devotați ai acestei țări, că ne-am vărsat sîngele în Războiul de Independență și în cele mondiale. Mergem în cimitirele din Moldova sau din București și veți găsi sute și mii de morminte de soldați și ofițeri evrei, care au murit pentru țară, iar 813 evrei au fost decorați după Războiul de Întregire a țării. Ne-am adus contribuția în știință și cultura țării, în economie și în apărarea ei. Și, dacă astăzi am rămas puțini, este datorită faptului că generația aceasta este ultima generație a catastrofei și a fost înjumătățită în această catastrofă și, tot în timpul acestei generații, s-a întimplat marea minune a renașterii Statului Israel, unde mergem cu nostalgie pentru România. Dacă mergem în Israel, este pentru că vrem să trăim și noi o viață normală, ca fiecare popor, să nu depindem nici de ura și nici de mila altora, să putem fi buni prieteni, și acolo trăim cu nostalgia după țară, după climatul, după limba, după cultura, după

mediul ei, după această frumoasă țară, după acest popor ospitalier; numai vîntul străin a adus ceea ce-a adus aici. Dacă o spunem, o facem din dragoste, căci noi sîntem conștienți că poporul român nu s-a identificat niciodată cu fasciștii și că acesta a fost un vînt rău, care a adus o catastrofă, atît pentru noi, cît și pentru întregul popor român.

Această comunitate, așa de mică cum este astăzi, își manifestă existența sub conducerea vrednică, demnă de admirație, de laudă, a prim-rabinului Neumann. El este cu adevărat „omul potrivit, la locul potrivit”.

Această Timișoară este un simbol al armoniei, al posibilităților de colaborare, de concurență între diverse etnii, între diverse regiuni, între diverse confesiuni. Și nu numărul hotărăște. Dacă aș fi întrebat acum ce va fi cu această obște evreiască din România, aș da același răspuns: noi să ne facem datoria și Dumnezeu ne va hotărî viitorul.

Să pornim chiar de la semnificația sârbătorii de Simhat Tora. Aceasta este o sârbătoare de continuitate. Știți ce facem noi în această zi? După ce dănuim cu

(Continuare în p. 13)

■ Dl Prim-Rabin dr. Ernest Neumann

DIN CUVÎNTUL PREA-SFINȚITULUI
TIMOTEI, EPISCOP AL ARADULUI

„Jubileul jumătății de secol, într-adevăr de muncă desfășurată cu mare înțelepciune, cu pricepere deosebită și cu roade îmbelsugate ne face pe toți să omagiem personalitatea aceluia care s-a impus conștiinței noastre. Și, pentru că au fost amintiți toți cei care aparținem bisericilor și cultelor din țara noastră, cu toții ne-am găsit în relații frățești. De aceea, aș putea adăuga, din adîncul inimii și cu toată sinceritatea, cele mai calde urări de spornică activitate și pe viitor, cu mulțumirea pe care o dă această muncă pe care o faceți Psihismul.

DIN CUVÎNTUL
EMINENȚEI SALE
DR. SEBASTIAN KRÄUTER,
EPISCOP CATOLIC

Acesta l-a felicitat călduros pe sârbătorit, subliniind relațiile ecumenice exemplare existente între deservenții tuturor cultelor religioase și meritul pe care decanul de vîrstă — sârbătoritul

CUVÎNTAREA ROSTITĂ DE DL PRIM-RABIN

DR. ERNEST NEUMANN

„Emoționat, profund emoționat, stau în fața dumneavoastră la acest jubileu — 50 de ani de cînd slujesc altarul sinagogilor, străduindu-mă să fiu de folos în sinul atîtor obști — cu speranța că nu au fost ani iroșiți și că ceva din ce mi-am propus acum mai bine de jumătate de veac am reușit să și împlinesc.

Îndrumat de părintele meu de binecuvîntată amintire, am studiat la Seminarul Rabinic și Universitatea Pázmány Péter din Budapesta, vreme de 5 ani de zile, pentru a putea îmbrățișa misiunea rabinică.

La 3 aprilie 1941 am intrat în serviciul Comunității de aici. Am predat la liceele evreiești religia și am ținut predicile mele. În principal în Templul din Fabric, dar de la început și în acest lăcaș.

Era nevoie de un cuvînt înaripat, pentru că, încă din vara aceluiași an, am fost supuși la înjosiri, la privațiuni de drepturi, mereu amenințați de pericolul deportării în Transnistria.

Din școlile noastre am fost îndepărtati, instalîndu-ne în localuri improvizate; eram o obște lipsită de bărbați, pentru că aceștia se aflau în lagăre de muncă forțată, mai bine de trei ani neșpus de grei, care au pretins și sacre jertfe, scumpi martiri, timp în care cuvîntul meu n-a încetat să se facă auzit, un cuvînt de încurajare, de îmbărbătare, care urmărea menținerea moralului, a încrederii că încercările vor lua sfîrșit și soarele unei luminoase vieți va mai răsări pentru noi.

Au urmat apoi anii iluziilor și pentru ea ele să se și realizeze m-am folosit și eu în acel Sturm und Drang Perioade de coloanele publicațiilor de aici, așteptări care, însă, foarte repede s-au spulberat.

„În 1949 am fost ales, de întreaga obște, ca prim-rabin.

În tot acest timp nu m-am cruțat nici fizic, nici spiritual, atît pe plan local, cît și vizitînd periodic, cînd unele, cînd altele dintre Comunitățile din Banat, Ardeal și Oltenia, cele mai mult deplasări făcîndu-le cu trenul, uneori în condiții cu totul vitrege.

Am avut marea mulțumire să trăiesc ziua renașterii — cîte de dureros, din cenușa crematoriilor — a Țării Sfînte, a Statului Israel, împlinîndu-se încurajarea divină transmisă prin glasul profetului: „Pentru Zion nu voi tăcea pînă nu va ieși la lumină dreptatea sa și pentru Ierusalaim nu voi avea liniște pînă ce izbăvirea sa nu se va desăvîrși”.

„Dacă drum de viață absolut rectiliniu nu există, în tot cazul o linie dreaptă leagă primele mele predică de cele din ultima vreme. Visele, ce am îndrăznit să le țin, la început, nu fără risc, privind realizarea viziunilor profetice, schînd epoca mesianică, cînd nu va mai fi nedreptate, oprăm, om superior și om inferior, cînd focul dragostei de om va cuprinde toată fața pămîntului, pe care nici cea mai involburată cascadă nu-l va putea stinge, pot fi regăsite și în predicile recente rostite, neîncetînd să propovăduiesc că noi, fii ai poporului martirizat, în pofida tuturor deșeurilor, trebuie să credem cu o credință fermă, că vine vremea, cînd în inima și cugetul fiecărui om va fi încrustată perla periclor preceptelor, acel comandament:

„Să-l iubești pe celălalt, care e semenul tău, ca pe tine însuși”, comandament superior, care va călăuzi viața fiecărui om.

În încheiere, dl prim-rabin dr. Ernest Neumann a mulțumit soției sale pentru sprijinul moral de o viață, Eminenței Sale dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, distinșilor membri ai clerului, prefectului județului și reprezentanților diferitelor instituții, membrilor comunității și delegaților altor comunități și a încheiat spunînd: „Ruga mea se îndreaptă către Cel Atotputernic, pentru ca să-mi dăruiască sănătate, ani de viață, ca încă multă vreme să-l pot slăvi și preamări. Fie ca Providența Cerească să-și reverse binecuvîntarea asupra membrilor micii mele familii, a tuturor celor prezenți aici, acum, în momentele solemne ce-mi vor rămîne pe veci memorabile. Amin!”

DIN CUVÎNTUL
DLUI VICAR ILIE MAIER

„Am trăit astăzi, aci, în Templul Comunității Mozaice din Timișoara, adevărate momente de elevație sufletească, care n-au oferit un prilej fericit de a fi părtași la sârbătorirea unuia dintre distinșii slujitori ai lui Dumnezeu din această latură a țării, slujitor care, prin munca sa jertfelnică, plină de dragoste, desfășurată atît pe tărîm religios, cît și pe plan ecumenic și obștesc, și-a cîștigat un binemeritat loc în rîndul deservitorilor cultelor religioase din Timișoara, și nu numai de aici.

Am bine-plăcută sarcină și încredințare, ca, în numele Prea Sfințitului Părinte Mitropolit Nicolae, al preoților și enoriașilor din cuprinsul Arhiepiscopiei noastre, să exprim simțămîntele de aleasă prețuire și dragoste ce le nutrim față de dl Prim-Rabin dr. Ernest Neumann, cel pe care-l sârbătorim astăzi, cu nemărginită bucurie. Totodată, exprim convingerea unei reușite munci mereu spornice și pe mai departe, datorită aleșelor însușiri înmănușate în personalitatea sa impozabilă, în același timp, cu cele mai nobile virtuți.

DIN CUVÎNTUL P.C. PREOT
VELIMIR MARCOVICI, VICAR AL
BISERICII ORTODOXE SÎRBE

„Am traversat împreună vremuri grele, vremuri pline de vicisitudini și cred că, fără a uita trecutul, avem acum dreptul de a privi cu nădejde la viitor. Legat de acest viitor la care trebuie să privim cu toții, cu nădejde, îmi permit, încă o dată, să-l felicit pe dl prim-rabin Ernest Neumann, pe dînsul, familia dumisale și membrii comunității evreiești din Timișoara.

La mulți ani!

Cine ai fost dumneata, Sama Salzberger?

Noii promotori ai antisemitismului recurg, printre altele, în lipsă de alte argumente, la vechi scrieri antisemite „clasice”. Astfel, „Protocoloalele înțeleptilor Sionului”, fals creat de poliția secretă rusă, a fost retipărit în volum și publicat în foileton, într-o revistă care n-ar fi trebuit să semene vrajbă. Proliferând, mai ales, în țările în care evreii sînt acum puțini la număr, această propagandă are reverberații stranie; răspunsurile întîrzie sau nu vin deloc. Umirea că antisemitismul, atingînd culmea absurdității, se poate hrăni cu ura sa chiar și în absența evreilor frînează reacția firească a unora... Cu totul altfel se petreceau lucrurile înainte cu mulți ani...

Sînt șapte decenii de cînd, în împrejurarea în care inamicii evreilor căutau, cu febrilitate, motivații „teoretice” pentru ura lor, vedea lumina tiparului, la București, cartea profesorului N. C. Paulescu, intitulată „Spitalul, Coranul, Talmudul, Cahalul și Francmasoneria”, o colecție de minciuni terifiante și de insulte la adresa iudaismului ca învătătură și a evreilor ca oameni. Specialist în fiziologie, N. Paulescu a publicat cartea în tinerețe (avea în jur de treizeci de ani); ce l-a determinat să se ocupe de un subiect aflat atît de departe de specialitatea sa, utilizînd, integral, o sursă de informare dovedită ca fiind falsă? Ce demon al urii l-a putut împinge pe el, care nu se putea să nu cunoască contribuția oamenilor de știință evrei la progresul medicinei, să comită acest act de o flagrantă imoralitate, adevărată incitare la genocid?

Cu o autoritate impresionantă, cu o admirabilă d-mnitate, păstrînd respectul cuvenit adversarului, fără a-i ierta însă ignoranța, un evreu din Botoșani, Șama Salzberger, s-a împotrivit minciunii instigatoare, publicînd, ca răspuns, o carte frumoasă și înțeleaptă — astăzi o raritate bibliografică — intitulată „Adevărul despre Talmud și Judaism — documente și lamuriri”. Nu la conținutul ei ne vom referi — specialiștii ar putea să-i găsească și cursurii —, ci la gestul cutozător al acestui comerciant modest, erudit în ale iudaismului, stăpînînd și o vastă cultură laică și exprimîndu-se într-o impecabilă limbă literară. Nu-i cunoaștem chipul, dar ni-l putem imagina lup-tîndu-se cu povara existenței zilnice și trudind nopțile deasupra slovei de adevărul căreia nu se îndoia, dar pe care se simțea dator să-l cerceteze în continuare, să-l compare și să-l asimileze în spiritul vremurilor în care trăia.

Între înțelepții Talmudului și el se creaseră, sistematic, punți de cunoaștere în sens unic, pe parcursul cărora înnoia firele trecutului cu cele ale prezentului. S-a refuzat studiilor în sine, speculațiilor infinite, echivalînd slova străveche cu o forță vitală care răspundea atît întrebărilor eterne, cît și aceluia ale cotidianului. Aceasta i-a dat țărița ca în fața unei încercări de asemenea proporții (și nu e greu să ne-o imaginăm gîndindu-ne la condițiile politice ale vremii) de a arunca vini monstruoase asupra unei întregi populații pentru a justifica, astfel, oprimarea acesteia, el singur să ridice mînușă.

Șama Salzberger trece în revistă fiecare aliniat al pamphletului antisemitului Paulescu, dezvoltîndu-i sursa și falsitatea. Sursa se afla în cartea despre Talmud — „Der Talmudjude” — a orientalistului austriac Rohling, apărută prin anii 1880—1885 și tot atunci cîndamnată de forurile științifice ca un fals evident. Mai mult, ea și autorul ei au fost descalificați în fața justiției, cartea a fost interzisă, iar de Rohling nu s-a mai auzit nimic, niciodată. Numele său a rămas asociat de cuvîntul „șarlatan”. Dintr-o astfel de „operă” s-a inspirat „antitalmudistul” de la București, pe care înțeleptul evreu botoșănean îl tratează cu condescendență cuvenită unui preopinent

care s-a înșelat și în ale cărui virtuți morale mai crede totuși. „Să judecăm cu indulgență pe orice om”; acest principiu talmudic îl călăuzește pe autor în desfășurarea meticuloasă a argumentelor sale. Cartea a îndeplinit însă un dublu scop: a răspuns unor calomnii (ecoul ei în presă a fost apreciabil chiar dacă s-au găsit recenzanți, ca cel de la „Revista Moldovei”, numărul din august 1923, care să caute un „echilibru” între argumentele celor două părți) și a contribuit, într-o măsură eficientă, la răspîndirea învățăturii iudaice, a eticii sale. De altfel, acesta a fost și scopul mărturisit în prefața la ediția a doua: „...am căutat să dau ascultare poveței Talmudului «să știi ce să răspunzi» și să procur o armă de apărare tineretului nostru intelectual, care, prin faptul că s-a îndepărtat de vechea cultură, este dezarmat pe fațimul cunoștințelor religioase și talmudice”.

Este interesant de știut că Șama Salzberger și-a încheiat cartea în mai 1914, îndată după apariția volumului profesorului Paulescu. Izbucnirea primului război mondial a împiedicat tipărirea ei. Apoi, după ce războiul a luat sfîșit, cîrturarul de la Botoșani a considerat inoportun publicarea cărții, deoarece era convins că „prefacerile războiului vor face ca disputele religioase să aparțină trecutului...” A fost, poate, pentru prima oară cînd intuiția l-a înșelat. Agitațiile au revenit, astfel că a considerat necesară reluarea răspunsului. Prima ediție a apărut în mai 1923, deci cu nouă ani întîrziere. A fost o perioadă în care și profesorul Paulescu a meditat, probabil, la nesăbuita sa; volumul, trimis de autor prin poștă, cu confirmare de primire, nu a primit nici un răspuns. Profesorul nu a comentat cartea lui Șama Salzberger în nici un fel, în mod public. Dar, cum și tăcerea e un răspuns, se pare că argumentele lui Șama Salzberger și-au atins, într-un fel, ținta. În 1938, acesta a publicat ediția a doua a cărții, revăzută și adăugită. Diversiunea antisemită luase formele acute ale nazismului. Între timp, în 1931, profesorul Paulescu încetase din viață. Șama Salzberger repetă — cu înțelepciunea savantului și cu eleganța spadasiului — că nu a polemizat niciodată cu profesorul Paulescu, ci numai cu ideile sale eronate și, mai ales, cu toți aceia care, mîînd cu înversunare, procedează — așa cum sună o zicală din Talmud — la îndepărtarea adevărului.

C. ISAC

Cuvîntarea Eminenței Sale

(Urmare din p. 12)

toții, cu Tora în mînă, deschidem Tora și citim ultimul capitol. Se pune cartea pe masă și se cheamă un enorias, care citește ultimul pasaj, în mod solemn, pentru că, dacă vreți să știți care a fost primul nostru rabin, acesta a fost și este Dumnezeu. Dumnezeu nostru este rabin; Dumnezeu nostru este învățător; Dumnezeu nostru înnoiește creația zi de zi, clipă de clipă, este un Dumnezeu activ, un Dumnezeu care stă cu noi, care privește în noi, care-i conștiința noastră, fără de care nu putem face nimic, căruia nu putem să-i ascundem nimic, e un Dumnezeu care învață cu noi. Sîntem mesagerii lui Dumnezeu, aducem mesajul lui Dumnezeu. Și, după ce terminăm pasajul imediat, în aceeași clipă reîncepem primul pasaj: sărbătorirea continuității noastre.

Cu acest prilej, în aceste împrejurări, cu această mică comunitate, cu acest

O dată cu dezvoltarea mecanizării și automatizării, omienirea a sesizat fenomenul de înstrăinare a omului de el însuși. Numeroase coloquii și congrese s-au ținut pe această temă. M-aș referi în special la cartea scrisă de Albert Einstein, „Concepții științifice, morale și sociale”, apărută la Paris în 1955. În primul capitol, intitulat „Legile științei și ale eticii”, autorul demonstrează că, într-o societate dată, etica funcționează ca un regulator al relațiilor sociale. El arată că, spre deosebire de legile științei, în care experimentatorul nu este implicat, în cazul legilor etice experimentul cuprinde și pe experimentator. Cum se filtrează în aceste condiții ce este „fals” de ce este „adevărat”? „Falsul” poate să convină și adevărului. Și, printr-un șir de raționamente strîmte, se arată că „adevărul” sau „falsul” rezultă din experiența socială. Spre exemplificare, Einstein ia următoarea axiomă a eticii: „SĂ NU MINȚI!” și arată că, într-o societate în care s-ar minți, s-ar distruge verigile sociale prin răspîndirea neîncrederei între oamenii care formează grupul respectiv.

„Pentru a nu se întîmpla aceasta, pentru ca suferințele și grijele din grup să fie minime, grupul putînd să se reproducă și să se dezvolte, trebuie deci SĂ NU MINȚI! E un gen de poruncă biblică sau, în tot cazul, în spiritul Bibliei”. Și aici Einstein aduce acesteia elogii său, afirmînd: „Toată gloria, Bibliei! Sînt convins că ea va fi sursa de lucru și de inspirație pentru umanitatea viitorului, pe care o dorim mai nobilă decît a noastră și purificată de toate slăbiciunile umane”.

Trebuie arătat că nu numai Albert Einstein, ci și alți mulți gînditori au adus omagii lor Bibliei, aplecîndu-se cu respect asupra ei.

Și totuși, încă din primul sfert de veac al s-cului nostru am asistat la fenomene în care violența de tip machiavelic, minciuna, semi-adevărul, șantajul și crima au fost ridicate la rang de lege și motivate ca atare.

Oare în ce categorii morale se poate integra negarea camerelor de gaze existente în timpul celui de-al doilea război mondial? Această negare a făcut obiectul tezei de doctorat a inginerului Henri Roques, teză care a obținut calificativul „foarte bine” la data de 15 iunie 1985. S-au exterminat milioane de oameni și totuși s-au acceptat afirmații complet false ale tezei, și anume că după cel de-al doilea război mondial învingătorii au dorit să arate că infernul a domnit în imperiul nazist, vîînd să impună o nouă religie numită Holocaust, cu marii săi preoți, cu mari liturghii și locuri sacre, ca Auschwitz. Și astfel, asemenea oameni afirmă că nu au existat nici drumuri cenușii, nici inscripții „Arbeit macht Frei”...???

La 6 iulie 1990, Florent Leclercq, în articolul intitulat „Nașii revizionismului” (revista „L'Express”, nr. 2034), demonstrează toată țesătura de relații între cercurile de dreapta care au condus la această aberantă teză. Deci, în patria unui Descartes, Voltaire, Montesquieu și

Pentru adevăr

a tuturor enciclopediștilor a căror învățătură a stat la baza principiilor Revoluției Franceze, o minciună a putut să apară de la înălțimea unei catedre universitare. În 1988, Tribunalul din Nantes a anulat această teză.

Poate ar fi trebuit ca acele cercuri universitare care au admis teza lui Roques să se cutremure în fața faptelor încontestabile care atestă folosirea gazelor toxice împotriva unor ființe total nevinovate și total lipsite de apărare. Și într-un moment de cîîntă să arate că știința chimiei a contribuit la ridicarea omului nu prin acele gaze otrăvitoare, ci prin ramurile pasnice pe care le-a creat, ca de exemplu industria coloranților, cea a azotaților, prin care s-a putut îngrășa pămîntul, industria fibrelor și a firelor sintetice etc. Este suficient să menționăm chimio-terapia creată de Paul Ehrlich 'sau, din România, să-l evocăm pe savantul Lazăr Edeleanu, care, pe lingă ne-numarate realizări, obține pentru prima oară benzodrina, substanță folosită în medicină, ceea ce dovedește preocupările umaniste ale acestui savant.

Cui i-au folosit încercările de a se da uitării sau de a fi anulată existența camerelor de gaze? Răspunsul a fost dat de evenimentele de la începutul anului 1991, cînd omienirea era pe punctul de a folosi arme neconvenționale...

Ne plecăm cu pioșenie capetele în fața martirilor, care, urmînd vocația lor, au îmbrăcat steaua galbenă și au însoțit victimele în lagăre.

Dar prea multă tăcere — acum, ca și altădată. Sîu, dacă s-a vorbit, s-a vorbit în șoaptă. S-a tăcut atunci cînd au luat naștere ghetourile. Ce s-a întîmplat acolo nu o spunem numai noi prin rapsozii nostri, ca Israel Zangwill în „Visașorii ghetoului”, sau mulți alți istorici, ca Simion Dubnov, dar chiar și scriitorii neevrei, ca Rainer Maria Rilke. El arată cum, în ghetoul din Veneția, locul de unde corăbiile luau calea lumii, bătrînul evreu se căznea să-și ridice nepotul sus, cît mai sus, ca să vadă și el marea. Nici marea nu trebuia văzută.

S-a tăcut atunci cînd s-a colportat ideea omorului ritual. Dacă se vorbea suficient, nu se ajungea la procesele rituale care au avut loc pînă la începutul secolului al XX-lea. Și atunci poate Karoly Eötvös, avocatul apărării în procesul intențat lui Josef Sharf, ceasul cultului mozaic din comuna Tiszaeszlar și colegii săi, n-ar fi ajuns să spună: „De ce sînt întrebați evreii cum a dispărut Esther, de ce această întrebare nu este adresată cardinalului catolic al Ungariei?”

Pe scurt, în 1882, Esther, în vîrstă de 14 ani, slujnică la familia Huri, se aruncă în Tisa, datorită persecuției la care o supunea stăpîna. Mama fetei, datorită prejudecăților antisemite, a declarat poliției că ea crede că este vorba de un omor ritual, dat fiind că evenimentele s-au întîmplat în timpul sărbătorilor de Pesah. Grație luptei duse de unii oameni cinstiți, ca doctorul legist — de origine română — Victor Babes, avocatul Karoly Eötvös și mărturie plătusului Csepkanucs, care nu a încetat să spună adevărul în ciuda torturilor, acuzații au fost achitați.

SĂ NU MINȚI!

Nu s-a vorbit suficient despre numeroase pogromuri și lagăre unde au fost uciși prunci în brațele sau pîntecele mamelor lor. Dacă s-ar fi înțeles puternic sensul umanist al poruncii „Iedul nu-l fierbi în laptele mamei lui”, poate multe dintre atrocități ar fi fost evitate.

S-a căutat să se respecte cu strictețe textul legilor scrise cu foc în piatră, în drumul lung al Bibliei, de pe malul Iordanului, prin Alexandria, pe malul Tiberului, al Tamisei, în pădurile teutonice și în alte locuri. Nu era oare cazul să se respecte cu aceeași strînsnicie și spiritul acestor legi? Astăzi pare că este necesar să se propage ideea de a nu se stîrni ura. O astfel de frază nu ar fi tot altfel de folositoare ca și fraza suavă din „Cîntarea Cîntărilor”: „să nu stîrnești dragostea”???

Iată cîteva întrebări pe care mi le-am pus privind legătura dintre etică și tehnologie. Și dacă în cele de mai sus ne-am reîntîlnit cu minunatele gînduri ale celui ce rămîne pentru umanitate Albert Einstein, aș îndrăzni să extind teorema invariantului său și în raportul dintre etică și tehnologie. Se știe că în teoria relativității dominantă problemei nuste ceea ce se schimbă, ci ceea ce rămîne constant în multiplicitatea transformărilor. Tot astfel, există raporturi între etică și tehnologie, tehnologia prezintă în timp un caracter relativ, dar invariantul în aceste transformări este etica. Ea apare ca un arc peste ceruri, ca un pod peste timp, ca o punte între oameni, între toți oamenii.

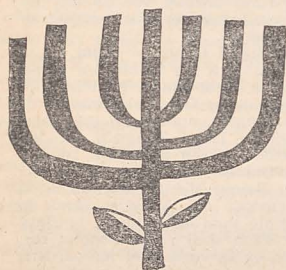
Prof. dr. ARIE ARIE

STIRI

EXPORT PROSPER SPRE CHINA

De la începutul anului, comerțul exterior israelian a consemnat la rubrica „China” o creștere record. Până acum au fost deja livrate mărfuri în valoare de 3,5 milioane dolari S.U.A. spre Republica Populară Chineză. În perioada corespunzătoare a anului trecut, statistica înregistrează un volum de cinci ori mai mic. China se numără printre statele cu care Israelul are relații comerciale, dar nu întreține și relații diplomatice. De altfel și piața sovietică manifestă mai mult interes pentru exportul israelian. Și aici volumul schimburilor comerciale aproape că s-a dublat, în comparație cu 1990. Succese asemănătoare în domeniul exportului le consemnează statistica în comerțul cu state ca: Indonezia, Malaezia și chiar Iranul.

SINAGOGI ÎN TURCIA

Cinci sinagogi urmează să fie renovate în Turcia, în anul 1992, cu ocazia celei de-a 500-a aniversări a alungării evreilor din Spania de către Inchiziție și a stabilirii acestora în Imperiul Otoman, unde au fost invitați în urma expulzării nesăbuite de către regii catolici Ferdinand și Isabela.

În prezent în Turcia există ca. 62.000 evrei, majoritatea stabiliți la Istanbul și unde s-au bucurat în aceste cinci secole de un tratament foarte corect.

Comunitatea are 16 sinagogi, cîteva școli și spitale. Comunitatea evreiască din Istanbul editează un săptămînal în limbile turcă și ladino.

MARTIRII MASADEI

După 25 de ani de cercetări amănunțite în laboratoarele Institutului Weizman, s-a ajuns la concluzia că scheletele găsite la Masada aparțin unor evrei care au fost omorîți acolo în timpul asediului roman. La cererea rabinului Abraham Ravits se vor lua măsuri ca aceste rămășițe ale luptătorilor să fie înmormîntate conform ritualului evreiesc.

HANNAH ARENDT

„Le Monde” găzduiește, în paginile suplimentului literar, în traducerea franceză a lui Roger-Pol Droit, trei dintre creațiile filosofice ale Hannei Arendt, printre care semnalăm: „Auschwitz et Jérusalem” și „Eichmann à Jérusalem”. În același supliment, „Livres-Idées”, a apărut și studiul „Determinarea absolută a Hannei Arendt”, o analiză complexă a operei ei filosofice.

SIMFONIA EVREIASCĂ SĂ NU ÎNCETEZE !

Aproximativ un milion de evrei din Uniunea Sovietică sînt așteptați în Israel în următorii patru ani.

Președintele Comunității Evreiești din Berlin, Heinz Galinski, a adus o critică aspră dezinteresului unor evrei față de situația politică și socială a Is-

raelului. „Mulți nu au înțeles încă despre ce este vorba”, a spus el. Fiecare poate veni cu o contribuție. Apelul lui Uri Gordon, conducătorul Organizației pentru Alia și integrare în Israel, suna astfel: „Istoria nu ne va ierta dacă evreii nu se vor hotărî, toți, să ajute nelimitat în această acțiune”.

„Să facem tot posibilul ca simfonia evreiască să nu înceteze !”.

L. P. MORETTI — UN ARTIST CU INIMA CALDĂ

Pentru prima dată după 20 de ani, asociația „Appel unifié juif de France” și „Asociația de ajutorare a integrării evreilor în Israel” au organizat o mare vinzare prin licitație publică în ajutorul campaniei EXODUS pentru primirea și integrarea evreilor din U.R.S.S. și din Egiptia; inițiativa s-a bucurat de un real succes.

Licitația a cuprins 120 de obiecte de artă, picturi și sculpturi de înaltă calitate, oferite de creatorii inșiși, de colecționari sau de galerii.

Astfel, spre satisfacția generală, tabloul lui Lucien-Philippe Moretti, intitulat „Speranța (mica evreică rusoaică)”, a fost vîndut cu 90.000 fr. fr.

L. P. Moretti este un pictor renumit între cunoscătorii de artă francezi și din alte țări. El este un pictor în afara modei, tablourile sale se deosebesc printr-o căutare specifică. Tema favorită a artistului rămîne surisul unui copil, simbolizînd speranța de pace și această speranță este prezentă sub forma unui zimbet radios. Tablourile sale îi reflectă sufletul, ele vorbesc de spontaneitate și de dragoste nemărginită față de semenii.

Prin L. P. Moretti, talentul slujește dragostea.

DESCOPERIRI ARHEOLOGICE ÎN ISRAEL

În Ierusalimul de est, cercetările arheologice recente au descoperit un refugiu din perioada hașmoneană.

Acest edificiu, datînd din vremea celui de-al doilea Templu, reprezintă o adîncitură de 1,5 metri, care conduce la un tunel lung de 50 de metri. Acesta se oprește la un loc de depozitare a uneltelor de uz cotidian, ceea ce indică utilizarea acestui loc ca refugiu pentru locuitorii casei. Aici s-au găsit fragmente de obiecte din argilă, cu inscripții în ebraică și arameică a unei liste de produse agricole: curmale, diferite ierburii și altele. Arheologul Eli Shukrun susține că această casă era o gospodărie țărănească.

OLIM DIN BULGARIA

Primul zbor direct Sofia—Tel Aviv cu Balkan Air a adus 68 de olim din această țară, în Israel.

Funcționarii Agenției Evreiești își exprimă speranța că, lunar, vor sosi în Israel circa 100 de evrei din Bulgaria, conform unui acord încheiat între Balkan Air și El Al.

În anii anteriori, mii de olim din Bulgaria au sosit în Israel pe rute ocolitoare, neexistînd zboruri directe.

Actualmente, trăiesc în Bulgaria circa 5.000 de evrei.

LA HADASSA — GREFA DE RINICHI

O premieră medicală excepțională a avut loc la spitalul

Hadassa din Ierusalim. Este vorba despre o grefă de rinichi provenită de la un cetățean sovietic decedat într-un accident de automobil, la Moscova.

Primitorul este un cetățean israelian, un arab din Ierusalim, Zohir El-Natché, de 36 de ani, singurul dintre cei 500 de bolnavi care sînt în așteptarea unei grefe, datorită caracteristicilor donatorului și ale primitorului. Cu toate că, în Europa, multe zeci de mii de bolnavi așteaptă de asemenea o grefă de aceeași categorie, Centrula europeană pentru grefe a preferat spitalul Hadassa, pentru că aici se experimentează o metodă de grefă destinată a elimina administrarea de medicamente de antirespingere.

Această metodă nouă suscită un mare interes în Europa și în lume; ea este încă la început, dar se arată a fi promițătoare, căci Centrula europeană pentru grefe alimentează Israelul cu rinichi prelevați din Europa.

În același timp, Israelul este conștient de faptul că, deși există un asemenea interes pentru experimentarea în curs la Hadassa, este indispensabil ca să aibă loc schimburi la toate nivelurile și, astfel, în cursul ultimelor luni, rinichi prelevați în spitalele Hadassa și Beilinson au fost grefați unor primitori în suferință.

DUPĂ 30 DE ANI, PRIMUL RESTAURANT CAȘER ÎN POLONIA

Restaurantul „Menora”, situat în Piața Grzybowski, lângă sinagoga „Nozick” și Teatrul idiş, a fost inaugurat recent, pentru evreii din Varșovia și turiștii evrei sosiți în Polonia.

Capacitatea restaurantului este de 100 de locuri, iar aișențele sînt supervizate cașer de rabinul Pinchas Menahem Joskowicz, născut în Polonia, locuind acum în Israel. El este rabinul-șef al Comunității evreilor din Polonia.

DRANCY—50 COMEMORAT ÎN FRANȚA

Franța comemorează 50 de ani de cînd mii de evrei francezi au fost arestați și internați în lagărul de concentrare de la Drancy, din suburbia Parisului, de unde au fost deportați la Auschwitz.

Lagărul de concentrare consta într-un edificiu în forma literei U, neterminat, și era administrat de jandarmeria franceză leală regimului de la Vichy.

El a fost supervizat de Alois Brunner, unul din ultimii mari criminali de război nazisti, care se crede că ar trăi în Siria, protejat de guvernul acestei țări.

Azi, acest edificiu cuprinde un ansamblu de locuințe pentru cei salvați din război, iar în centrul lui se află un monument care amintește evenimentele tragice petrecute aici.

UN PREPARAT EFICIENT ÎN MALADIILE OSOASE

Un preparat sintetic de vitamina D, cu denumirea de „Alfa D 30”, a fost creat de fabrica de medicamente „Teva”, în colaborare cu cercetători de la Institutul Weizmann din Rehovot, cunoscut în întreaga lume. Acest preparat este menit să confere oaselor o mai mare stabilitate.

La bolnavii de osteoporoză tratați pe această cale, s-a putut constata o creștere a rezistenței osoase. Medicamentul a fost realizat de profesorul Edelstein și chimistul dr. Mazur, ambii cercetători la Institutul Weizmann. Studiile au arătat că „Alfa D 30” este tot atât de eficient cît și un tratament hormonal cu estrogeni, fără să prezînte efecte secundare. Un alt preparat al aceleiași firme, destinat să prevină catabolismul calciului, mai ales la bolnavii de rinichi, a fost descoperit tot de cercetători israelieni, fiind, la ora actuală, testat și pe piața europeană.

COMEMORARE LA GURS ȘI NAVARREUX ÎN AMINTIREA DEPORTĂRII EVREILOR DIN BADEN-PALATINAT ÎN SUDUL FRANȚEI

Și în acest an autoritățile și populația din Gurs, Navarreux și împrejurimi au folosit „Ziua națională franceză pentru comemorarea victimelor deportării” ca prilej pentru a cinsti și pe morții eșalonului deportat din Baden-Palatina, în octombrie 1940. Trebuie menționat cu satisfacție că orașele și comunitățile badeneze au trimis iarași, pentru ceremoniile din acest an, numeroși reprezentanți, tînră generație participînd și ea în mod deosebit.

La primirea tradițională în Navarreux, primarul, Joseph Sarraz, în sala municipală plină pînă la refuz, a adresat numeroasei delegații oaspete, formată din reprezentanți ai orașelor Heidelberg, Karlsruhe, Mannheim și Pforzheim și condusă de primarul orașului Freiburg, dl Landsberg, un călduros „bine ați venit”. Din partea franceză au asistat aproape toți membrii consiliului comunal local, reprezentanți ai bisericilor, președinți ai comitetelor partenerie, alte oficialități regionale.

Delegația Consiliului Superior al Evreilor din Baden a fost alcătuită din rabinul Benjamin Soussan, cu soția, membri ai Consiliului superior din Freiburg, primul președinte al Comunității din Freiburg și membru al Consiliului superior — Klaus Teschenmacher cu soția, Gideon Nissenbaum din Konstanz (Elveția), al doilea președinte al Consiliului superior, precum și Oskar Althausen, membru al Consiliului superior din Mannheim și supraviețuitor al deportării la Gurs, în calitate de conducător al delegației. Au asistat, de asemenea, reprezentanți ai Societății pentru colaborare creștino-evreiască din Freiburg.

Primarii Sarraz și Landsberg au dat expresie, în alocuțiunile lor, speranței că aceste întîlniri anuale, evocînd un moment tragic, vor contribui la promovarea rațiunii, la prietenia și înțelegerea dintre popoare. Din partea Consiliului superior și în numele supraviețuitorilor deportării, Oskar Althausen a mulțumit oamenilor curajoși din regiunea Béarn pentru ajutorul moral și material acordat în condiții neobișnuite deportaților și pentru colaborarea cu cei care i-au ajutat să fugă, fapt pe care cei salvați nu-l vor uita niciodată.

Cordială a fost și primirea făcută la Gurs, unde primarul, Louis Costemalle, în salutul său, a menționat cu satisfacție primirile ce i s-au făcut, lui și abatelui Jean Langlo, din Gurs, cu prilejul vizitei efectuate, în octombrie 1990, la Freiburg, Karlsruhe și Mannheim.

Costemalle a mulțumit pentru ajutorul material, parte acordat deja, parte în perspectivă, din partea orașelor badeneze, pentru renovarea bisericii din Gurs. Apoi, la cimitir, el a amintit, în cuvinte impresionante, soarta înfrîntoare a deportaților. Con-

sulul general, dr. Wolff din Bordaudeaux, ca și purtătorul de cuvînt al orașelor și comunităților badeneze, dl Landsberg, au omagiat memoria victimelor de atunci.

„Gurs, o silabă ciudată, ca un suspin care nu iese din gîtlej” — aceste cuvinte ale poetului și romancierului francez Louis Aragon, au fost citate în predica sa de rabinul Benjamin Soussan, din Freiburg, care a zugrăvit soarta înfrîntoare a celor deportați. După suferințele îndurate timp de doi ani la Gurs, care au cerut un mare tribut de victime omenești, a urmat, în vara anului 1942, expedierea în lagărele de exterminare. Rabinul a mai menționat că și guvernul de la Vichy are partea sa de vină pentru stăruirea de lucruri de la Gurs, fiind implicat și în ultima deportare. Celor „indezirabili” de atunci Ministerul de Interne francez nu le îngăduie nici azi, printr-o hotărîre din 1980, dreptul la un mormînt pe veci, deoarece certificatul de deces nu poartă mențiunea „Mort pentru Franța”. Rugăciunile de El male rahamim și kadiş au fost spuse de rabinul Comunității, Pau, care a venit cu un grup de coreligionari.

SINAGOGA DIN COCHIN MUTATĂ ÎN ISRAEL

MUZEUL ISRAEL a cumpărat de la orașul Cochîn din India de sud-vest o sinagogă clădită în secolul al XVI-lea. Sinagoga, îndeobște cunoscută sub numele „HADAVUM BAGHAN” („Evreii negri”) a fost transportată, fără publicitate, în Israel, acum vreo șase luni. De atunci se lucrează la acclimatizarea sinagogii la condițiile atmosferice specifice din Israel. Umiditatea aerului la Cochîn e de obicei între 75 și 95%, iar la Ierusalim — de circa 50%.

Clădirea cu două etaje a fost construită în 1593 de către Baruch Levi și terminată cu 10 ani mai tîrziu de către Iacov ben David Hashheh.

Încă în anul 1940 „Sinagoga negrilor” mai avea 2.500 de enoriași dar, în urma emigrării masive în Israel, a rămas în anul 1950 lipsită de majoritatea enoriașilor.

Un jurnalist care a vizitat recent Cochîn n-a mai găsit acolo decît 26 evrei negri, cei mai mulți între 70 și 80 de ani. Ei nu mai au un „aminian” (minimul zece bărbați în vîrstă de peste 13 ani) necesar unei oficii religioase.

Prezența evreilor în Cochîn este arătată într-un document cu vechime de peste 1.000 de ani, cînd un maharajah indian a acordat privilegiul aristocratic unui evreu cu numele de Joseph Raban. Privilegiile sînt înscrise pe o pereche de table de metal care se află în cealaltă sinagogă, PARADESI, acum a evreilor albi.

Inscripția arată că Raban căpăta dreptul de a purta o haină deschisă în față, o leictică pentru depășirea, o umbrelă și o trompetă, precum și alte drepturi pentru el și urmașii săi cît timp „lumea va exista”.

Rabinul Bermann din Tudela, călătorul din veacul al XII-lea, găsește evreii la Cochîn despre care scrie în cartea sa „Masaot Bermanni”.

TĂCERILE VINOVATE

Am în față o carte simplă și zguduitoare. De fapt, o carte vorbită (benzi înregistrate și transcrise), un document, o anchetă a unui etnolog. Sînt 13 convorbiri cu supraviețuitori, evrei și conaționali.

La Vișeu de Sus au trăit laolaltă, în bună înțelegere, sute de ani, nemți, evrei, români, ruteni, unguri. Această conviețuire seculară și pașnică a fost distrusă barbar în numai doi ani. Majoritatea locuitorilor germani au supraviețuit războiului. Din 5 000 de evrei mai trăiesc, însă, acolo, azi, doar... patru! Ce s-a întâmplat pe acest petic de pămînt românesc, din nordul Transilvaniei, sub ocupație maghiară, între 1942 și 1944? La această întrebare răspunde cartea scriitorului Claus Stephani: „Era unul Hersch, cărușul”, cu subtitlul: „Viața și suferința evreilor din Vișeu de Sus. Evocări”.

Autoul, de profesie etnolog, cercetător al miturilor și istoric de artă, s-a născut în România, în 1938, și locuiește, din 1990, la München. A publicat 23 de cărți, ca și numeroase studii referitoare la etnografia evreilor din Est, îndeosebi privind conviețuirea germano-evreiască, înainte și în timpul perioadei fasciste. Cele 13 evocări, convorbiri realizate cu martori oculari ai unei lumi dispărute, au titluri sugestive: „O teamă așa de mare, ca în fața diavolului”, „Nu vreau să vorbesc mai mult despre aceasta”, „O găleată de apă pentru o verighetă”, „Din păcate, acesta e adevărul”, „Era unul Hersch, cărușul” (care dă și titlul cărții) — expresii chiar ale informanților. Aceștia din urmă, mai ales germani, fugiți la venirea rușilor, s-au reîntors la casele lor, fără însă a-și mai regăsi compatrioții evrei.

Autoul cărții dorea să știe cum s-a putut petrece o asemenea metamorfoză, cum s-a produs schimbarea de la o bună vecinătate la adversitate și dușmănie de moarte. Munceau alături, evrei și germani (aproximativ cîte cinci mii de suflete de fiecare parte; românii și rutenii — circa 3 000 — locuiau ceva mai departe) se respectau reciproc. Autoul ne oferă și un tablou sumar al profesiunilor. Evreii erau, în majoritate, me-

seriași (cizmari, croitori, hamali, măcelari), țărani, oieri sau mici negustori. Un mic univers, relativ izolat, care, cum se exprimă autoul, nu știa mare lucru despre lumea largă. Totul s-a schimbat dintr-o dată, cînd au apărut oameni în uniforme negre, care susțineau că evreii sînt „altfel”. Au început deportările și aproape nici unul dintre conațateni nu a intervenit în vreun fel, nici n-a schitat un gest de protest. Îți ridică vecinul, prietenul și tu taci? Chiar așa? Întîi priveau, apoi întorceau privirile, dar mereu tăceau. Claus Stephani i-a intervievat, în prezent, pe localnicii germani despre soarta vecinilor, prietenilor și cunoscuților lor evrei, despre trecut, dar el a trebuit să insiste, să revină la subiect pe ocolite, pînă ce aceștia s-au hotărît, în sfîrșit, să povestească „despre ce nu trebuie să vorbim” (deși au trecut alția ani!), despre deportarea și exterminarea evreilor de la Vișeu de Sus.

Ca un leitmotiv, revin de-a lungul întregii anchete „teamă de a vorbi” și suspiciunea interlocutorilor: „...nu vreau să am probleme...”, „nu vreau să dau informații...”, „vremea aceea a trecut...”, evrei nu mai există... de ce trebuie să mai vorbim despre aceasta? N-are rost!” „...La care, cu persuasiune, etnologul atrage atenția celor ce vor să îngroape, a doua oară, în tăcere, pe cei dispăruți: „Toamă pentru că în Vișeu de Sus nu mai sînt evrei, trebuie să vorbim, măcar o dată, despre aceasta”.

COMPLICI PRIN TĂCERE

Toți intervievații răspund, invariabil, că ei n-au știut că urma ca evreii să fie deportați și exterminați. Credeau că sînt duși „la muncă”. Și atît! Dar autoul întreabă și se întreabă: la ce fel de muncă erau duși evreii, cu arma și cu bița, copii despărțiți brutal de părinți, soțiile de soți, izolați de lume, în ghetouri, de fapt etape ale exterminării? Jar cine încerca să-i ajute era aspru pedepsit, ba chiar intra în lot. Frica i-a dezumanizat pe localnici. Fiecare a avut grijă să-și salveze pielea: „Așa erau vremurile!”, „Jandarmii maghiari erau mulți, fiind zonă de graniță, și deosebit de severi”, „Băteau pentru fiecare fleac!”,

terorizînd populația. Mai există și o organizație fascistă care colabora activ (Nyilas). Dacă și astăzi oamenii se tem să vorbească „ce vă povestesc e numai pentru dumneavoastră” — declară confidențial unul dintre martori, aceasta se datorează unui sentiment colectiv de culpabilitate. Au fost complici prin tăcere, au asistat la genocidul apropiatului, fără murmur.

Cum, însă, în orice împrejurare există și oameni adevărați, trebuie pomenit numele lui Rudolf Jachmannowsky, măcar unul care să salveze calitatea de om. Într-o zi a anului 1942, evreii din Vișeu de Sus au fost arestați și închiși, pentru început, lângă Obresa, unde au stat sub cerul liber, pe ploaie și frig, timp de o săptămînă, înainte de a fi expediți „pentru muncă” la Auschwitz. Cu un curaj deosebit, Rudolf Jachmannowsky, înșelînd vigilența paznicilor, a reușit să aducă ostaticilor pline și brînză.

De ce așa de puțini oameni săritori la nevoie? Răspunsul tipic: „Aveam o teamă mare ca față de diavol!”.

Claus Stephani se întreabă, în introducerea cărții, adresîndu-se publicului german, cine ar întrerupe azi o lectură palpitantă, o emisiune TV sau un film video, pentru a se interesa de drama unui ștel din estul Europei, de tragedia individuală a unor oameni obișnuți? Pe cine ar mai interesa acum destinul micuței Tili, care s-a spînzurat de rușine și disperare, sau al lui Reizală, care a mers cu mama ei, fără să știe unde, de fapt la moarte. „Ce lume e aceasta care ia numai act de evenimentele mari și nu și de suferințele fiecăruia?” — se întreabă autoul.

Ceea ce l-a determinat, însă, definitiv, pe cercetător să scrie această carte deosebită a fost sfatul unui reprezentant al unui comitet iudeo-creștin, și anume că în Germania nimeni nu mai e interesat de destinul individual al evreilor din Răsărit și că ar trebui să-și reorienteze cercetările. N-a bănuit acel „bun creștin” — mărturisește autoul — cît de mult m-a încurajat să scriu această carte, prin cuvintele sale de respingere, pe care i le-am comunicat și dlui Șef Rabin dr. Moses Rosen, la București. Și s-a mai gîndit autoul că, chiar dacă nu mai in-

teresează pe nimeni acest subiect, abia atunci a venit momentul să atragă atenția publicului asupra lui.

În respectul adevărului și al profesiei de etnolog, Claus Stephani a scris o carte de interviuri, fără podoabe literaturii. Martorii nu vorbesc o germană „frumoasă”, ci un idiom al locului, dar ei știu ceva, ceva ce trebuie și auzit. Dintre cei patru evrei, supraviețuitori, întors în fustul ștel (alții au plecat în Israel), Moses Pollak se întreabă mereu cu melancolie: „Pace, unde ai rămas?”

Evocînd pacea și buna înțelegere de odinioară, el face și o mărturisire crudă și dureroasă, de interes psiho și sociolingvistic: „Cînd aud germana, parcă aud o armă care trage în mine, dar cînd aud limba locului, aceasta îmi amintește de copilărie și de o melodie veche, cunoscută”.

Un alt martor, de astă dată german, cînd își ducea într-o zi fiul la tîrg, îi atrage acestuia din urmă atenția asupra unui bătrîn cu pălărie neagră, caftan, barbă și perciuni, care stătea pe o bancă cufundat în citit — spunîndu-i: „Uită-te bine, fiule, acesta e un evreu adevărat. Așa unul n-ai să mai vezi niciodată aici!”

Într-adevăr, în Maramureș, a murit un ștel...

TICU GOLDSTEIN

* CLAUD STEPHANI, „War einer Hersch, Fuhrmann”, Leben und Leiden der Juden in Oberwischau, Erinnerungsgespräche, Frankfurt am Main: Main, 1991, 178 p.; în anexă un glosar și un tablou cronologic al Vișeuului de Sus.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

THE PRESIDENT OF ROMANIA, MR ION ILIESCU, RECEIVED HIS EMINENCE DR MOSES ROSEN

On October 29, the President of Romania, Mr Ion Iliescu, received His Eminence Dr Moses Rosen, Chief Rabbi of the Mosaic Religion and President of the Federation of the Jewish Communities in Romania, at the Cotroceni Palace.

His Eminence expressed his thanks to President Ion Iliescu for the regime of broad religious freedom enjoyed by the Mosaic Community together with the other religious denominations in Romania, as well as for the full equality in rights the Jewish population takes advantage of side by side with the other citizens of the country. At the same time, the actions carried out by the Federation of the Jewish Communities within the world Jewish organisations were highlighted, as well as the contribution by the Federation of the Jewish Communities toward a better and real understanding of the current position of Romania in the world public opinion.

President Ion Iliescu expressed his satisfaction in connection with the contribution by the Jewish population in Romania to the progress of the country and for its good name in the world. He thanked His Eminence for his personal endeavours to this end. Furthermore, the President of Romania assured the Chief Rabbi of the Mosaic Communities that he will see, as it has always been done, that the full rights and dignity of the Jewish population in Romania be respected; that he will take the necessary steps stipulated by the laws of the country in fighting anti-semitism, xenophobia and intolerance, as such things are in fact alien to the spirit and soul of the Romanian people.

PRIME MINISTER THEODOR STOLOJAN GAVE AUDIENCE TO HIS EMINENCE

On Thursday, 24th October 1991, Prime Minister Theodor Stolojan gave audience to His Eminence, Dr Moses Rosen, Chief Rabbi of the Mosaic Religion and President of the Federation of Jewish Communities in Romania.

On behalf of the Federation of Jewish Communities in Romania and of his own, His Eminence conveyed to the Prime Minister warm greetings and full success in the difficult mission entrusted to him, i.e., to bring the country out of ruin and bestow upon it the splendour it deserves among the other nations. Then, His Eminence took up the problem of anti-semitism that ravages a certain part of the Press; the campaign of denigration and insults against the Jewish population and Mosaic Religion. He asked that the laws of the country be strongly enforced, and that the fascists be brought to trial, as they stain the image of Romania through their activity and cause damage to the vital interests of the country.

The Prime Minister expressed his disapproval of such actions promoting hatred among ethnical groups and religions. Furthermore, he assured His Eminence that he will see that law and order may rule in the country and that all citizens be defended against any attacks, insults and slander.

The audience took place in a cordial atmosphere.

AUDIENCE WITH MR ALEXANDRU BĂRLĂDEANU, PRESIDENT OF THE SENATE

On Wednesday, 23rd October 1991, His Eminence Dr Moses Rosen, Chief Rabbi of the Jewish Religion and President of the Jewish Communities in Romania, had an audience with Mr Alexandru Bărlădeanu, President of the Senate. They discussed together cordially matters concerning the current problems regarding the Jewish Community in Romania.

His Eminence handed the following letter to President Alexandru Bărlădeanu.

HIS EXCELLENCY MR ALEXANDRU BĂRLĂDEANU PRESIDENT OF THE SENATE

YOUR EXCELLENCY, MR PRESIDENT

Yesterday's newspapers circulated the news that a certain gentleman, Senator Valeriu Momanu, has expressed, during a meeting in the Senate, his concern about the things that would take place during the Jewish Congress to be held in Canada at the beginning of November. His anxieties refer to the fact that the Congress could take up the problem of anti-semitism in Romania, and as a result a delegation of the Romanian Senate should be present in order to reply.

I feel it to be my duty to inform you that I was invited to Montreal to attend a symposium organised by the Anti-Defamation League on the theme "Anti-semitism in Eastern Europe".

I have accepted the invitation to deliver a speech during this symposium.

Without submitting to any control the things my conscience dictates me to say, I want to assure the Senator that, as I have always done throughout my life, I'll say nothing else but the truth, and once more I shall endeavour to support my homeland, Romania, in order to improve the image created by the anti-semitic fascists who lately raised their heads. I shall point out clearly and unambiguously the fact that these enemies of mankind are one thing and an entirely different thing the Romanian people.

This image can be improved only by telling the truth and not by lies.

If Mr Momanu thinks that he could do a useful thing for the country, I am ready to cancel my trip to Canada and

give him the possibility to undertake it. Nevertheless, I feel obliged to warn him that he should not attempt to repeat there the stupid slogans of the anti-semitic campaign in the manner of 1991, namely:

- There was no holocaust in Romania.
- There is no anti-semitism in Romania.
- He who contests the "a" and "b" formulas "renders guilty" the Romanian people.

If he will not listen to my advice, he would render a bad service to the cause of this country which is dear to us.

Respectfully yours,

DR MOSES ROSEN

Chief Rabbi of the Mosaic Religion

VISIT BY MR ALFRED MOSES, PRESIDENT OF THE AMERICAN JEWISH COMMITTEE

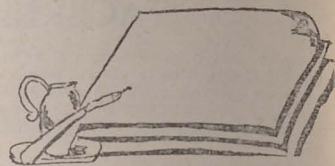
From 18th to 21st October 1991, Mr Alfred Moses, President of the American Jewish Committee visited our country.

During his stay here, he was received by the President of Romania, Mr Ion Iliescu, by the Prime Minister, Mr Theodor Stolojan, and by the Foreign Minister, Mr Adrian Năstase.

His Eminence, Chief Rabbi Dr Moses Rosen gave a dinner in the honour of the guest, with the participation of the leadership of the Federation of the Jewish Communities in Romania.

Mr Alfred Moses also went to the show presented by our Talmud Torah choirs, and congratulated warmly the leadership of the Federation of the Jewish Communities for their activity.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

Chief Rabbi Dr. MOSES ROSEN

THE BOOK OF THE BOOKS HAS BROUGHT US HERE

SPEECH BY HIS EMINENCE CHIEF RABBI DR. MOSES ROSEN
DELIVERED DURING THE WORLD ASSEMBLY IN MALTA

There are still several days to go before the end of the Jewish New Year Festival, when the whole Jewish Diaspora celebrates a "ritual" unique in itself, i.e. "The Dance with the Book".

In the climax of our supreme joy we confess how happy we are to possess this most beloved bride, for which we are always ready to shed our life. This bride is called the Torah — the Book.

It is this Book that has brought us here in Malta. The Book of the Books in the Bible that unites us all here, leaders of all religions of the world — Christians of all confessions, Muslims, Jews, Hindus, Brahmins, a.s.o.

"Tempus regit actum". The time in which an act has been fulfilled becomes a determining element, said the Roman and Jewish lawyers, each in his own language, Latin or Aramaic.

We have gathered here at a most suitable time, that is the week of the second Bible Reading of the Jewish New Year, when we read the chapter narrating the Deluge during Noah's times. There could be no other more suitable Bible chapter for such an outstanding and decisive ecumenical gathering than this one.

Creation put an end to chaos, TOHU-VAVOHU was, as we would say in the language of the Twentieth Century, the desintegration of the elements, their anarchic outburst, the chaos that swallows up everything. Creation put an end to collision; the Word of God created SHALOM — Peace — Cohesion. It set up an harmonious co-operation of elements both within the Macrocosmos, the greater world, as well as in the Microcosmos, the world in small as MAN is called. A co-operation among elements came about. Starting with the Planets and down to the smallest grass blade everything carries on like the wheels of a clock, and the Symphony of Creation sounds with the harmony of the different instruments of nature. Harmony in Nature, harmony in man, physical and spiritual harmony!

But what did the sons of man do? They made one sin after the other. They collided with each other. A crime such as Cain's against Abel turned quickly the world into a jungle. A world that was doomed to destruction and the character of the final catastrophe had to bring about "a reward according to deed".

A moral desintegration? A return to that material and physical TOHU-VAVOHU, the Creator thought. Water — that benefic condition for lifeburst out wildly and broke out the barriers. Instead of being creative, it became destructive, and the floods rushed out in order to destroy a creation that no longer deserved to exist.

But in the end, the Heavenly Father decided to save this world, so that desintegration should never happen again, and the chaos should not become a menace to the Cosmos. A pledge or a symbol became necessary, and the Rainbow was set up to this purpose.

In fact, what is a rainbow? Nothing but water. A drop of water penetrated by a sun ray and the outcome is a solar spectrum. The seven colours combine into a splendid harmony, while each one of them preserves its specific features. The green stands green, the red reflects its features, a.s.o. The same water, to start with, life-giving and then more destructive, becomes once more harmony, beauty, splendour when the elements and the colours work together.

This is the great idea of ecumenism, brotherhood and co-operation. Each one of us preserves his own features, as Micah says: "For all the peoples walk each in the name of its god, but we will walk in the name of the Lord our God" (Mi-

cah 4, 5).

The rainbow advises us to the end that no culture, religion, philosophy or ideology should think of trying "to assimilate" the other, or to make its own splendor overshadow the other.

No, to assimilation! Yes, to cohesion! This is the message of the rainbow. Tempus regit actum — we have gathered at a suitable time. It is the week of this Bible Reading which lays the eternal foundations of ecumenism, the idea of an anti-Deluge.

IF NOT NOW, WHEN?

The above question is raised by our sage Hillel (Tractatus Avot, 1, 14).

and it is for us of astute urgency. A spiritual emptiness has come about. Two generations forgot their faith and believed in unbelief. In the end, bitter disappointment hurled them into chaos, a spiritual chaos, and instead of the flag of unbelief, a spiritual emptiness or a chaos grew.

Social justice, revolt against oppression, against man's exploitation by man, against wars, prayer and struggle for peace and co-existence — where did the communists produced all these ideas from? What other was the source, if not the eternal "Book of the Books"? But in the end they proved to be profanators of these holy ideals, which they turned into empty slogans.

Let all of us, bearers of "the Book of the Books", unite; let us leave aside all that separates us and fill up the spiritual gap by a common platform based on a new life orientation for the millions of the people today. There are about four decades since I have been attending ecumenical conferences. Never have they offered such possibilities for efficacious and useful actions as it happens nowadays.

Let us do it, because "if not now, when?" Let us add yet another question raised by the same wise man Hillel "If we don't do it, who else?" (Ibidem).

Indeed, there is an axiom saying that wherever there is a vacuum, it will soon be filled. But it depends on who is doing it first. Do not forget, history repeats itself. During the Twentieth Century battle between fascism and communism, when one's star fades away, the other's star tries to rise, and poor mankind sheds floods of blood on the altar of this accursed double Moloch, now at the end of the second millenium. But pay careful heed! Under our own eyes, fascism creeps among the reckless generations, stirring up national hatred, chauvinistic, and anti-semitic feelings. They awake again wild instincts, and call anew to genocide, and turn the call to pogroms into a doctrine.

Who, if not us? When, if not now? Before it is too late — should we step in by virtue of our own prestige given to us by the Book of the Books?

I'd like to use this opportunity to thank once again His Holiness Pope John Paul II who condemns firmly and clearly anti-semitism and all discriminations among ethnic groups, confessions or races.

The same brotherly homage goes to His Beatitude Teoctist, Patriarch of the Romanian Orthodox Church who issued, together with the whole Synod of this Church, an impressive pastoral letter to its believers condemning harshly any xenophobic or anti-semitic tendencies.

In 1988, while in Leningrad (St. Petersburg), I was telling my Jewish brethren, who were badly oppressed and without synagogues, I would say, literally suppressed religiously and nationally:

During all my meetings with the leaders of the Soviet Union, whenever I asked them, for example, the right to religious education, to synagogues and

to emigration to Israel, I always received a clear, moving, and shattering answer: "Pojalustva! Please, do it! No one is hindering you!"

It was a moving answer after 70 years of terror, but it is also shattering for us whenever we think of the responsibilities that overwhelm us. Until "Pojalustva!" we had an excuse for our powerlessness in standing up against terror, but now there is no more excuse. From now on the responsibility is ours and only ours.

YALTA — MALTA

In 1945, when Churchill mentioned the Pope in Yalta, Stalin asked him: "The Pope, how many divisions has he got?" It was Force challenging Justice, the Gulag challenging the Bible!

Today, we find ourselves here in Malta after almost half a century to give the right answer. Malta-Yalta is not a simple language game, but a coincidence or so it seems. It is a decisive victory of a conception contrary to the one in Yalta.

If I demonstrated in the beginning of my talk that our gathering corresponds to the Roman and Jewish saying that "it is time that define the act", now that I draw toward the end of my speech, allow me to say that the other Roman — Judaic School supporting the idea that "locus regit actum" is also suitable for this world meeting we attend.

But let us go back... to the Deluge and Noah's Ark. We all know that Prophet Isaiah's Messianic vision is embodied in that "dwelling together of the wolf with the lamb, of the leopard with the kid", and that this vision has got even on the frontispiece of the United Nations Palace in New York.

Why, I ask myself, why should we cling to a prophecy that is but an attempt to break through the horizons of the future, an ideal which might remain a Utopia, a beautiful dream, when we, those who believe, have before us a historical fact. On Noah's Ark that landed on Mount Ararat, on that ark the wolves and the lambs and the lions and the kids dwelt together and nothing bad happened. Why shouldn't we take this biblical scene to be a rightful symbol for the universal peace we all hope for?

The answer is simple. The inhabitants of the ark were all threatened by the rushing waves of the Deluge, and that common danger paralysed both the claws and the fangs. The lion, the jackal, the wolf had other worries, and the poor kids, lambs or sheep had a spell of broathing space. It was a spell only. As soon as the waves receded, and the danger became remote, it would have been hell for the sheep of kids had they not taken refuge far away from their "benevolent, occasional inmates".

In Yalta, Stalin's defying irony was followed logically by Winston Churchill's speech at Fulton. In that speech he laid the foundations of the future "co-existence" — i.e. "The Balance of Fear". The atomic and hydrogen bombs were to be piled incessantly, so that the fear of one another would lead to a "balance" and as such no one would dare to start a war for fear that it would bring about everybody's destruction.

For forty years the world lived by the philosophy of Yalta. It proved unreal. The world could not survive à la longue in an endless chain of fears.

Yalta-Malta does not involve the change of a letter only. It is a basic revolution that is involved here. It replaces a world — an ark in the midst of a deluge with one in which "the earth shall be full with the knowledge of the Lord, as the waters cover the sea" (Isaiah 11, 9).

"Locus regit actum". As we could not choose a better moment, so we could not find a better place than Malta in order to change the Yalta spirit with that of a universal peace by faith in a Creator, by brotherhood among men, by the triumph of the Spirit over the brutal Force.

As the bard of Judaism, King David, starts his Psalm 47 calling all nations to clap their hands

"Ye, leaders of the world, unite!"

The people of the God of Abraham (Abraham is our father, the father of us all), for the shields of the earth belong to God; He is highly exalted!

The Psalm speaks of itself. It is a Call-Psalm to us all. Let us listen to it.

HIS EMINENCE TAKES PART IN WORLD CONFERENCE AT MALTA

Upon invitation by Mr Vincenzo Paglia, President of the "Uomini e Religioni" (Men and Religions) World Organisation centered at St Egidio, by His Eminence Cardinal Joseph Glemp, Primate of Poland, and by Joseph Mercieca, Archbishop of Malta, His Eminence, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen left for Malta, on Sunday, October 6, to attend the world conference on Religions for a Sea of Peace. The meeting took place from 8th to 10th October 1991.

The conference was attended by about 300 religious leaders from over 60 countries representing all religions of the world.

Several political personalities spoke during the plenary sessions of whom we recall: His Excellency Di Censu Talone, President of the Republic of Malta; Giulio Andreotti, Prime Minister of Italy; Dr Butros Ghali, Vice-Prime Minister of Egypt; Alberto Chissano, President of Mozambique; His Excellency Munaw Sjadzali, Minister for Religious Affairs of Indonesia; His Excellency Mr Moshe Gilboa, counsellor for Interconfessional Relations in the Ministry of Foreign Affairs of Israel, Sir Sigmund Sternberg, the President of the Christian and Judaic International Executive Council, etc.

There were religious leaders who spoke also, such as His Holiness Maximus, Greek Catholic Patriarch of Antioch; His Eminence Cardinal Edward Cassidy, envoy of His Holiness Pope John Paul II; His Eminence Sheikh Mohamed Tantawy, Great Mufti of Cairo; His Holiness Stephanos H. Gatta, Catholic Patriarch of Alexandria; M. Ven Tep Yong, Buddhist Patriarch of Cambodia, etc.

His Eminence Chief Rabbi Dr. Moses Rosen took the floor during the round table meeting. He delivered a speech on "Religions and Europe".

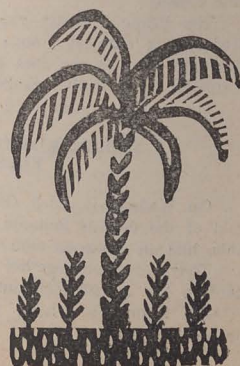
Other people presented papers or spoke during the round table meeting, such as the Domestic Minister of Italy, Scotti, the Archbishop of Krakow, Cardinal Macharski, the General Secretary of the World Reformed Alliance, Dr Milan Opocensky, the Archbishop of Bari, His Eminence Mariano Marassi and His Eminence Valentine, Archbishop of Chersones, special envoy of the Patriarch of Moscow.

On Wednesday, October 9, His Eminence Chief Rabbi Dr. Moses Rosen was an official guest at the dinner offered by the President of the Republic.

During the same day, the Jewish Community in Malta (counting less than 50 people) held a divine service in the local synagogue to celebrate the Rosh Hodesh Marheshvan 5752.

On Friday, 11th October 1991, His Eminence Chief Rabbi Dr. Moses Rosen returned to Romania.

The speech delivered by His Eminence, the Chief Rabbi, during this outstanding world religious meeting is published in this issue of our magazine.

THE RACISTS AND THE CHAUVINISTS WILL NOT FIND FAVOURABLE GROUND IN ROMANIA

QUESTION: Your Eminence, please, do tell us your attitude and implicitly that of the Jewish Community in Romania, which you lead and represent, toward this recent propaganda about the so-called "Transylvanian Problem".

ANSWER: To start with, I should say that in our view there is no "problem" concerning the territorial, political or social integrity of Romania. I believe it futile to demonstrate an axiom. The propaganda launched both by Budapest with "the Government in exile" of Transylvania and by Romania with "the autonomy of the Syecklers" does nothing but confirms an old saying that "the opposites draw together". The demagogues in Hungary and Romania try to incite the spirits, to undermine stability and to stir up inter-ethnic hatred. To take either of them seriously, it would mean to play their game.

The time of xenophobia or "divide et impera", when nations were stirred up one against the other with the aim of dominating them, has long since past. Look at two examples which speak of themselves: France and Germany on the one hand, Yugoslavia on the other. It looked as though an everlasting hatred would dominate the relations between France and Germany. There were three wars in less than a century (1870, 1914 and 1939) with millions of victims. They seemed to be symptoms of an eternal enmity. But here the common sense triumphed, and the new generations no longer know what aversion against each other is. The French-German alliance in all fields has become an undeniable reality.

Take the other example, Yugoslavia, which finds itself at the other extreme; it is a territory that lost its logic entirely. For centuries nations and religions have lived there together in peace within a federal state. But now we see them locked in a destructive fight that will lead to disaster for all sides engaged in artificial tensions.

We are firmly convinced that the lesson of history will hinder the racists and chauvinists in finding a favourable ground, and that a similar thing will not happen there in Hungary.

The Jewish communities, faithful to their over six centuries history on these territories of the Greater Romania, shed abundant blood during the wars for the independence and integrity of this country. Our communities are animated by the same patriotic feelings as were those of their forefathers, and rest, body and soul, side by side with the Romanian people in defending the thousand years old justice of this nation.

In 1985, when I had the honour to have a private audience with His Holiness Pope John Paul II, and when our discussion turned to this problem, I answered: "I fully realize in whose presence I find myself and the responsibility I take upon myself by my answer. Everything I came to know, clearly and categorically, during a century, when for the first half (51 years), my father led the communities in Romania, and for almost the other half (in 1985 there were 48 years) I have fulfilled this sacred mission, gives me the possibility to answer "in full knowledge". "Had the Romanians in Transylvania had before the First World War the rights and the opportunities the Hungarians had had since this province came again under the Romanians then they would have been happy. Certainly, there are today possible improvements. The problem of the minorities with their rights has evolved. But all these are possible to solve without clashes or enmities.

A MAD, SHAMFUL AND STUPID PRESS CAMPAIGN

QUESTION: As we find ourselves in the midst of xenophobic propaganda, please, tell us what you have to say about those newspapers accusing Your Eminence of "anti-Romanian feelings" and of "rendering guilty the Romanian people"?

ANSWER: My answer? But a bitter smile! We, the Jews, have become accustomed throughout the ages to diversion; a cheap method of turning the white into black, of swapping the roles according to the Romanian saying: "the thief into loser". I replied (the newspaper "Adevărul" — The Truth — of 18th July 1991 in an article "An Account"), but ever since the campaign was broken loose it continued according to all the classical rules of the communist security forces. Nevertheless, I did not deem it necessary to answer again. One cannot have a dialogue with ears that would not listen. But, as you ask me, I do not want to remain short of answering.

I want to tell you that we have commemorated a quarter of a century since hundreds of thousands of our brothers and sisters, old people and babies were killed in hellish tortures. We put up a monument to their sacred memory, on which we wrote that they fell victims to the German, Hungarian and Romanian fascists. The President and the Prime Minister of Romania were present (through personal representatives) and personally there were the presidents of the legislative bodies, His Beatitude the Patriarch, the President of the Romanian Academy, the political parties in opposition, the political, intellectual and social elite. Representatives of the Governments of Israel and the United States, leaders of the international Jewish organisations and, last but not least, Elie Wiesel, the recipient of the Nobel Prize for Peace, came to Romania to take part in our mourning and sorrow. The ex-King of Romania, Mihai, sent a message and expressed his participation to our mourning, denouncing every thing that was committed against us.

I stressed time and again, in writing and verbally, the difference we draw between the Romanian people and the fascist criminals. We gave several examples of Romanian heroes who had endangered their lives in order to help the Jews in their sufferings. To accuse a whole nation of crimes that were committed by a limited number of fascists, it would mean to promote racism and to imitate Hitler. Not even the German people do we accuse, nor do we mistake it for Hitler.

Nevertheless, a mad, shameful and stupid press campaign followed. The accusation that "I rendered guilty" the Romanian people was launched in a rowdy and insulting manner. Some gentlemen of the Senate rallied. I wrote them letters. I invited them for a discussion and I obliged myself saying that were I to be shown when, where and with what words "I rendered guilty" the Romanian people, I would apologize. But there was no answer.

We published a volume with 166 documents, entitled: "The Martyrdom of the Jews in Romania". I sent it to all the members in the Senate and Deputy Chamber, to the members of the Government, to all the newspapers, and the Writers' Union. The documents come from the Archives of the Army, Police, etc. No word was ever mentioned and no comments. There was no person to contest them. There was absolute silence. In

exchange, "culpability" bewilders the minds of all those who do not know how strings are pulled backstage.

ALL PEOPLES IN EUROPE DROPPED THIS ACCURSED IDEOLOGY

QUESTION: What prompted you to put up a monument for the Jewish Martyrs, to publish documents and to organize the commemoration?

ANSWER: An elementary and, sacred duty for the victims of fascism. On the one hand, the Holocaust ("a Jewish lie") was denied and on the other, sanders were said against them: "They shot at the army, and deserved their punishment". Thus, they were killed twice. The truth lies now in full daylight. It is told by the reports, cables and numbers given by Antonescu's military and police forces. They are so eloquent that no one dares to contest them.

Had this truth not been hidden to the Romanian people (Even though hundreds and thousands of testimonies are to be found in the archives of the world, and even though thousands of witnesses who experienced that drama are still living) then no one could start again to poison the spirits and incite against us. Fascism would come to light in all its ugliness and any honest man would repudiate it.

That is why, all the nations of Europe have denied this accursed ideology and warn the new generations to avoid the danger of getting infested by racist and anti-semitic poison. Not very long ago, about two weeks, fifty years were commemorated in Kiev since the pogrom at Babi-Yar. This pogrom was evoked by Evtushenko in his famous "Babi-Yar". Tens of thousand of Jews were killed there in September 1941.

The commemoration was attended by the President of Ukraine Kravtchuk, who said among other things: "We beg the forgiveness of the Jewish people for the part we, the Ukrainians, played in that slaughter carried out by the Germans". Kravtchuk did not become an anti-Ukrainian.

On that occasion, the President of the Soviet Union Gorbachev sent a message condemning anti-semitism. He pointed out that "it becomes manifest again in our country and it is our duty to fight against it". Gorbachev was not labelled by anybody as though he would have "rendered guilty" the people.

The worse and most disconcerting part of it all is that due to the fear of facing truth, due to the hesitation in cutting evil off its roots, due to the toleration of the lie that poisons the human conscience; due to all these the image of the country is spoiled, and its good name is put into shade.

1991 IS NO LONGER 1941

QUESTION: How do you see now the whole problem?

ANSWER: I believe that in spite of all these attempts to stifle truth, it has come into light irreversibly. The common sense of the Romanian people, its kindness and intelligence help toward this absolutely necessary clarification. These ridiculous, anti-semitic attacks, smelling of Middle Ages (the Jews drink Christian blood, the Jews want to conquer the world, two hundred thousand Soviet Jews occupy Romania, Israel wants to turn Romania into a colony, a.s.o.), are shattered into pieces and shall be drowned into ridicule. The use of a rowdy and dirty vocabulary is not meant to persuade the people of good faith. Certainly, there is a need for courageous, patriotic action in which all healthy for-

ces of the country should get involved. 1991 is no longer 1941. Those barbaric ideas which brought unhappiness and disaster to the people stand no longer any chance whatsoever.

QUESTION: During the next days you undertake a journey to the United States and Canada. We all know that you have always placed your prestige and relations into the service of Romania. During the last year (December 1990), I read in the newspapers an official statement from the State Department revealing your endeavours in the service of the country and their good results. What do you have in mind now?

ANSWER: I am surprised by your question because, as you know me, any person following my life which I have always dedicated to my community and our dear homeland, Romania, could no longer put me such a question. I have never mistaken the hooligans for the Romanian people; the more so I couldn't do it today as I have no reason.

Even during "the campaign" of this summer, I did not hesitate for a second to continue my endeavours to the best of my abilities and extend a helping hand, and undoubtedly I shall try today and in the future to do the same thing.

The road to democracy, the way to remove the fascist weeds, to uproot inter-ethnic hatred is done by improving the situation, by raising the standard of living, by re-building the country and by boosting its prestige. Hunger, poverty, misery generate either communism or fascism.

These axiomatic things should be understood by everyone, and to the best of my abilities and even more, I shall attempt to bring my modest contribution to their realisation.

Interview given to LUCIAN KANNER and published in "DREPTATEA", 24th October 1991.

CULTURAL EVENT AT "THE AMALIA AND CHIEF RABBI DR. MOSES ROSEN HOME FOR AGED PEOPLE"

Our community is permanently concerned to keep high spirits among its aged members. It was to this purpose that invitation was extended to the "Contemporanii", an orchestra of mandoline players, and to several popular misery generate either communism or fascism.

Recently, they gave an outstanding performance before an audience of aged people. The orchestra sang some of the most beautiful songs in their repertoire.

It was an unforgettable evening. The aged people, most of whom are in their seventies and eighties, passed a delightful evening. They forgot for the time being the problems old age confronts them with.

The orchestra ended its performance by playing "Espagnola" and "Nani". The ever-young manager of the home, Prof. Dr. Saragea animated the evening by inviting some people to dance to the music sung by the singers. The same did the professor for medical gymnastics.

The inmates were charmed by the music and they rewarded the performers with stormy applause. They also expressed their regrets that such an event could not last longer.

In the end special thanks were expressed to the artists for their outstanding performance and they were invited to come back as soon as possible.

LILIENTFELD SIMON

115 יאר נדרוש פאפאער אין דרויענדיק

1991 0007 2012 - 1876 0007

אין איבערנאציאנאלער פעלשקוואל "גורם" טעאטער

"עצמאות", און דר פאליטישער וואונד האט, יעדע געט
 פון העקסירע (עמאטא "עלום" פארגעשטעלט דר פא-
 "דער צור גוט אלעס, קינסטלערישע רעזולטא-
 תן פארגעשטעלט דר געט פון שווארץ, וועקסירע א.א.
 ו. דר פאנעל "פאליטישע" האט פארגעשטעלט דער עמא-
 טא "חל"טוב" פון קינאר.

אין דעם שלום-זונט האט גענומען דעם ווארט
אונזער בר הרבא שליט"א וועלכער האט געהאלטן אז
וויבן קענען דערע. אין דעם זעלבן זונט האט בר
הרבי געזאגט פון די יידעס קהילות געגאבן אז אויפ-
אל. מ'זאל גענומען גענומען א קולטורעלע
ווארט "גערעכט".

דער קלדיסער טעאטער = קלדיס

(אויפגאבן פון דער רעדע פון כבוד הרב הראשי
דר. דוד משה ראזען שליט"א ביי דער פייגלערעקסיוו
פון שרייבן דאס אפמערקן 115 יאר יידישע טעאטער
אין רומעניע און אין דער וועלט).

"די ארומי פונעם ווארלעקע געמאלענע אדער נאך א שווערע קאקע, ווען מ'זאגט אונז געלונגען א סוף צו אונזערע אונטערזאכערע לידער און די ביזע שווערע צוגעבונדענע פערזענלעכע דירעקטע ווארטער, וועגט עפעס דירעקט לויטע, אז ער וועט דירעקטער עולם שווערע נאכט מער געווען דא, און אויך די קאקען פונעם נאכט וועט ער עולם געווען קיין פארטא, די קאקען וועט וועגן געברענגען, האבן געפילט א געלונגענע, געזאגט, אונזערע לידער ווערן דער-מאל און דיין גאנצע געזאגט צעלע, מען האט דירעקט געפילט פאר א ליידיקען דא."

חיים שווארצמאן, אהרן דרענשטער פון ווילנע
האט ארויסגעשטרעט "יידןשיק" פלעג שטיין און
קוקן דורך דעם פערטלעך צו די עטלעכע שווער
פונעם זאל, און מיט ביטערן הומער פלעג ער זאגן
אז אקטערן: "חיים נישט באזארגט, און שווער
איז אפגעצאן א געטליכע מיטן פובליקום, זענען מיר
נאכגעבליבן..."

פון אונזן דראמט צו דער אנדערער זענען אדורך
115 יאר. די יידישע לעבנס - בינע, דינט טויזנט-
ער יארן, מיט אירע ריזנפוט און אומגליקן, מיט
אירע לעבעדיגקייט און מיט אירע נאכט, האט זיך ווי
ברענגעפירט פון וואקערעט און "באדעשאמס".

און אינער זענען מיר דען פריילעכע, גליקלעכע,
מיר מיר מען קענען אונז האנדלען און פארשטייען
זיך וועלכעס מיר הערן פארשטייען: און לויט אים
לען מיר זאלן זיך באנוצן מיט דעם ווערטער פון
עס נעמען זיך מיר ישראל, און מען פון הערליכן,
דעם הערליכן, וועלכעס אונזערען און אונז
זעהן וואס מען קען. נאך אונז פארשטייען מיר
און נאך אונז אונזערען מיר ווערן אונזערען גליק
זעהן נאך דעם פארשטייען, נאך און דעם
זעהן.

דער עטעסער דאך נישט זיין נאָר אַ מאַסער פון
הערסער, ספּראַך, און האַנדעלונגס- אַ מיט אַן איינ-
פאַרן קאָפּל רעדן און אונדזערע צווייטע, מיט
זאָגט דער חתם פון חתמים, רעדן-לויבט-זאָגט דער
זיין נישט מער און נישט ווייניגערס- אַ מאַרק-קאָפּ-
און דער האָבן אונדזערע נאָך וואָס אַ נאָציאָנאַל-
פּאָל אַיינע דער פּאַרע, אַ ספּאַציאַליזאַציעל קלייט דער
האַרמל, וואָס היינט דער איינפאַך אַן ער היינט
נישט ער נישט און ער ווייניגער, נאָך דער אַל-
מאָן לעזט דער בונד דיינ ספּראַך און אַל-
און ער געבן דער אַלדער און דער ספּעציאַלי-
זאַציעל, זאָגט דער וואָס וואָס וואָס וואָס וואָס
און ספּאַציאַליזאַציעל געמאָרעט דער באַזעצער, זיי האָבן
זיי געהאַט און מאַרקספּעסעל, זיי האָבן און שטע-
לונג און אַן אַדאַפּטאַציע ווייניגס וואָס וואָס "א-
מאָל בוקן אַלע מיט ביי" (פּאַרע ביי דער אַל-
מיט די אַלע און ווייניגערס- און געמאָרעט, אַן
האַבן אַלע זיינע, אונדזערע מאַסעל-לעזט אַן
און ער און אַלע וואָס וואָס וואָס וואָס וואָס

מוזיקלען און 14טן סעפטעמבער 1991 און פארברע-
יטן אין באקאנטע, די קולטורעלע אגאנטיסטענעס
עג פון ירושלים מאנאטוי'ס (העבן זיך באטע-
טע צעטער פון זיכערע טעאטער פון העלפער, קינעו,
דאגלעס, טאלער, בעלזא, א.א.וו. העקסליט און פון
ריווע.

זיך אונדז פון דער דערפערענע, זיך די באגרי-
 ווערטער פון דעם דערפערענע פון דערפערענע-
 העלדער, פון פערפערענע פון קולטור מיט-
 און פון דעם גענעראל פערפערענע פון אונ-
 פערפערענע, אונדז, מיט ברויטער, אונדז פער-
 געווארן דער פערפערענע זיך דערפערענע פון

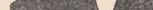
[illegible]

ר' יצחקאמאן, און וועלעכן מיר אנטפלעק זיך
העט מיט זיך פארשטעלען א שטענדיג פון
העט קען זיך פארשטעלען שטענדיג א שטענדיג
ווען מיר וועלען פון אונדזערע געדאנקען זיך
געט געווארן ער קען מען זיך אים (שטענדיג)
זעט זעלבן זיך (א), דער און דער זעלבן
אבער, דער און שטענדיג, שטענדיג, און שטענדיג
וואו, דער און אונדזערע שטענדיג, שטענדיג,
דו אונדזערע אונדזערע אונדזערע אונדזערע
פארשטעלען זיך און אונדזערע אונדזערע
און אונדזערע אונדזערע אונדזערע אונדזערע
דו זיך פארשטעלען זיך און אונדזערע אונדזערע
און אונדזערע אונדזערע אונדזערע אונדזערע

ה'תשס"ט, יום שבת, כ"ב אלול, ה'תשס"ט, 115 ק"מ ויום חור
 זמן הרבנים אפר. צווען צווען ווערן און
 קאמערזשען שטערן, מיט שטיינבויע און
 שטעלן מיר זען ווי די שטיינבויע פון יעדן
 ערד, און דערשטען שטען, פון ליובאו פון צווען
 אונדזערע און און און דערשטען, און צווען
 ער און און און צווען שטען, די זאל שטען זיך
 יעדעס און די שטיינבויע שטען און די
 זעלבע שטען, און שטען שטען שטען שטען
 און, פארל שטען שטען, און שטען שטען
 די שטיינבויע, קען אונדזער פון שטיינבויע יעדן

באקטאנע, האב איך געזאגט אז זי איז געוועזן א באבע
לשון. מיר טארן צובר אויף קיין פאל נישט אריינג-
פארן אין דער הארקסיטישער פאסטקע. דער יידישער
אינהאלט, די זאפט פון דער יידישער עטיק, די פון
דער גלויבן. אין דער תורה, די געשקטע פון אונ-
זער פאלק, די דארפן אונפילן די ווונדערבארע
כלי וואס היינט יידנט.

לאמיר גישט פארגעסן אז זיך גישט היינט גישט נאך
י שפראך, נאך דער אינהאלט פון אונדזער באציאנאלן
עליגעצן און קולטורעלן וועזן.

[illegible]

דער באזוך פון דעם פרעזידענט

פּוֹךְ דעם "אחערקאנער זיכרען קאמיטעט"

ה' אלפרעד האזעס

ווייטן 18טן און 21-סטן אקטאבער ד.ה., האָט זי
ער האָנדעל, דער פּרעזירענט פון "אמערקאנער
שן קאנגרעס", גאָזכט אונדזער לאַנד.

ער האטט איז אויפגענומען געווען אין אויג-
פון דעם פרעדיקט פון רומעניע, הייז איז-
פון פרעזידענט מיניסטער ט. טשעלאשקא, און
אויסערן מיניסטער א. געטאטע.
בוד הרב האט דר. רוד מער ראזען האט געג-
טורע לכבוד דעם האט, ביי וועלכער טאגן
באטייליגט מיטגלידער פון דעם אויפערשאפט
אונזערע פערזאנען.

אלפרעד מאַדעס איז בייגעוועזן ביי א רעפּעטי-
פּון אונדזערע תלמוד תורה באַרן, און האָט ווא-
באגלייט די אָנפירערשאפט פון דער פּאדעראצייע,
ליינע פּרוכטבארער טעטיקייט.

ד' קל"ד ישיב נאדלנא גארדינער

לאורעאטיק פון נאבעל פרייז פאר ליטעראטור

יירושקע וואס האט יאר 1966 באקומען דעם פרייז פאר אינטערנאציעלען ליטעראטור. זיין סיטאל, איז געווען בעלי זאסא, אפגעזען דרעסטיער שפארץ, דען קלעבט פרימעל באקומט, וואס, א יירושקע שרייב, די באקאנטע שרייבערען און באגרייבערען איז א פארשיידענע קינדער און דעם און קעגנער פון דעם אפארייזע און אפגעזען קיין דעם בעסער פארשטייט זיין פון אנטערנאציעלע מענטש, און אנטערנאציעלע פראגעטעס ווי די זיך און שטענעם פון דעם יירושקע יירושקע פאלק?

[illegible]

אונדזענשטעלע די פראש, די אדז געווען ליידיק, הייבן
אדז דער ווייץ ? העץ אונדז דעם פאקער געפרעגט,
הייבט אונדז דעם קינד געפאטערט ? הייבט ווייץ אונדז
א קינד ? אונדז מיינט הרבה ? לאמיר זען זאלט אונדז
הרבה זין ווייץ, עפעס.

יא, הער, ווייזעסער, עליאד, זאלט אונדז נישט קלאגן
אונדז די טוהרדיקע צייטן. אונדז זיין א ייד, רב, א רב
זאגט, אונדז אפילו צו שפירן ליידיק עפעסער, היינט
היינט הרבה, טרען דעם אונדז דעם פראש אונדז נישט
פארזאגן קיין טרעפן ווייץ. דו ו ק א.

דו ו ק א. אונדז זאלט אונדז אונדז דעם ווייץ ווייץ
דעם פאקער, אונדז דעם ווייץ ווייץ ווייץ ווייץ ווייץ
דעם ליידיקער פראש, לאמיר זיין ווייטשן ? לחיים !

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

בעט מחילה ביידע זידישן פאלק

דער צערעמאניע וואס האָבן אָפּגעהערט 50 יאָר
דער הריגה פון אבא-יאר (קיצור) אין דער
העריגה פון אָפּגעבענע יודישע פערזענלעכ-
ע, און פון צוליבן האמער, דער מיניסטער פאר
פון שטראל, האָט ער פערזענלעך פון אורא-
קעניד. קראוויטשקע געבען חילה אין נאָמען
דעם אוראניטשן פאָלק, פאר דער שרעקלעכער
העקן דער יודישער באפעלקערונג פון קיצור
העריגה פון 1941.

אז נזכר טרויערליך, האָט געזאָגט ל. קראָו-
וואָס אזוי פילע נישט-יידישע שטובן פון
דין האָבן נישט געהאַלטן די קרבנות.
ער מינימירט זיבן אומער האָט געזאָגט: "די
האַבן געוואָלט, די וואָס האָבן זיך צוגעקוקט
ער שטייט און געטויגן זענען שולדיק גלייך
די הערענדיגן."

פרעזידענט גארבאטשקאוו און ארקענט

דער טאָווילעט-אָנזאָץ

www.pearsoned.com.au/education/au/onlineextras

פרעזידענט פון דער טאווישע-אויגלעך האט א קאמפאזיט פון זיין ראטגעבער יאקאבליע קאטא דאקטאר אנטקענט צו זעקס מיטגלידן פון זיין געוועזענע קרובות און צווייטן וועלט קריג, אנטשטעמטשט אים געוועזענע דער היפט וואסן זיך נאכטען, דעם טעלעניקסטישע בירקראטיע האט זיך אז זיי זענען גייסט אנטשטעמטשט, נאך דעם דערפון געהאטען זייער וועלט וואסן, אויך א שפירט מען אנטשטעמטשט אים איינגעקע. זיך זיך קאמפאזיט האט אנטשטעמטשט געוועזענע אים האבן דאס רעכט צו פארלעזן דאס לאנד, נאך א טרויערע וואס אזוי פילע אנטשטעמטשט וואנדע- אים ווערען דעם אנטשטעמטשט.

ו, דינט איר ווי אזוי מען זאגט ארויס דעם
וירק אחת אנשטאט דר קאמיוניסטישן און קאס-
טש שטריק און קינגער אז נישט ברוגז געויל-
זינגער זאגט נישט אז גראבאטשעווע צווער קראו-
ל איז אן "אנש-טאָוועטשער" אדער אן "אנש-
אנער", קינגער, אליינדיקס זיי נישט, אדואל !
אחת קען ברענגען דעם שלום און צוריקבריי-
הארטן צווישן דר לעבעדיקע און פארהיי-
דע ענדעס פון דר קרוסל.

פייגלרעכע העצע פון נאציאנאליזם, סאווניזם און
אנטיסעמיטיזם. ס'ע ווערן ווידער אויפגעברויט די
נאר, לאמיר זיך אומקערן צום...מבור, צו
תבה. מיר ווייסן אלע אז דער חזון פון

[illegible]

עט עשׂי
גרוסן רורעלעכעס און ראפן.
דעם זעלבן וועגס אומאס און אים
שטארק פון דע וועגערס קיך, עקסטרעם
וועלכער האט געווענדע אן אינדרעספולע פאסטע-
ראלע צו אלע ליידיק, פאראווערלינדע דעם אנט-
שטעלעס און ראפן.

ס'איז אינפאן, די אינווינער פון דע
זענען אלע געווען בארעט פון די כוראליע
דעם מובל און די געמינדעס כונה האט פאראן
די ווילדע אינטעקסן, דער ליידי, וועל
דעם שטאלן האבן געמאט אינדער זינגן, און
לעבערע, זי, דע געמאט געטעט זינגן, און

מיינע ברודער יידן, שווער געטראפנע
וואס זענען געקליבן צו שילדען א זון, בוכשטעבליך
געטראפנע אלע רעליגיעזע און אלע פסקען, האב איך
געזעט אין לענגהארד, אין יאר 1988 : אין אלע
מיינע צוזאמנעטלעך מיט די צופירערס פונעם ראש-
פארגאדן, ווען איך האב פון זיך געפאלען, צום
בייפילן, די רעט פאר א געלייגטן חתן, איך
אין מאד זיך באקומען א קלארן ענטפער: "פאטאנאליטעט
טא", ביטשעליך, מאכט עס, קיינער וועט אייך נישט
שטראף.

אז אינדרוקספורטער ענטפער נאך 70 יאר שטערן,
אבער א דרעסירקעלער פאר אונדז, ווען מיר טוען
א טראכט וועגן דער פארשטאנדערטעליכקייט פון דעם
שטייט פאר אונדז פאר, אינעם האבן מיר געהאט
דעם געפיל פון אונדזער אומגעליכקייט קעגן דעם
שטערן און מיר האבן נישט געקוקט אויף דעם
אז מיר זענען נישט פארשטאנדליכקייט, אינעם זעלבן
האבן מיר קיין רעכט נישט צו אנטווערדיקן, עס פאר-
אנטווערדיגט אונדזערע און נאך אונדזערע.
דעם זעלבן זאך איז אויך קיין, לעבן, ברידער, און
שטערן איז פארשווירן, אונדזערע איז פארשאט-
ווארשונג. און שטעלן מיט צו, כח, דער כח פון
גויסט, זאגן מיר נישט דערשווירן צו וואונדערליכע

אונדזער הייליקער שליח! "דאס איז עסענירס דעם אקט" - און אנהער
 ק א ל ט א - מ א ל ט א
 דער אקט, יאטע, איז יאר 1945, האט שטערטליך
 געוואלט ווערן פארשטעלט, אקט איז שטארק געפרעגט:
 "וויפיל ירושלימים האט דער פארשטעלט?" דאס איז
 געווען דער אסורס פונעם און געווינדענער דער דעם
 דער אסורס פון אוראל געווינדענער דער געבן.

[illegible]

למחיר זך גוט צוהערן צו אים!

כבוד הרב הראשי האט זיך באטייליקט אין
דער אלוועלטלעכער עקומענישער
קאנפערענץ פון מאלטה

**אויף דער אינגלאדונג פון דער ווירטשענצער
מאללי,** פרעזידענט פון דער עקומעניסער ארגאנ-
זאציע "מעטשענקינס" פון רעליגיעזע פון סין
עלדיא, מצד הרב פרוחאס פון פיזיק, דער קארדי-
נאל יוסף גולפא פון דעם ערציבישוף פון אמאליה
זשוסקי; מחרוזטיקא, איז כבוד הרב הראשי דר. דוד
חשה ריצן שליט"א בעצמן זונטיק, אין 6-7
אקטאבער ד.ר. קינד מאטלה בכדי צוק א באשולדי-
קט און דאך ווירטשענצער קאָלעפייערען.
"רעליגיעזע פאר א מע פון שלום" וועט איז דאָרט
פאַרקאנצער צווישן 8-9 און 10-11 אקטאבער ד.ר.
על בעת צווישן 11-12 און 12-1 אקטאבער.

באשטעטן זיך אין א ווונדערבארע הארמאניע אין
וועלכער איינער פון די קליינע פארשטאנד איר
אנדוויקולאציעס. דאס גרענע בלייבט גריין, דאס
רושע בלייבט וויט א.א.וו. אס זעלבס וואפען-
ערשט א מהם נפשיקט און ערנען א צערשטערע;
ווערט צוריק הארמאניש, שיינ, באצויבערן, ווען
זי עלעמענטן, די קליינע קאמפאניען צווישן
אין הארמאניע, צעהר יעדער בלייבנדיק געשרי צו
זיין אייגענע אנהערט.

דאס אין די ווונדערבארע אידעע פון דעם עקומ-
באר ערלעכט ס'זענען פאריגער זינט דעם
ערשט פון אונדער יום טוב ספחה חורנה, א סגן
אין וועלכע דאס יידישע פאלק פון אלע תפוצות,
אין אינאיינעם און איינצאקטערטן דערשט א
טעם מיש דעם ספר.

מער דרוק און אונדער אימלעראווינגעל-
כע פרייז, די אלע בלייבער כל געשערט אונד-
א כלה, פאר וועלכע זיי זענען שטערק גליט-
אעקעגעבן דאס לעבן. די כלה היילט חורנה, דאס
הייליגע פאר.

"הַטָּט" און ספר הטט אונד געבראכט קיין
 האלט. דאס טעט, העטריסן, דאס טעט פארמיניקט
 אונד אלע די וואס געבן זיך דא פארזאמלט, מנה
 גוט פון אלע רעליגיעס פון דע וועלט, קריסטן,
 מוסולמענער, יידן, הוינדן, בראמאנהא א.א.וו.
 "די קייט אין וועלכערע עס ווערט אנטפאלען
 א צאנץ איז דא א ספטיקירונגס לעממע,
 פלעגן זאגן די רוחנים און די ריזשע וויסנעס
 איבער איר זיין לופן. איין לאשטן **tempus**
regit actus זאגט איר אוממיט "המון הרהיט."
 זענען דא פארזאמלט אין דער געהערקער צייט, אין
 דער וואג פון דער צווייטער פרייע נאך דער ווער
 וואס מיר לייגענען איר דעם נייטע יאָר, פון דער
 פרייע וואס לייגענען וועגן מבור פון נח'ס צייטן

וויכטיקער און אנטשירנדיקער עקומעניסער פאר-
אויב נישט אצינד איז ווען רעץ?

די יצירה האט אן ענדע געמאכט דעם תהו ובהו
דעם כאאס, דעם הייסט אויפ'ן לטון פון דעם 20סטן
דאזער דור, דערס, דעם צוארגאראטען פון דער לעבעדיגער
זייער אגאריסער צוארגעשטויס, דעם צעפונדעט
וועג, שלענגט אלע איינ, דר, יצירה האט אן ענדע
געמאכט דעם צוארגעשטויס, דעם געטעילטן וועג
האט געשאפן דעם שוין, דר, איינזינקייט, שאנדערק און
הארמאניזאציע, צוארגעמארגעט פון דר לעבעדיגקייט,
פיי אין דעם מאקראקאטאסמ – איך דעם עולם גדול
פיי אין דעם מיקראקאטאסמ – עולם שטן, וועלט אין
מיכאראס, וועג היינזעכענס. אונזערע נאטור
פאלעסטיק ביד צוויי-גרינדעלע ראש, פונקציאנירע
אלעס ווי א זייער-טעכאניזאט, און דר סליחפאני
פון דער יצירה קלינגט אפ פון דר סליחפאני
דער פארשידענע אינשטרומענטן פון דער נאטור-האר-
מאניע אין דער נאטור, הארמאניזאט צווישן מענטש,
א פידעסא און גייסטיקע הארמאניע.

וואס האבן גאָרען געזען דאס בוראדעל זיין האָבן געזיגנעט, זיי האָבן זיך צוזאמענגעקומען, אדער-
בע משתדלן ווי דער פון קיין צו קעגן זיין בורודע
הבל, האָבן זיך פארוואנדלט דאס ווערט און אסאך
אזא מען וועט אים פארמישטעט געווען צום פארניכ-
טן און דער פון פון דער נעגאטיווער קאמפאטערע
האָט געדארפט מיט זיך ברענגען דעם "שכר לויט
משלם".

און "מיראלישע דעזארגאנאציע" זאל ער זיך און
קעגן צו לייענע הנהגה, צו דער פרייזער און מא-
שערעלע דעזארגאנאציע האָט אפער געראטעט דער בורא
עולט. דאָס וואסער וואס האָט און דאָס לעבן האָט
זיך ווילד אָפגריסן און צעשטערט דאס שילדן. פון
אספערעשער, און דאָס וואסער געוואָרן א פארניכט-
דיקט. און האָט זיך אַלץ געזען צעשטערן דאס געזיגט
וואָס אים מער נישט ווערט געווען איר עקזיסטענץ.
און פון כלום דאס בורא עולט דאָס באשולדיג
צו ראטעווען זיך וועלט און קיין דעזארגאנאציע
זאל נישט האָבן מער נישט פאָרנעמען און דער כאָטש דאָס
מער נישט באוואַרען אספערעלע, און היטלעך דער
צו וועלכע נאָטיקאדעל דער היטלעך געוואָרן דער
דעגנאציע, און שלעסליך וואָס דעם דער רעגנאציע
עפעס אנדערס ווי אַלץ וואסער? און טראָן וואסער
צו וועלכען דאס דרינגט זיך און דומעט שטראַל און
דור באקומט זיך דער דוראך טעקטערע, דאס קליין

כבוד הרב הראשי השתתף באסיפה האקומנית הבינלאומית שתתקיימה במאלטה

בשיא מוזמביק, אלברטו קיטנו, טר הפגנה של איטליה ווינצ'נצו טקטי, טר הרחות של אינדונזיה, מוגויר טרזארטאל וכו'.

חתוך המנהיגים אנו נציג את : הפאטריארך-אך היווני הקטולי של איטליה, ארוארד קאליני, שליחו של האפיפיור יוחנן פאול השני, כבוד השייך מוחמד שאטאוי המופעי העליון מקאירו, הפאטריארך הקאטולי המלקטוריה טליפונס הו, אטא, ההפטי-דיאך הבוריסט מקאמפודזיה, הסגירי משה גלובי, יועץ משרד החוץ, סליר זיגמונד טשורברג, נשיא הועד הבין לאומי הנוצרי - יהודי.

להזמנת מר ווינצ'נצו פאליא, נשיא ההסתדרות האקומנית "אנושות ודתות" מט. אגידואו, של ההסתדרות של פולניה יוסף גלמק והארכיבישוף ממלטה יוסף מאכא, כבוד הרב הראשי דר. דוד משה רודן שליט"א יצא ביום ראשון ה-6 באוקטובר 1991 למאלטה, כדי להשתתף בכינוס העולמי "דתות למען יט של שלום" שהיה מתוכנן שם ליום ה-10 באוקטובר 1991.

השתתפו קרוב ל-300 מנהיגי דת ממלטה ה-60 אצרות, שהיו נציגים כמעט כל דתות העולם. מתוך האנשים המדוברים נשא את דברו באטלפה היקרתית הזאת, נציג את כבוד נשיא מדינת מאלטה מר די צ'נסו טארבונה, ראש ממשלת איטליה ז'ורליו אנדריוטי, טקן ראש ממשלת מצרים, דר. בטרול גאלי,

הוראות הגונות

"ההצמח זכויות האדם, שנתקבלה ע"י הסוביטס העליון, הגבירה את הבטוחות המורידה והגורמת שהגונות נגד האנושיים יהיו יותר יעילות".

בסיום המסר שלו, נשיא בריה"מ הצהיר שהוא מוחך בזכויות ההיורדים ושל אחרים להגירה חופשית, אבל הוא מציע שכל כך מלחמת נאורים עוזבים את הארץ אורח האנושיים.

ובכן, רואים שכן אפשר לנשיא מדינות להודות על האמת, על החלק של אחריות המודעים לפוג-רומל ושל אותם שמחדו בחיוב יקבלו בשקרה האלוך.

ומי שמודע על האמת חביא שלום בין העמים.

הסופרת נרינה גורדימר כלת פרס נובל

את זכויות האדם.

האם יש מי שיוכל להרשות את קולו בהקעת גורדימר, נגד האביה הלאומית או דתית כגון או כנת העם הכי דרוך, העם היהודי?

הגאונות היהודית מופיעה שוב בתפארתה, וזאת שיותר חשובה, היא נמצאת באופן עקבי והתקבל במחנות השואה, אהבת האדם, הצדק, לכוח, השוויון בין כל הברואים בצלם אלקים.

טכס בר-מצוה בבוקרשט

לו את הידע ביהדות למען להיות בין נאמן לעמו.

בידור בין הרב הראשי בירך את המלמד מרדכי טל סהניך את הנער לשכס בר-מצוה ואת הילד שלמד במחך והתחנך הישב לארצות זה.

מחך הרב הראשי שליט"א דבר על משמעות האירוע הזה במחך יהודי והמחך את כל הנער להיחלוד הנער חייב ללמוד בדרגות, להיות תלמידים : מו"ל בבית המדרש ובשערי התלמוד-הורה ולחיות חיים לתורה ולמסורת.

תלמיד המלמד-הורה שני אחר כך שירשם התאמתו והתחיל לשכס לפי קול.

הסופרת שהייתה כלת פרס נובל לספרות בשנת 1966, בר בנו עם הסופר הישראלי ש.י. אגנון הייתה בל זקס, השוררת יהודית בשפה הגרמנית. כיום, אותו הפרס ניתן לסופרת המפורסמת המשפחה לוחמי זכויות האדם מחינם של תחני פרס נובל כנען בוריס פסטרנק, יוסף ברוזסקי, ל.ב. זיגור או אלק וויזל. טל השופטים רצה ליבל לספרת המוחה נגד הגזענות מאפריקה הדרומית, הגינה בליל חת

כל כך נדירות המדעניות להיות נוכחים בטכס בר-מצוה בבוקרשט שכוללות רוב של בני ששים ואם למעלה מזה, שכאשר ניתן לנו להיות נוכחים בחוריה כזאת, כמעט שאנו מוכנים לבקר "שהחנינו".

ומנה לא חזק, 14-2 בספטמבר 1991 (6 תשרי) זכינו להיות נוכחים לשכס בר-מצוה של הנער ד' ו' א' צ' א' ו' (דוד בן אלימלך בן) שהתחנך יפה לעלה לתורה, קרא באופן "הכוח ביותר את ההפטי שרה ובגורן ראשון, 7-7 תשרי תשנ"ב (14 בספטמבר) נצב לפני כל העדה ובדקשה לפי לקח לעלו את כל ההתחייבות השיבות לכל חבר הקהלה, הורה להוריד בעד החינוך היהודי שהעניק לו וגם לרב הרב הראשי דר. דוד משה רודן שליט"א ולמלמדים שנהגו

חגיגת ישראל
שר החינוך והתרבות

יהודי רומניה.

ישר כוחו של הרב על הפעילות החשובה בשליחות עם ישראל במשך כל השנים ועמה. מחל לרב ולרעייתו בריאות טובה והמשך פעילות מנהיגותית - חרונת מבורכת. בוכיה עם רעייתו. בידירות והחוקרה דבורות המר

יובל לכהונתו של דר. אהרן ניימן
רבה של טימישוארה

הפרומי לסו טקס, דר. טבטיאן קריישר, ביטוף קאטולי, מר דורל בורזה ראש מחוז טימיש, חבר האקדמיה דר. פולס ברינצאי, מר פרנציסק איזלר יועץ הקהילה. לכולם ענה חתן היובל. בקטלי נשא את דבריו דר. פטרו קורנז, יו"ר קהילת אורדיה, המנהל שבריו רוט, יו"ר קהילת בראטוב, יו"ר ארנסט טומה, יועץ פרופ. דר. קור-נל אונגוריאנו, פרופ. אוקר שווארץ, מר גרינ-וואלד הקטליאן, פולס נ. אראד, וגם ווינצ-טראוב יוסף - קלוד. בשתי הפגישות מלרו הנוכחים ברכות חמות לבעל היובל. מערכת עמובנו מברכת גם היא את הרב דר. אהרן ניימן בברכת חיים אורכים ומשגלים והצלחה בכל אשר יפנה.

ביקור נשיא הועד האמריקאי
מר אלפרד מוזס

בנימ ה 18 - 21 באוקטובר 1991, נשיא הועד היהודי האמריקאי, מר אלפרד מוזס, ביקר ברומניה. כבודו נחקל לראיון אצל נשיא רומניה, מר-יון אלקיאסקו, על ידי ראש הממשלה, מר טיאודור טטולו-ז'יז ועל ידי שר החוץ, מר אדריאן נטאטעל. כבוד הרב הראשי דר. דוד משה רודן שליט"א נתן לעדה לכבוד האורח, בה השתתפו חברי הנהגת הפר-ציה של הקהילות היהודיות ברומניה. מר אלפרד מוזס נוכח בחזרה של הקהילה התלמד וברח בתמיכות את כל ההנהגה של הפרציה בעד פעולתה המבורכת.

115 שנות טיאטורן יידיש ברומניה

הפסטיבל הבין-לאומי "ימי טיאטורן האירי"

"ימי טיאטורן האירי", אירוע חרובי בין-לאומי שהתקיים בבוקרשט בימי ה-7 - 14 באוקטובר 1991, חתח חלוח המר והתרבות, שבו הוזמנו אנשי טיאטורן אירי ממוקדו, קיאב, ישראל, גרמניה, בלאגו, אר"ב, מקטיק, ברזיל, היה מומנט חרובי חשוב של התלוח הזה בבוקרשט, בנוכחות ציבור רחב ונלהב. בערב פתיחת הפסטיבל, דברו נציגי השלטונות ומי ע, בלונפול, מזכ"ל הפרציה של הקהילות היהודיות ברומניה. אחר כך ניתנה ההצהרה "היהודית טטולור" של ליון פליכטנבורג שהפכה אל מירודן להצהר על ידי להקת טיאטורן היהודי בבוקרשט. בערביום אחרים הגיעו מחזרת, שירים וריקודים יהודיים טיאטורניים האורח : "הרכבת אלמאוש", של א. הייט לפי כתבי שרם עייכס (טיאטורן היהודי "שורם" ממוקדו) "פריילעכס" של טיאטורן "מזל טוב" מקליב. בתור יחידים חנה ריבר, שלמה מבוקרשט לישראל ויהיה כאן שחקנית טיאטורן המחלכית היהודי, טרינה דן (טאירק שרגא) מגרמניה, לשער שחקנית בבוקרשט טיאטורן היהודי המחלכית, כמרה גם אופליה שטראל אריה פורמן מאר"ב, לשער גם כן באותו טיאטורן מבוקרשט. גם אלאז (אלקא) עדלדון תהקטיקו הרש-הת את הקהל הנכוח. האירוע השלישי בביכוד "קדן התרבות אברהם גולדפרד".

בערב האחרון, כבוד הרב הראשי דר. דוד משה רודן שליט"א נשא את דברו בעיון הפסטיבל ונתן ידע מניח לכבוד ההשתתפות בפסטיבל.

